

MÓDSZERTANI KÉZIKÖNYV

a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény által egyes
kiemelt és meghatározott feladatokról

Készítette:

Vegyiprop Vegyipari Propaganda Központ Kft.

Írta:

Dr. Váró György
Spiegel István
Galló Sándor

Szerkesztette:

Budai Gabriella

Lektorálta:

Dr. Ried József
Kovács András

Készült:

Nemzeti Munkaügyi Hivatal Munkavédelmi és
Munkaügyi Igazgatóság
által a munkavédelmi bírságok felhasználása során nyújtott
támogatásával

Bevezető

A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. számú törvény szerint az állam kötelezettsége és érdeke az állampolgárai egészségének és biztonságának megóvása, a munkabalesetek, a foglalkozási megbetegedések és a fokozott expozíciós esetek megelőzése a munkavégzés során. Ennek elmaradása kedvezőtlen helyzetbe hozza a munkavállalókat és a munkáltatókat, mert előbbiek munkabalesetet szenvednek, megbetegedtek, az utóbbiakat jelentős veszteség éri, melyek visszahatnak az államra is.

A hazánknál fejlettebb gazdasági szinten álló államok e helyzetet felismerve olyan rendszereket működtetnek, amelyek a munkáltatók baleset megelőzésében történő közreműködését, együttműködését gazdasági kényszerítő eszközökkel biztosítja. E rendszerek működésének eredményeképpen a munkáltatót az elégtelen baleset megelőzés esetén, a jogkövetésen túlmenően, fokozott költségviselésre (pl.: magasabb munkabaleset biztosítási járulék fizetése) kényszeríti.

A törvény hatályba lépésének időpontja óta hazánkban az ilyen irányú tendenciák még nem nyertek teret. A munkáltató gazdasági érdekeltsége a baleset és a foglalkozási megbetegedések megelőzésében a mai napig még nem alakult ki, inkább az ellentétes érdekek dominálnak. Ez abban jelenik meg, hogy a munkáltató részben anyagi eszközök, részben szakismeret hiánya miatt arra törekszik, hogy a munkavédelmi ráfordítások szintje minél alacsonyabb legyen.

A munkavédelmi törvény IV. fejezete rögzíti a munkáltatók és munkavállalók kötelezettségeit és jogait az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek megvalósítása érdekében.

A munkáltatók kötelezettségeit a törvény több fejezete is tárgyalja, de döntően a III., IV., V. fejezet foglalja össze az alapvető követelményeket. A törvény ezekben a fejezetekben a nemzetközi egyezményekből is ajánlásokból kiindulva határozza meg a munkáltatókat érintő kötelezettségeket.

Könyvünkben ezekkel a fő kérdésekkel foglalkozunk és nyújtunk segítséget a munkáltatók és munkavállalók részére.

I. fejezet

A munkáltató jogi felelőssége a munkavédelemben

1. A munkáltató jogi felelősségének elemei

A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Mvt.) a bevezető részében (preambulum) a munkabalesetek és a foglalkozással összefüggő megbetegedések megelőzésének eredményességére helyezi a hangsúlyt, és kitűzi azt a célt, hogy meg kell óvni a munkavállalók egészségét és munkavégző képességét.

Az Mvt. a cél megvalósításával kapcsolatos felelősséget a munkáltatóra hárítja azzal, hogy alapelveként a munkáltató kötelességévé teszi az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek a megvalósítását. Ugyanakkor a követelmények megvalósításának (kialakításának vagy megváltoztatásának) módját és annak meghatározását a munkáltatóra bízta. Ennek a szabályozásnak az a magyarázata, hogy az Mvt. képtelen lenne olyan egységes követelményrendszert előírni a munkáltatók részére, amely figyelembe tudná venni a munkáltatók különbözőségeit (pl. a tevékenység veszélyessége, a vállalkozás nagysága, az alkalmazott munkaeszközök). Az általánosan megfogalmazott követelmények teljesítése az egyes munkáltatóknál más, és más eszközöket igényel.

Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a munkáltató teljes szabadságot élvez a munkavédelmi követelmények belső meghatározását és a megvalósítás módját illetően, viszont másra át nem ruházható felelősséggel tartozik az eredményességért, illetőleg a követelmények teljesítéséért.

1.1 A munkáltató felelőssége a megelőzés általános követelményeinek figyelembe vételéért

Az Mvt. és a munkahelyi egészséget és biztonságot szabályozó jogszabályok nem határoznak meg minden egyes követelményt nevesítve, hanem a megelőzés általános elveiből következően a munkáltatót terhelik azok az általános követelmények, amelyek figyelemmel kísérése, megvalósítása munkáltatói feladat. Ezeket az általános követelményeket az Mvt. határozza meg. Ezeket az általános követelményeket a munkáltatónak úgy kell értelmeznie, hogy ezek azok a törvényi elvárások, amelyek megvalósítása, betartása a munkahelyi egészség és biztonság alapja a cégnél.

A munkáltató a gazdasági irányító tevékenysége során a megelőzés – következőkben meghatározott - általános követelményeit köteles figyelembe venni a tevékenysége során:

a) A veszélyek elkerülése

A követelmények teljesítése azt jelenti, hogy a munkáltató olyan munkakörülményeket és olyan technológiákat, olyan munkaeszközöket alkalmaz, amely használata mellett nem jelenik meg a munkahelyeken a veszély. Ez lenne az ideális állapot.

b) A nem elkerülhető veszélyek értékelése

A műszaki fejlettség jelenlegi fokán, a jelenleg alkalmazott technológiák esetén nincs olyan tevékenység, amelyet veszélymentesen lehet végezni, illetőleg nem lehet minden tevékenységet veszélymentesen végezni, tehát kockázatokkal mindig számolni kell. Ebből következik, hogy a munkáltató kötelessége a nem elkerülhető veszélyek szakember bevonásával történő meghatározása, és e veszélyek és kockázatok mértékének, várható hatásának megállapítása, és ennek figyelembe vételével a megelőző, illetve helyesbítő intézkedések megtétele.

c) A veszélyek keletkezési helyükön történő leküzdése

A követelmény megvalósításának az a célja, hogy a munkát végző munkavállaló ne kerüljön közvetlenül érintkezésbe a keletkező, nem elkerülhető veszéllyel. A nem elkerülhető veszélyek megszüntetésének, leküzdésének a leghatásosabb módszere, ha azokat a keletkezési helyükön tudja a munkáltató megszüntetni. Így például egy olyan munkahelyen, ahol az egészségre ártalmas gázok, gőzök keletkeznek, közvetlenül a munkahelyen alkalmazott elszívás kialakítása és működtetése a leghatékonyabb és legeredményesebb védelmi megoldás.

d) Az emberi tényező figyelembe vétele a munkahely kialakításánál

A helyesen megválasztott emberi tényezők (az ergonómiai és az antropometriai követelmények) figyelembe vétele a munkahelyek kialakításánál, a munkaeszközök tervezésénél biztosítja a kedvező munkakörnyezeti feltételeket és ez által az egészség és biztonság megvalósulását, továbbá a magasabb munkateljesítményt.

Az emberi tényező figyelembe vétele különösen fontos pl. a futószalag mellett végzett munka esetén, ahol a cél az egyhangú (monoton) vagy kötött ütemű munkavégzés időtartamának mérséklése, illetve káros

hatásának csökkentése, a munkaidő megfelelő beosztása. Hasonlóan lényeges feltétel, hogy a képernyős munkahelyek helyes kialakításánál is gondoljanak az emberi tényezőkre (pl.: állítható magasságú munkaasztal, a munkavállaló testméreteihez beállítható munkaszék, képernyő megfelelő kiválasztása és elhelyezése).

e) A műszaki fejlődés eredményeinek alkalmazása

A korszerű, biztonságos körülmények közötti termék előállítás vagy a szolgáltatás nyújtása mindenki érdeke. Ebből adódik az a követelmény, hogy a munkáltató ne csak a termék, a szolgáltatás korszerűsítésével törődjék, hanem teremtse meg az elvárható feltételeket a munkakörnyezet, az alkalmazott munkaeszközök területén is. A követelmény teljesítése a gyakorlatban azt jelenti, hogy korszerűbb, magasabb védelmi megoldásokat nyújtó munkaeszközökön folyik a termelés, a technológiai folyamatok kialakításánál figyelembe veszik a munkavédelmi kutatások legújabb eredményeit.

f) A veszélyes helyettesítése a veszélytelennel vagy a kevésbé veszéllyessel

A műszaki fejlődés eredményeként napról napra új megoldások, új anyagok születnek. A követelmény teljesítése tehát azt jelenti, hogy a munkáltatónak mindig az ismert, legkevésbé veszélyes anyagot, illetve megoldást kell alkalmaznia (pl. festésnél az aromás oldószerek kiküszöbölése érdekében vízbázisú festék használata).

g) Egységes és átfogó megelőzési stratégia kialakítása, amely kiterjed a munkafolyamatra, a technológiára, a munkaszervezésre, a munkafeltételekre, a szociális kapcsolatokra és a munkakörnyezeti tényezők hatására.

Az Mvt. bevezető részében megfogalmazott megelőzési feladatokat a munkáltató csak átgondoltan, az adottságok, a lehetőségek és a jól körülhatárolt cél összehangolása alapján képes eredményesen végrehajtani. A követelmény teljesítése azt jelenti, hogy a munkáltató a kitűzött célokat, a szükségessé váló intézkedéseket megfelelő tartalmú programban rögzíti, ahol a megvalósításért felelős személyek meghatározása mellett az intézkedések egymásra épülése, a szükséges források biztosításának módja, mértéke is megjelenik.

A stratégia és a gazdálkodási terv összhangjának megteremtése, valamennyi vezető bevonása a tervezésbe - természetesen a munkavállalók, illetve a munkavédelmi képviselők mellett - jelentős

láncszeme a megelőzést szolgáló stratégiának. A stratégia tehát nem kizárólag pénzügyi terv, hanem a vállalat termelési feladatainak fejlesztéséhez kapcsolódó, a munkahelyi egészség és biztonság növelése érdekében közép- és hosszútávon tervezett intézkedések rangsorolását jelenti.

h) A kollektív műszaki védelem elsőbbsége az egyéni védelemhez képest

Hatékony megelőző intézkedést, megfelelően hatékony védelmet csak átgondolt, jól megtervezett műszaki eszközök, ún. kollektív védőberendezések alkalmazásával lehet elérni. A műszaki fejlettség jelenlegi fokán azonban a veszélyek ellen nem minden esetben lehet a kollektív műszaki védelmet megvalósítani.

Ilyen esetben az egyéni védőeszköz alkalmazása jelenti a megfelelő védelmet. Más esetekben a kollektív védelmet és az egyéni védőeszközt egyszerre kell alkalmazni. Jogszabály ellenes és téves tehát az a munkáltatói felfogás, hogy a műszaki védelem alkalmazása, megvalósítása felesleges, mert a munkavállaló részére az egyéni védőeszközt biztosította (pl.: faipari fűrészgépen a tolófa és a kesztyű használata nem helyettesítheti a műszaki védelmet, a védőburkolatokat).

i) A munkavállalók megfelelő utasításokkal történő ellátása

A műszaki védelem biztosítása, az egyéni védőeszköz alkalmazása mellett a megelőzés érdekében a munkáltatónak meg kell adnia a munka biztonságos és egészséget nem veszélyeztető elvégzéséhez a szükséges utasításokat. A megfelelő utasítás alatt a kellő időben, pontosan, jól érthetően megfogalmazott, a munkavállaló által betartható utasítást értjük, amely alapján a munkavégzés körülményeiből adódó kockázatok vagy elkerülhetők, vagy elfogadható mértékűre csökkenthetők.

1.2 A munkáltató felelőssége a belső szabályozási rendszer kialakításáért

A fejezet bevezető részében már foglalkoztunk azzal, hogy a munkahelyi egészség és biztonság szabályait a munkavédelmi szabályok (jogszabályok, nemzeti szabványok) keretei között a munkáltató határozza meg. Az európai gyakorlat szerint ezek a szabályozások egyre inkább a tételes követelmények felől az elvárhatóságok meghatározása felé haladnak. Nyilvánvaló az a tény, hogy bármennyire is az a cél, lehetőség szerint minden lényeges munkavédelmi kérdésre legyen szabályozás, ezt a gyakorlatban nem lehet elérni. Az Mvt. ilyen esetekre írja elő, hogy ha valamilyen feladat, tevékenység ellátására nincs előírás, akkor a tudományos, műszaki színvonal által elfogadott követelményeket kell a munkáltatónak biztosítania.

A munkavédelmi szabályok hierarchiájában a munkáltató belső szabályozása kiemelkedő fontosságú. Ez a belső szabályozás ugyanolyan kötelező előírás, mint bármely más munkavédelmi szabály. Megszegése tehát éppen olyan következményekkel jár, mintha bármely más munkavédelmi szabály előírásait sértené meg a munkáltató.

A belső szabályozás formáját nem határozza meg az Mvt. A munkáltató belső szabályozása lehet átfogó jellegű, ilyen például a munkavédelmi szabályzat (MVSZ).

A munkáltató az MVSZ-ben gyűjti össze és rögzíti valamennyi olyan munkáltatói szabályozási elemet, amelyek az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos feltételeit és követelményeit a cég sajátosságai között meghatározzák.

A belső szabályozás lehet olyan szabályozás, amely az egyes szabályozási területeket egymástól elkülönítetten kezeli, a munkáltatónál kialakult belső szabályozási gyakorlatnak, formának megfelelően.

Ilyen szabályozási forma lehet például:

- az igazgatói utasítás;
- az igazgatói rendelet;
- a belső utasítás;
- olyan utasítás, amelyik a címében viseli a szabályozás témakörét;
- egyéni védőeszköz szabályozás (szabályzat);
- mentési (havaria) terv;
- kockázatértékelési szabályzat;
- stb.

A munkáltató belső szabályozási kötelezettségének megállapításához az alapot az Mvt. adja, amikor is kötelezően meghatározza azokat a szabályozási területeket, amelyeket a munkáltatónak írásban kell elkészítenie és kiadnia, illetve azokat a vizsgálatokat és azok megállapításait, amelyeknek az eredményeit szintén írásban kell rögzíteni.

Az Mvt. előírásai szerint tehát írásban kell a munkáltatónak szabályoznia:

- az egyéni védőeszköz juttatás belső rendjének a kialakítását;
- a mentési tervet;
- a veszélyforrások elleni védelem módjának a meghatározását;
- a munkabalesetek kivizsgálásának rendjét és a szabályait;
- az egységes és átfogó megelőzési stratégiát;
- a munkavédelmi oktatás rendjét;

- a robbanásvédelmi dokumentációt;
- az időszakos ellenőrző felülvizsgálat gyakoriságát és módját;
- a kockázatértékelés eredményeit;
- az üzemeltetés elrendelését;
- az időszakos biztonsági felülvizsgálat megállapításait;
- a munkakörnyezeti tényezők (pl. zaj, világítás, légállapotok) eredményeit.

A belső szabályozás tartalmi követelményeit számos megközelítésben lehet kialakítani. A gyakorlatban leginkább bevált és elfogadott témacsoportok a következők:

- A munkavédelemmel kapcsolatos feladat- és hatáskörök, a munkáltató különböző szintű vezetői, illetve érdemi ügyintézői esetében, amit gyakran munkavédelmi ügyrendnek neveznek.
- Személyi feltételek, amelyekhez például a munkaköri alkalmasság elbírálásával kapcsolatos helyi gyakorlat és eljárás, a munkavédelmi oktatás szabályozása és rendjének kialakítása, és az oktatások számonkérési módja tartozik.
- Az egyéni védőeszközök biztosítása, illetve a juttatás belső rendje.
- Az általános, de különösen a helyi szabályok meghatározása, az adott terület munkavégzésével, technológiájával összefüggésben.
- A kötelezően előírt munkavédelmi eljárások (pl. a létesítési eljárás, az üzembe helyezés, a kockázatértékelés, az EK megfelelési tanúsítás kezelése, az időszakos biztonsági felülvizsgálat és a soron kívüli felülvizsgálatok rendje).
- A munkavédelmi ellenőrzés formái, és az ellenőrzésért felelős személyek.
- A munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések vizsgálata, ezek nyilvántartása és jelentési rendje.
- Rendkívüli eljárások, mentési terv, elsősegélynyújtás rendje, karbantartás szabályai.
- Együttműködés a munkavédelmi érdekképviselettel.
- Speciális szabályok, amelyek tartalmazhatnak olyan speciális előírásokat, mint a korlátozás alá eső munkakörök.
- Jegyzőkönyvminták.

1.3 A munkáltató felelőssége a belső ellenőrzési rendszer megvalósításáért

Mint már az előzőekben látható volt, a munkavédelem olyan eszköz a munkáltató kezében, amelynek feladata a munkavállaló életének, egészségének megóvása a munkavégzés során.

Más szóval, a munkavédelem foglalja össze azokat a feladatokat és tevékenységeket, amelyekkel a balesetek, egészségkárosodások megelőzhetőek úgy, mint az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos technika, technológia alkalmazását, a munkakörnyezet megfelelő kialakítását, az emberi egészség veszélyekkel és ártalmakkal szembeni védelmének a biztosítását.

E széles körű feladat megvalósulását a munkáltatónak folyamatosan ellenőriznie kell.

Az ellenőrzéseknek számos formája és tartalmi eleme lehetséges. A teljesség igénye nélkül néhány alapvető munkáltatói ellenőrzési feladatot a következőkben mutatunk be:

a) A munkavégzés folyamatába épített ellenőrzés

Ennél az ellenőrzési formánál a munkáltató olyan belső irányítási rendszert épít fel (ilyen például a MEBIR, a munkahelyi egészségvédelem és biztonság irányítási rendszere), amely biztosítja, hogy a vezetési piramis valamennyi szintjén tevékenykedő, az irányításért és a termék megvalósulásáért felelős vezető napi munkafeladata során kellő mértékben és mélységben ellenőrizze a munkahelyi egészség és biztonság megvalósulásának az irányítása alá tartozó területre vonatkozó szabályait. Nem elegendő tehát a feladatok meghatározása valamilyen belső szabályozásban, hanem a munkáltató rendszeresen - összefüggésben a kiadott gazdasági feladatok megvalósulásával, attól lehetőleg el nem választva - a gazdasági eredmények mellett folyamatosan figyelemmel kíséri és értékeli a munkabiztonsági és a munkaegészségügyi helyzetet.

b) Folyamatos munkahelyi ellenőrzés

Ennél az ellenőrzési formánál a munkáltató a gazdasági feladatának megvalósítása közben szükséges ellenőrzéseket nem választja el egymástól, azokat egymásra épülve végzi. Ilyen módon állandóan kellő információkkal rendelkezik arról, hogy egy-egy munkaterületen milyenek a gazdasági teljesítmények, hogyan alakul a termék minősége és ezzel együtt a munkahelyi biztonság és az egészség helyzete.

c) Időszakos munkahelyi ellenőrzés

Ennél az ellenőrzési formánál a munkáltató meghatározza, hogy meghatározott időközönként (pl. havonta) az érintett felelős vezetőkkel együtt valamennyi munkahelyen kimondottan munkabiztonsági és munkaegészségügyi célú ellenőrzést végez. Ennek keretében tekintik át a követelmények megvalósulását.

(A hatályon kívül helyezett jogszabályok ezt az eljárást munkavédelmi szemlének nevezték.) A bejárást követően jegyzőkönyvben vagy egyéb, a cégnél kialakult formában rögzítik a megállapításokat, meghatározzák a megelőzés érdekében teendő feladatokat és ezek megvalósításáért felelős személyeket.

d) Időszakos biztonsági felülvizsgálat

Az időszakos biztonsági felülvizsgálat célja, hogy segítségével és alkalmazásával a munkáltató megelőzze a meghibásodásokból keletkező kockázatok kialakulását.

Az Mvt. követelményei szerint azokat a munkaeszközöket és technológiákat, amelyek veszélyesek, illetve amelyekre tételes jogszabályok felülvizsgálati kötelezettséget írnak elő, meghatározott gyakorisággal és megfelelő képzettségű szakember bevonásával időszakos biztonsági felülvizsgálat alá kell vetni.

e) A munkavállalók munkavégzési alkalmasságának rendszeres, illetve szűrőpróba szerinti ellenőrzése

Ahhoz, hogy a munkát biztonságosan el lehessen végezni, nemcsak megfelelő biztonságú munkaeszközöket kell biztosítani, nemcsak a munkakörülményeket kell megfelelően kialakítani, hanem magának a munkát végző személynek is alkalmasnak kell lennie a feladat ellátására. A munkavállaló csak akkor végezhet munkát, ha kipihent, gyógyszer, ital, illetve kábítószer hatása alatt nem áll, és a munkakör ellátásához meghatározott munkaköri egészségi alkalmassággal rendelkezik. Ennek ellenőrzési módját a munkáltatónak szabályoznia kell.

f) Soron kívüli ellenőrzés, illetve vizsgálat

Az Mvt. követelményei szerint ezt az ellenőrzést abban az esetben kell végezni, ha a munkahely, az egyéni védőeszköz, a munkaeszköz, a technológia a rendeltetésszerű alkalmazás során közvetlenül veszélyeztette a munkavállalók egészségét és biztonságát vagy ezzel összefüggésben munkabaleset következett be. Ilyenkor a munkáltató feladata a soron kívüli vizsgálat elvégzésének elrendelése és a munkabiztonsági, szükség esetén a munkaegészségügyi szaktevékenység ellátására jogosult személy bevonásával az ok-okozati összefüggések meghatározása és intézkedés a megszüntetésre.

Az előzőekben bemutatott azokat az ellenőrzési formákat, amelyek leginkább beváltak a gyakorlatban.

A következőkben tekintsük át azokat a legfontosabb területeket, amelyekre az ellenőrzéseket minden esetben ki kell terjeszteni:

- Személyi feltételek (pl.: a munkaköri orvosi vizsgálatok, az előírt szakképzettségek és képesítések).
- Munkaszervezési feltételek.
- A munkavégzés összehangolása.
- Az egyéni védőeszköz biztosítása és használata (megfelelőségi tanúsítvány, nyilvántartás, használati utasítás, oktatás).
- Munkavégzési- és technológiai szabályok betartása.
- Munkaeszközök állapota és munkavédelmi felszereltsége.
- Az üzembe helyezést megelőző vizsgálatok.
- A soron kívüli ellenőrzések.
- A veszélyes munkaeszköz és technológia újraindítása.
- Veszélyes munkaeszköz áttelepítése.
- A nem veszélyes munkaeszköz ellenőrző felülvizsgálata.
- A nem veszélyes munkaeszköz időszakos ellenőrző felülvizsgálata.
- Az ismételt használatba vétel.
- Munkavállaló munkára képes állapota.

A munkáltatónál az ellenőrzéseket úgy kell megszervezni, hogy azok az irányítási menedzsment különböző szintjein tevékenykedőknek egyformán a feladata legyen, azonban az ellenőrzés kinek-kinek az irányítási szintjén történjen, mert ezzel biztosítható a munkafolyamatok áttekintése. Ezen túlmenően célszerű ellenőrzési módszer a vezetői beszámoltatás rendszeres végzése, amelynek ki kell terjednie a területet irányító vezető munkabiztonsági tevékenységére is. Rendkívüli beszámoltatás akkor indokolt, ha a munkavédelmi helyzet nagymértékben romlik, és például az ellenőrző munkavédelmi hatóság hiányosságokat tárt fel.

A termelő tevékenységnél a közvetlen munkairányítók (a művezetők, a brigádvezetők, a csoportvezetők, az adminisztratív munkánál az osztályvezetők, az irodavezetők) napi munkájának elválaszthatatlan részét kell hogy képezze az egészséges és biztonságos munkavégzés körülményeinek ellenőrzése.

Feladatuk a munkavégzési szabályok betartásának, az egyéni védőeszközök viselésének, a technológiai előírások betartásának, stb. részletes ellenőrzése.

Végül meg kell említeni a munkabiztonsági és a munkaegészségügyi szakemberek ellenőrzési feladatát, amelynek célja a munkát végzők rendszeres, folyamatos ellenőrzése, kinek - kinek a maga szakterületén.

1.4 A munkáltató felelőssége a tájékoztatásért és a munkavédelmi oktatás megtartásáért

Az Mvt. munkahelyi egészségre és biztonságra vonatkozó szabályozása abból indul ki, hogy a munkáltató és a munkavállaló között érdekegyezőség alakul ki arra vonatkozóan, hogy a biztonságos termelés működtetése és e folyamat fenntartása mindkettőjük érdeke. A munkáltató alapvető érdeke a megfelelő üzemmenet, ami megfelelő gazdasági eredményt eredményez, ami biztosítja a munkahelyek fennmaradását, megtartását. A munkavállaló érdeke is azonos, hiszen a nagyobb bevételből nagyobb összeg kerülhet a bérfejlesztésre, a szociális juttatásra. Ez az érdekezonség feltételezi azt, hogy a munkáltató és a munkavállalók kölcsönösen tájékoztatják egymást azokról a kérdésekről, amelyek a hatékony üzemeltetés körülményeit segítik és e tájékoztatáson, illetve információ átadáson alapuló együttműködés mindkét fél részére biztosítja az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéshez szükséges kétoldalú ismeretek maradéktalan áramlását.

Az Mvt. rögzíti azt a munkavállalói elemi jogot, hogy megismerhesse a munkavégzésére vonatkozó összes lényeges információt, különösen a veszélyekkel, ártalmakkal, az azok elleni védelem módjaival foglalkozókat. A munkavédelem, mint a hatékony megelőzés gyakorlata, a munkavégzéssel kapcsolatos munkáltatói kötelezettségek között kiemelt jelentőséget tulajdonít:

- a tájékoztatásnak;
- az információ átadásnak;
- az oktatásnak.

Az Mvt. a munkáltató tájékoztatási kötelezettségével kapcsolatosan előírja a munkavállalók megfelelő utasításokkal történő ellátását, illetve a szükséges utasítások és tájékoztatások munkavállalók részére kellő időben történő megadását, a következőkben felsoroltak ismertetését:

- A munkavégzés szabályait, az ehhez kapcsolódó utasításokat.
- A veszélyes munkafolyamatoknál és technológiáknál a veszélyek megelőzése, illetve károsító hatásuk csökkentése érdekében a veszélyforrásokat és az ellenük való védekezés módját, az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit.
- A veszélyforrások ellen védelmet nyújtó egyéni védőeszközök védelmi képességét, biztonságos használatát.
- A munkaeszközök műszaki dokumentációjában foglaltakat.
- A veszélyt jelző, tiltó és tájékoztató feliratokat.

- A különböző munkáltatók alkalmazásában álló munkavállalók esetén, ha azonos munkahelyen egy időben végeznek munkát, a munkavégzés összehangolására tett intézkedéseket.
- A mentési tervet.
- A kockázatértékelés eredményeit.
- A munkavédelmi intézkedések tapasztalatait.
- A munkabalesetek és a foglalkozási megbetegedések kivizsgálásának eredményeit.
- A munkavédelmi hatóság ellenőrzésének megállapításait.

Az információközlés és tájékoztatás formáját a jogszabályok nem rögzítik. Ezek történhetnek:

- rövid munkamegbeszéléseken;
- munkaértekezleteken;
- munkavédelmi oktatáson.

Bármelyik módszert választja a munkáltató, figyelembe kell vennie és biztosítani kell a tájékoztatás megtörténének dokumentálását azokban az esetekben, amikor ezt a vonatkozó jogszabály tételes követelményként rögzíti. Célszerű a munkáltatónak azt is mérlegelni, hogy a nem kötelező esetben történjen-e meg a tájékoztatás dokumentálása.

Az Mvt. nem tesz élesen elválasztható különbséget a tájékoztatásra, az informálásra vonatkozó tartalmi követelmények és a munkavédelmi oktatás tájékoztatásának tartalma között. A tájékoztatás tartalmi elemei azok az információk, amelyek egyrészt a munkáltató - munkavállaló közötti gazdasági-társadalmi együttműködését, a termelés fejlesztését, az új piacok megszerzését segítik, másrészt a munkavállalók termelést, technológiát, munkavédelmet fejlesztő javaslataik. A munkavédelmi oktatás keretébe azok az információk tartoznak, amelyek a munkavállaló üzemen belüli munkatevékenységére és ennek biztonsági kérdéseire vonatkoznak. A munkahelyi biztonságot és egészséget érintő jogszabályok közül számos tételesen rögzíti, melyek az adott témakörrel összefüggésben álló tájékoztató és információs elemek, illetve melyek azok, amelyek ismeretanyagának átadása az oktatás témája.

1.4.1 A munkavédelmi oktatás alapelvei, célja és tartalma

Az Mvt. előírja, hogy a munkavállaló csak olyan munkával bízható meg, amelynek ellátására egészségileg alkalmas, rendelkezik az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéshez szükséges ismeretekkel, készséggel és jártassággal.

A szükséges ismeretek, általános szinten történő megszerzése a szakmai képzés kompetenciájába tartozik.

A készség és a jártasság megszerzése, a helyi körülmények és adottságok, illetve a biztonságos munkavégzés szabályainak megismerése és begyakorlása a munkavédelmi oktatás során történik.

Az Mvt. tételesen felsorolja azokat az eseteket (munkába állás, munkahely vagy munkakör megváltozása, az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményei és körülményei változtak, munkaeszközt átalakítottak, új munkaeszközt helyeztek üzembe, új technológiát vezettek be), amikor a munkáltatónak tételesen kell tudni bizonyítani, hogy az érintett munkavállalók oktatása megtörtént, és a munkájuk végzéséhez szükséges szabályokat, utasításokat és információkat megismerték és elsajátították.

A munkavédelmi oktatást és a szükséges információkat a magyar nyelven nem beszélő munkavállaló részére az általa értett nyelven kell megtartani. Ha a munkáltató idegen anyanyelvű munkavállalót alkalmaz, aki magyar nyelvismerettel nem rendelkezik, akkor köteles a munkavállaló által jól értett nyelven, tolmács útján az oktatásról gondoskodni, - ideértve a mentés, a menekülés gyakoroltatását is - továbbá a műszaki dokumentációt a szükséges mértékben fordításban a munkavállaló rendelkezésére bocsátani, és olyan munkairányítást biztosítani, amely a jól érthető nyelvű érintkezést lehetővé teszi.

Ha a munkavédelmi oktatást nem tartják meg vagy az csak formailag történt (az érintettekkel aláírták az oktatási naplót a tényleges oktatás megtartása, az ismeretek elsajátításáról történő meggyőződés nélkül), a munkáltató felelőssége számos jogterületen súlyos jogkövetkezményt vonhat maga után, a munkavállaló hatósági eltiltásától, a szabálysértési, büntetőjogi felelősség értékelésén át a polgári kártérítési perekig.

1.4.2 Előzetes munkavédelmi oktatás

Az újfelveteles munkavállalók előzetes munkavédelmi oktatását a munkajogi felvételt követően, de a tényleges munkakezdést megelőzően kell megtartani. Ez az oktatás:

- elméleti és fizikai tevékenységet ellátó munkavállalóknál gyakorlati oktatási részből áll, és ezt követi;
- az ismeretek elsajátítását igazoló beszámoltatás vagy visszakérdezés.

Az elméleti oktatás keretében az érintett munkavállalóval a biztonságos és egészséget nem veszélyeztető munkavégzéshez kapcsolódó előírásokat, szabványokat, magatartási szabályokat kell megismertetni. Biztosítani kell az általános, valamint a munkahely, a munkakör és beosztás szerint szükséges munkavédelmi ismeretek elsajátítását. Az oktatás keretén belül ki kell térni a veszélyhelyzetben, illetve a rendkívüli munkavégzés körülményei között tanúsítandó magatartás elsajátítására is.

Az oktatást végzőnek figyelemmel kell lennie arra, hogy az oktatáson részt vevő munkavállaló dolgozott már előzőleg vagy ez az első munkahelye. Ha már dolgozott, akkor részt vett munkavédelmi oktatáson, ott bizonyos ismereteket már elsajátított. A munkavédelmi szabályok, a szabványok, a technológiák gyors változásai miatt a korábban megszerzett ismeretek gyorsan elavulnak.

Ezért kellő alaposággal, a változások bemutatásával szükséges az oktatás megtartása. Az először munkába lépő munkavállaló első munkavédelmi oktatása olyan legyen, hogy ez az oktatás alapozza meg a biztonságos és egészséget nem veszélyeztető munkavégzéshez szükséges ismereteit.

A gyakorlati oktatás során az adott munkahely sajátosságait, a használatra kerülő munkaeszköz üzemeltetésére, tisztítására, napi karbantartására vonatkozó ismereteket kell a gyakorlat körülményei között, az oktatásban résztvevő munkavállalók részére bemutatni, majd ezt gyakoroltatni. A gyakorlati oktatás körébe tartozik, illetve gyakorlati oktatás keretében kell a munkavállalót az egyéni védőeszköz használatára megtanítani és azt gyakoroltatni.

1.4.3 A megváltozott körülmények munkavédelmi oktatása

Ha a munkahely vagy munkakör, valamint az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményei változnak, a munkaeszköz átalakításra kerül, vagy új munkaeszközt helyeznek üzembe, amelynek kezelése, kiszolgálása eltér a munkavállaló által korábban használt munkaeszköztől vagy új technológiát vezetnek be, akkor az érintett munkavállalót vagy munkavállalókat a változásokra oktatás keretében fel kell készíteni. Ilyenkor természetesen nem a régi oktatást kell megismételni, hanem a változásokra, az új szabályokra, a korábbtól eltérő helyzetekre kell felkészíteni az érintett munkavállalókat.

A munkáltató a belső munkavédelmi szabályozásában további speciális esetekben is meghatározhatja a munkavédelmi oktatás kötelezettségét. Ilyen lehet pl. a hosszabb távollét utáni munkába visszatérés. A bekövetkezett munkabalesetek elemzése azt bizonyítja, hogy a veszélyes munkát végzők esetében 6 havi távollét már az ismeretek felejtését eredményezi, ezért az ismétlődő oktatás ilyenkor indokolt.

Azt, hogy milyen hosszú távollét után kell megtartani az ismétlődő oktatást, a munkáltató határozza meg és a belső szabályozásában rögzíti, a munkavállalót veszélyeztető kockázatok ismeretében. Természetesen az elméleti és gyakorlati oktatási kötelezettség az ismétlődő oktatásra is vonatkozik.

1.4.4 Az ismeretek megszerzéséről történő meggyőződés

A biztonságos munkavégzéshez szükséges ismeretek megszerzéséig a munkavállaló önállóan nem foglalkoztatható. Az oktatás zárásaként ezért a munkáltatónak meg kell győződnie arról, hogy a szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek birtokában van-e az oktatott személy. Az ellenőrzés történhet visszakérdezéssel vagy az oktatott munkavédelmi szakanyag főbb részeiből történő beszámoltatással.

Ennek formája lehet írásban történő beszámoltatás (teszt, önálló kérdések) is.

A gyakorlati oktatás során szerzett ismeretek sokirányúak, itt a visszakérdezés gyakorlati bemutatás formájában történik. Az oktatást végzőnek tehát fontos feladata a számonkérés, ugyanis ez az önálló munkára bocsátás feltétele.

Ha sikertelen a beszámoltatás, akkor a belső szabályozás szerinti számban és módon meg kell ismétlni. Szélsőséges esetben a teljes sikertelenség az alkalmatlanság megállapítását eredményezheti, annak minden következményével (más munkakör keresése, a jogviszony megszüntetése) együtt.

Az Mvt. igen fontos rendelkezése, hogy az előírt ismeretek megszerzéséig a munkavállaló önállóan nem foglalkoztatható. Az ismeretek megfelelő elsajátításáról történő meggyőződésig tapasztalt, az adott munkaeszközt, technológiát és a munkavédelmi előírásokat jól ismerő munkavállalót kell megbízni arra, hogy az érintett munkavállaló tevékenységét felügyelje, kísérje figyelemmel a szükséges jártasság és készség megszerzéséig az eredményes visszakérdezésig.

Az új munkavállalókkal azonos elbírálás alá esnek azok, akik külső céggel állnak munkajogviszonyban, de a munkavégzés nem a saját cégénél történik, hanem idegen cég telephelyén, az anyacég megbízására. E munkavállalókat az idegen cégnél gyakran idegen munkavállalóként is kezelik. Ezeket a munkavállalókat az jellemzi, hogy nem rendelkeznek helyi ismeretekkel, nem érdekli őket annak a vállalkozásnak az érdekei, ahová „kölsön adták” őket, ezért és további, főleg pszichoszociális okok miatt a baleseti kitettségük kockázata sokkal nagyobb. Ebből következik, hogy a munkaerőt kölcsönvevő cég érdeke a kölcsönvett munkavállalók legalább a saját munkavállalókkal azonos szinten történő oktatása.

1.4.5 Ismétlődő munkavédelmi oktatás

Az Mvt. a munkáltató felelősségeként határozza meg azt is, hogy a munkavállaló a foglalkoztatásának teljes időtartalma alatt rendelkezzen az egészséget nem veszélyeztető, biztonságos munkavégzés elméleti és gyakorlati ismereteivel, ezért időszakonként a megváltozott vagy új kockázatokra figyelemmel, az oktatást meg kell ismételni. Az ismétlődő munkavédelmi oktatás keretében a már megszerzett elméleti ismeretek felújítása, a gyakorlati oktatás keretében az elsajátítható tudnivalók felelevenítése, továbbá az eltelt időszak értékelése (pl. a balesetek, ellenőrzések, beszámolók tanulságai alapján) és a jövőbeni (munkavégzéshez kapcsolódó munkavédelmi) feladatok felvázolása történik.

Az ismétlődő munkavédelmi oktatás gyakoriságát a munkáltató határozza meg a munka jellegének, a kockázatoknak megfelelően, lehetőleg munkakörönként. Célszerű valamennyi fizikai munkakört betöltő munkavállalót tényleges oktatásban részesíteni, legalább évente. A nem fizikai munkakörben dolgozók (vagy a termelésirányításban közvetlenül részt nem vevők) részére az egészséget nem veszélyeztető, biztonságos munkavégzés szabályait összefoglaló, írásban átadott anyag is megfelelő oktatási forma lehet.

Ilyen esetben az érintettek az oktatási tananyag elsajátításáról írásban nyilatkoznak. Az ismétlődő oktatás tematikája vegye figyelembe a munkakörhöz kapcsolódó ismereteket, az előző oktatás óta bekövetkezett szakmai és normatív változásokat, tapasztalatokat.

Az ismétlődő oktatás gyakoriságának meghatározásánál figyelemmel kell lenni arra, hogy az arányos és a tényleges helyzetnek megfelelő mértékű legyen. Ha nem volt jelentős változás például a kockázatokban, akkor a túl nagy gyakorisággal meghatározott ismétlődő oktatás inkább káros, mint hasznos, mert ezzel a munkavállalók érdektelenségét lehet előidézni.

Megjegyezzük, hogy egyes munkavédelemre vonatkozó jogszabályok, biztonsági szabályzatok tételesen határoznak meg gyakoriságot az ismétlődő oktatás megtartására.

1.4.6 Rendkívüli munkavédelmi oktatás

A rendkívüli munkavédelmi oktatás megtartását jogszabály tételes oktatási kötelezettségként nem írja elő. A rendkívüli munkavédelmi oktatás célja, hogy tanulságos eseményhez kötődően (pl.: egy súlyos munkabaleset, rendkívüli esemény, üzemzavar, kvázi baleset) alkalmat biztosítson a megelőzési kérdéseinek, tanulságainak megbeszélésére. Indokolhatja az ilyen oktatás megtartását egy átfogó hatósági ellenőrzésből levonható tanulságok elemző megtárgyalása.

A rendkívüli oktatás keretében ismertetni kell a bekövetkezett esemény okait, a hasonló esetek megelőzésének lehetőségeit, a megtett intézkedéseket. Az oktatás során célszerű a munkavállalók véleményét kikérni arról, hogyan látják az esemény bekövetkezésének oksági láncolatát, elegendőnek érzik-e a megelőzés érdekében tett intézkedéseket és ezek hatékonyságát.

1.4.7 A munkavédelmi oktatás időpontja

A munkavédelmi oktatást "rendes munkaidőben" kell megtartani. Az előírás azt jelenti, hogy a munkavédelmi oktatást munkaidőben kell megtartani és nem járhat a munkavállaló szempontjából sem a magánideje csökkenésével, sem más anyagi hátrány okozásával. A munkavédelmi oktatással töltött időre a munkavállalót átlag kereset illeti meg.

1.4.8 A munkavédelmi oktatás dokumentálása

Az Mvt. előírása szerint az oktatás megtörténtét a tematika megjelölésével és a résztvevők aláírásával ellátva, írásban kell rögzíteni. Megjegyezzük, hogy a hatósági ellenőrzések során a munkáltató rendelkezik bizonyítási kötelezettséggel, így ha nincs megfelelően kezelt, az oktatott anyag részleteit is tartalmazó dokumentáció, a munkáltató munkavédelmi bírsággal sújtható. Számos bírósági tárgyalás tapasztalata alapján állítható, hogyha a munkáltató nem rendelkezik az oktatott anyagot kellő részletességgel feltüntetett oktatási dokumentummal és azon az oktatott anyag tartalmának elismerését igazoló munkavállalói aláírással, akkor a munkáltató mulasztása bizonyítottnak tekinthető.

Az oktatás tényét a „*Munkavédelmi oktatási napló*” – ban, az oktatási fajtánként elkülönített lapon célszerű nyilvántartani. Természetesen az oktatások megtörténtének dokumentálása házilag előállított lapokon is történhet.

1.4.9 Az oktatási tematika

Az Mvt. tételes kötelezettségként nem nevesíti az oktatási tematika készítésének kötelezettségét. A tematika készítését az a munkavédelmi szemlélet indokolja, hogy utólag is (pl. egy baleset esetében) megállapítható legyen, az oktatások keretében ténylegesen milyen témák kerültek ismertetésre.

Megjegyezzük, hogy az Mvt. egyes végrehajtási szabályai oktatási tematika készítési kötelezettséget határoznak meg.

1.4.10 Az oktatást végzők kiválasztása

A munkavédelmi oktatás és az ezzel kapcsolatos feladatok nem minősülnek munkavédelmi szaktevékenységnek. Ennek ellenére a gyakorlat azt mutatja, hogy az elméleti oktatás akkor szakszerűbb és eredményesebb, ha a munkáltató a munkavédelmi oktatással kapcsolatos feladatokba az általa kijelölt saját vagy szerződéses szolgáltatás keretében együttműködő munkavédelmi szakképzettségű szakemberét bevonja. A gyakorlati munkavédelmi oktatás akkor éri el a célját, ha azt a munkafolyamatokat, a kapcsolódó munkavédelmi szabályokat jól ismerő, gyakorlott szakember (pl.: műhelyvezető) végzi.

1.5 A munkáltató felelőssége a kockázatértékelés elvégzéséért

Az Európai Unióban és így Magyarországon is, a munkavállalók munkahelyi egészségét és biztonságát a kockázatok értékelésén és kezelésén alapuló megközelítés segítségével védik. A hatékony munkahelyi kockázatértékelés elvégzése érdekében az összes érintettnek meg kell értenie:

- a jogi kereteket;
- a fogalmakat;
- a kockázatok értékelésének a folyamatát;
- a folyamatban részt vevő fő szereplők kockázatértékelésben betöltött szerepét.

1.5.1 Jogi keretek

A kockázatértékelés kulcsfontosságú szerepét az EU 89/391/EGK irányelve tartalmazza, amely meghatározta azokat a minimális elvárásokat, amit minden államnak a saját jogszabályrendszerébe be kell építenie, és amelyeket a munkáltatóknak a gyakorlatban meg kell valósítani. A hivatkozott keretirányelv rögzíti azt a munkáltatói kötelezettséget is, hogy a munkahelyen fennálló veszélyeket, amelyek veszélyeztethetik a különféle munkavégző csoportokat, illetőleg személyeket, fel kell mérnie, és hatásuk elemzése alapján a szükséges megelőző intézkedéseket meg kell tennie.

A kockázatértékelés teszi lehetővé a munkáltatók számára, hogy megtegyék a munkavállalók biztonságának és egészségének biztosításához szükséges intézkedéseket.

Az intézkedések közé tartozik:

- A munkahelyi kockázatok megelőzése.
- A munkavállalók tájékoztatása és képzése.

- A szükséges intézkedések végrehajtását szolgáló szervezet (személyek) és az eszközök biztosítása.

A kockázatértékelési kötelezettség beépült a magyar munkavédelmi jogszabályrendszerbe. Az Mvt. 54. § szerint:

(2) A munkáltatónak rendelkeznie kell kockázatértékeléssel, amelyben köteles minőségileg, illetve szükség esetén mennyiségileg értékelni a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatokat, különös tekintettel az alkalmazott munkaeszközökre, veszélyes anyagokra és keverékekre, a munkavállalókat érő terhelésekre, valamint a munkahelyek kialakítására.

A kockázatértékelés során a munkáltató azonosítja a várható veszélyeket (veszélyforrásokat, veszélyhelyzeteket), valamint a veszélyeztetettek körét, felbecsüli a veszély jellege (baleset, egészségkárosodás) szerint a veszélyeztetettség mértékét.

A kockázatértékelés során az egészségvédelmi határértékkel szabályozott kóros tényező előfordulása esetén munkahigiénés vizsgálatokkal kell gondoskodni az expozíció mértékének meghatározásáról.

(3) A munkáltató a kockázatértékelést, a kockázatkezelést és a megelőző intézkedések meghatározását – eltérő jogszabályi rendelkezés hiányában – a tevékenység megkezdése előtt, azt követően indokolt esetben, de legalább 3 évente köteles elvégezni.

Indokolt esetnek kell tekinteni különösen az alkalmazott tevékenység, technológia, munkaeszköz, munkavégzés módjának megváltozását, illetve minden olyan, az eredeti tevékenységgel összefüggő változtatást, amelynek eredményeképpen a munkavállalók egészségét, biztonságát meghatározó munkakörülményi tényezők megváltozhattak – ideértve a munkaklíma-, zaj-, rezgésterhelést, légállapotokat (gázállapotú, por, rost légszennyezők minőségi, illetve mennyiségi változását).

Soron kívül el kell végezni, illetve felülvizsgálni a kockázatértékelést, ha a kockázatok lényeges megváltozásával munkabaleset, fokozott expozíció, illetve foglalkozási megbetegedés hozható összefüggésbe vagy a kockázatértékelés a külön jogszabályokban meghatározott szempontokra nem terjed ki.

(4) A munkavédelmi hatósági ellenőrzés során a munkáltatónak kell bizonyítania a tevékenység megkezdésének tényét, időpontját.

(5)A kockázatértékelés eredményeként a munkáltató felelőssége legalább a következők dokumentálása:

- a) a kockázatértékelés időpontja, helye és tárgya, az értékelést végző azonosító adatai;
- b) a veszélyek azonosítása;
- c) a veszélyeztetettek azonosítása, az érintettek száma;
- d) a kockázatot súlyosbító tényezők;
- e) a kockázatok minőségi, illetőleg mennyiségi értékelése, a fennálló helyzettel való összevetés alapján annak megállapítása, hogy a körülmények megfelelnek-e a munkavédelemre vonatkozó szabályoknak, illetve biztosított-e a kockázatok megfelelően alacsony szinten tartása;
- f) a szükséges megelőző intézkedések, a határidő és a felelősök megjelölése;
- g) a kockázatértékelés elkészítésének tervezett következő időpontja;
- h) az előző kockázatértékelés időpontja.

A kockázatértékelés dokumentumát a munkáltató köteles a külön jogszabályban foglaltak szerint, de legalább 5 évig megőrizni.

A (2) és (3) bekezdésben meghatározott feladatok elvégzése munkabiztonsági és ezzel egyidejűleg munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősül. A kockázatértékelés elvégzésekor a kémiai biztonság területén a külön jogszabályban foglalt szempontokat is figyelembe kell venni.

A munkáltató a kockázatértékelést követően, annak megállapításait figyelembe véve, a feltárt kockázatok kezelése során határozza meg a védekezés leghatékonyabb módját, a kollektív, műszaki egyéni védelem módozatait, illetve az alkalmazandó szervezési és egészségügyi megelőzési intézkedéseket.

1.5.2 A kockázat fogalma

A gyakorlatban sokszor a kockázat (angolul: risk) és a veszély (angolul: hazard) fogalmakat időnként szinonimaként használják. A kettő azonban két egymástól eltérő fogalom.

Az Mvt. 87. § 11. pontja szerint **veszélyes** az a létesítmény, munkaeszköz, munkafolyamat, technológia (beleértve a fizikai, biológiai, kémiai kóroki tényezők expozíciójával járó tevékenységeket is), amelynél a munkavállalók egészsége, testi épsége megfelelő védelem hiányában súlyos károsító hatásnak lehet kitéve.

Az Mvt. 87. § 13. pontja szerint **veszélyforrás** a munkavégzés során vagy azzal összefüggésben jelentkező minden olyan tényező, amely a munkát végző vagy a munkavégzés hatókörében tartózkodó személyre veszélyt vagy ártalmat jelent.

A **kockázat** viszont a veszély megvalósulásának, azaz a káros hatás bekövetkezésének a valószínűsége.

A kockázatot lehet értelmezni úgy, mint az értékelés, megelőzés és kezelés egységét, de úgyis, mint a valószínűség, veszélyforrás, és elfogadhatóság egymással összefüggő rendszerét is. A kockázat annak az - kicsi vagy nagy - esélye, hogy valaki a veszély miatt megsérülhet.

Ennek megfelelően az Mvt. 87. § 1/F. pontja szerint **kockázat** a veszélyhelyzetben a sérülés vagy az egészségkárosodás valószínűségének és súlyosságának együttes hatása.

1.5.3 A kockázatértékelés fogalma

A kockázatértékelés fogalmát az Mvt. nem adja meg. A kialakult és szakmai körökben elfogadott értelmezés szerint a kockázatértékelés a munkahelyi veszélyekből fakadó potenciális egészségi és biztonsági kockázatok azonosításának és értékelésének a folyamata.

A kockázatértékelés tehát a munkavégzés összes szempontjának rendszerszerű vizsgálatát, illetőleg áttekintését jelenti, nevezetesen azt, hogy:

- mi okozhat sérülést vagy kárt, figyelembe véve, hogy minden lehet veszélyes (pl.: a munkamódszer vagy a gyakorlat is);
- kiküszöbölhetőek-e a veszélyek, és ha ez nem lehetséges, akkor;
- milyen megelőző vagy védőintézkedések tehetőek a kockázatok kezelése érdekében.

1.5.4 A kockázatértékelés célja

A kockázatértékelés célja, hogy a megelőzés a nem kívánatos események bekövetkezésének megakadályozása érdekében:

- megszüntesse, de legalább is elfogadható mértékűre csökkentse a kockázatokat és ennek érdekében;
- meghatározza és fontossági szempontból rangsorolja a szükséges megelőző intézkedéseket.

A kockázatértékelésnek, illetőleg az azt követő megelőző intézkedéseknek tehát nem minden esetben lehet a végső célja az, hogy a fennálló kockázatok teljes mértékben megszűnjenek (természetesen ez lenne az ideális megoldás), mindössze annyi, hogy a megfelelő mértékű kockázatsökkentés eredményeképpen a fennmaradó kockázatok elfogadható mértékűek legyenek.

A kockázatértékelés rendszere tehát elismeri, hogy valamennyi munkavállalót érhet bizonyos veszélyeztetés, és a kockázatmentes munkavégzés megteremtése nem mindig valósítható meg.

A kockázatértékelés további célja ebben az esetben az, hogy a nem elkerülhető veszélyeket értékelje, és a műszaki fejlődés eredményeit alkalmazva, az elfogadható mértékű kockázatokat is csökkentse, illetőleg megszüntesse.

1.5.5 A kockázatértékelés folyamata

A kockázatértékelés folyamata nem más, mint gondos és szakszerű áttekintése annak, hogy az adott munkahelyen:

- mi károsíthatja, mi veszélyeztetheti a munkavállalókat;
- milyen megelőző intézkedések szükségesek ahhoz, hogy meg lehessen előzni a munkabaleseteket, a foglalkozási megbetegedéseket.

Az esetek legnagyobb részében a kockázatértékelés folyamata a hatályos munkavédelmi követelmények szisztematikus ellenőrzését jelenti, amelyben az eszköz a széles körű munkavédelmi ismeret és a józan ész.

A kockázatértékelés folyamata a munkavégzés körülményeinek, a munkakörnyezet kialakításának olyan elemző módon történő áttekintése, amely keretében a kockázatértékelést végző sorra veszi azokat a lehetőségeket, amelyek a munkavégzéssel összefüggésben valamilyen formában a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztethetik, sérülést vagy egészségkárosodást okozhatnak.

E hatások kellő időben történő felismerése segíti a munkáltatót annak meghatározásában, hogy melyek azok a munkaterületek, illetőleg munkakörülmények, ahol a megelőzés érdekében a szükséges intézkedéseket meg kell tennie függetlenül attól, hogy van-e arra tételes jogszabályi kötelezettsége vagy sem.

A kockázatértékelési folyamat során az összes veszélyt egyszerre kell értékelni. Ennek oka egyrészt az, hogy a különböző veszélyek külön-külön történő értékelése esetén nehéz fontossági sorrendet megállapítani és emellett időt, veszteséget és plusz kiadást okozó párhuzamosságok is létrejöhetnek. A másik szempont az, hogy a balesetek létrejöttében is gyakran több tényező szerepelhet.

1.5.6 A kockázatértékelés elemei

A veszélyek azonosítása.

Ez a kockázatértékelési folyamat első szakasza, az egész kockázatértékelés alapja, célja az értékeléshez szükséges adatok összegyűjtése.

A vizsgálat tárgyához (pl.: egy létesítmény, technológia, munkaeszköz) kapcsolódó valamennyi veszélyt számba kell venni. Az állapot jellemzők és a rendeltetésszerű használat, a normál üzemmenet mellett figyelemmel kell lenni:

- a kapcsolódó folyamatokra (pl.: karbantartás, takarítás, anyagtárolás);
- a munkakörülményekre (pl.: idényjellegű használat, személyi- és járműforgalom);
- a munkafeladatra (pl.: állandó, eseti);
- a személyi, szervezési tényezőkre (pl.: gyakorlottság, elégséges létszám);
- a váratlan (de életszerű) eseményekre is.

Veszélyt jelenthet:

- a jogszabályi követelményektől való eltérés;
- a gyártói és munkáltatói utasításoktól való eltérés;
- a tapasztalatból, a technikai színvonal jelenlegi állásából ismert veszélyeztetés lehetőségének fennállása.

A veszélyek számbavételéhez segítségül szolgáló lehetséges információforrások a következők lehetnek:

- A vizsgálat tárgyának (munkatevékenység, munkafolyamatok, technológiák, munkaeszközök) szemrevételezése.
- A munkamódszerek közvetlen megfigyelése.
- A vonatkozó jogszabályok, szabványok áttekintése.
- A gyártói dokumentáció (üzemeltetési-, kezelési-, karbantartási- és technológiai utasítások, felhasználói kézikönyvek) tanulmányozása.
- Munkáltatói szabályzatok és eljárási utasítások áttekintése.
- Munkavállalók (gépkezelők, stb.) és a munkavédelmi képviselők tapasztalatai, észrevételei.
- Munkabalesetek, a foglalkozási megbetegedések, a rendkívüli események kivizsgálási dokumentumai.
- A szakmai tapasztalatcserek eredményei.
- Szakirodalom, szakmai adatbázisok áttekintése.
- Szakértők, szolgáltatók anyagai.
- Meglévő műszeres mérések jegyzőkönyvei.

A veszélyek számos tényezőtől adódhatnak, ezért a kockázatértékelés során a munkáltató felelősségi körébe tartozó valamennyi vonatkozó tényezőt figyelembe kell venni:

- a munkaeszközöket;

- a munkahelyet és környezetét (magasban végzett munka, mélyben végzett munka, zárt terekben és tartályokban végzett munka stb.);
- a fizikai tényezőket (zaj, világítás, rezgés, sugárzás, stb.);
- a biológiai tényezőket;
- a fiziológiai-, idegrendszeri- és pszichés tényezőket;
- a veszélyes anyagokat;
- a munkakörnyezetet (klíma, szennyezett munkahelyi levegő, stb.);
- az egyéb tényezőket (eljárások hiánya vagy hiányossága, oktatás hiánya vagy nem megfelelő végrehajtása).

1.5.7 A veszélyeztetettek azonosítása

A veszélyeztetettek azonosítása során két tényezőt kell a kockázatértékelőnek figyelembe vennie:

- azokat a személyeket, akiket a veszélyek fenyegetnek, valamint azt, hogy
- milyen mértékben vannak ezek a személyek a veszélynek kitéve.

A veszélyeztetettek azonosítása során természetesen figyelemmel kell lenni az eseti helyzeteknél jelenlévőkre (pl. a karbantartást vagy a javítást végző munkavállalók, a tanulók, a látogatók, a szolgáltatást igénybe vevők, stb.).

A gyakorlati tapasztalatok szerint veszélyeztetett személyek lehetnek:

- a kezelő személy (gép, technológia, stb.),
- a környezetben szokásosan munkát végző munkavállalók;
- az új, illetőleg ideiglenes alkalmazású munkavállalók;
- a gyógyszeres kezelés alatt álló munkavállalók;
- a szenvedélybeteg munkavállalók;
- a külső munkahelyen a járókelők;
- a környezetben eseti jelleggel munkát végző személyek (pl. karbantartó);
- a környezetben eseti jelleggel jelen lévő személyek (pl. látogatók, ügyfelek);
- a szolgáltatók;
- a külső munkavállalók.

A veszélyeztetettek körében külön is figyelemmel kell lenni az Mvt. 87. § 8/A pontjában meghatározott „sérülékeny csoport” tagjaira is, úgymint:

- a megváltozott munkaképességűekre;

- a fiatalkorúakra;
- az időskorúakra;
- a terhes nőkre;
- a nemrégén szült nőkre;
- az anyatejet adó nőkre;
- a szoptató anyákra.

1.5.8 A kockázatok minőségi vagy mennyiségi értékelése

A kockázatértékelés során – a feltárt veszélyek alapján és a veszélyeztetettek körének pontosítása után – a kockázatértékelőnek tisztáznia kell a kockázat

- mint káros hatás lényegét;
- lehetséges következményeit;
- bekövetkezésének a valószínűségét;

megalapozva ezzel a megelőzési intézkedésekre, a kockázatkezelésre vonatkozó munkáltatói döntéseket.

A kockázatértékelés, mint eljárás, az Mvt. alapján lehet:

- **minőségi** jellegű, amit minden esetben el kell végezni. A vizsgálat a paraméterekkel, a határértékekkel nem vagy csak nehezen meghatározható veszélyek feltárására irányul (pl. feszültség alatti részek közvetlen vagy közvetett érintése, megmunkált anyag kirepülése, munkaeszköz borulása, emelt teher leesése, közlekedő úton botlásveszély, stb.). Az értékelés a veszély és a veszélyeztetettek azonosítása után az értékelő szubjektív megítélésén, szakmai gyakorlatán, a munkavédelmi és kockázatértékelési tapasztalatán alapul,
- **mennyiségi** jellegű, amit nem minden esetben kell elvégezni, csak akkor, ha a kockázatértékeléshez szükséges a mérési vagy modellezési alapon történő számszerűsítés.

Mennyiségi értékelést kell alkalmazni akkor, ha a jogszabályok vagy a nemzeti szabványok határértéket állapítanak meg és a veszélyeztetés mértéke mérhető (pl. zaj, rezgés, káros anyag kibocsátása), illetőleg, ha az elfogadható kockázat mértékére, illetve egy rendszer megbízhatóságára számszerűsített adat áll rendelkezésre és a vizsgált rendszer kockázati valószínűsége valamilyen veszélyelemzési eljárással (pl. eseményfa, hibafa) meghatározható. A mennyiségi értékelés mindig pontos mérési eredményen, illetve szakmailag elfogadott, ismert rendszer/elem megbízhatósági értéken, baleseti statisztikai adaton kell, hogy alapuljon.

A kockázatértékelés során a feltárt veszély alapján kell meghatározni a kockázatot, ami mindig a káros hatás súlyossága és a bekövetkezés valószínűségének a kombinációja.

A kockázatok minőségi, illetőleg mennyiségi értékeléséhez célszerű a gyakorlatban használható kategóriákat felállítani.

A következőkben „A felügyelet egységes útmutatása a munkahelyi kockázatértékelés végrehajtásához” című útmutató alapján mutatjuk be az értékelési, illetőleg besorolási kategóriákat.

A kockázat jellege, azaz a károsodás súlyossága lehet személyi sérülés, tehát:

- **kisebb** egészségkárosodás (pl. horzsolás, zúzódás, múltó egészségkárosodás);
- **súlyos** egészségkárosodás (pl. törés, csonkulás, krónikus egészségkárosodás);
- **halálos** (életveszélyes) baleset és/vagy egészségkárosodás.

A kockázat és annak jellege ismeretében meg kell azt is határozni, hogy a káros hatás milyen valószínűséggel következhet be.

A káros hatás bekövetkezésének valószínűségét például a következő kategóriákba lehet sorolni:

- **Valószínűtlen**, amikor a káros hatással nem kell számolni.
- **Lehetséges, de nem valószínű**, amikor kicsi a valószínűsége annak, hogy káros hatás következik be.
- **Valószínű**, amikor a tapasztalat, a szakmai megítélés alapján reális esélye van a káros hatás bekövetkezésének.
- **Gyakorlatilag elkerülhetetlen**, amikor a káros hatás bekövetkezése a tapasztalat, a szakmai megítélés alapján biztos, csupán a bekövetkezés időpontja a kérdéses.

A kockázatértékelés következő szakaszában a kockázatokat súlyossági (fontossági) sorrendbe kell állítani. A legsúlyosabb (sürgős intézkedést igénylő) kockázatok azok, amelyek következményei a legsúlyosabbak, több személyt érintenek és a legnagyobb valószínűséggel be is következhetnek.

A kockázatértékelőnek a kockázatok nagyságának és súlyosságának megállapításánál arra is figyelemmel kell lennie, hogy vannak-e kockázatot súlyosbító tényezők.

Kockázatot súlyosbító tényező lehet például:

- Az alvállalkozók nagyszámú alkalmazása, a gyakorlatlan vagy ideiglenesen foglalkoztatott munkavállalók alkalmazása.
- A sérülékeny csoport tagjainak jelenléte.
- A munkahely felújítása vagy átépítése.
- A munkaeszközök, a kollektív védőeszközök nem megfelelő karbantartottsága.
- Az elavult munkaeszközök vagy technológia alkalmazása.
- Az egyéb, eddig figyelembe nem vett hiányosság (pl. nem megfelelő munkaeszköz használata, egyéni védőeszközök használatának mellőzése, kollektív védelmek kiiktatása, munkáltatói szabályozás hiánya vagy hiányossága).

A kockázatértékelőnek a kockázatértékelési eljárás befejezéseként minden kockázat esetén meg kell állapítania, illetőleg el kell döntenie, hogy:

- teljesülnek-e a munkavédelmi követelmények a vizsgált területen, illetőleg a jelenlegi helyzet kielégíti-e a munkavédelemre vonatkozó szabályok követelményeit;
- a kockázatok megfelelő ellenőrzés alatt állnak-e;
- a kockázatok milyen módon küszöbölhetők ki vagy mérsékelhetők;
- milyen intézkedések szükségesek a helyzet javítása, a kockázatok megelőzése, illetőleg csökkentése érdekében.

1.6 Munkáltató felelőssége a munkahelyi stressz megelőzésében

A munkahelyi stresszt nemzetközi, európai és nemzeti szinteken is mind a munkáltatók, mind a munkavállalók számára gondot okozó kérdésként jelenik meg. A stressz potenciálisan befolyásolhat bármely munkahelyet és bármely munkavállalót, tekintet nélkül a társaság méretére, a tevékenységi területre vagy a munkaszerződés vagy a munkaviszony formájára.

A gyakorlatban azonban ez nem szükségesképpen érint minden munkahelyet és minden munkavállalót, csak azokat a munkahelyeket és munkavállalókat érinti, amelyek veszélyesnek minősíthetők és fokozott figyelmet érdemelnek.

A munkahelyi stressz kezelése nagyobb hatékonysághoz vezethet, csökkenti a baleseteket és a foglalkozási betegségeket és javítja a munkavédelem helyzetét, következésképpen gazdasági és társadalmi előnyöket nyújthat a társaságok, a munkavállalók és az egész társadalom számára.

A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. számú törvény 54. § (1) bek. d) pontja előírja, hogy: az emberi tényezők figyelembe vétele a munkahely kialakításánál, a munkaeszközök és munkafolyamatok megválasztásánál, különös tekintettel az egyhangú, kötött ütemű munkavégzés mérséklésére, illetve káros hatásának csökkentésére, a munkaidő beosztására, a munkavégzéssel járó pszichoszociális kockázatának okozta igénybe vétel elkerülésére.

A törvény eddig is felhívta a munkáltatók figyelmét „egységes és átfogó megelőzési stratégia” kialakítására, amely ki kell, hogy terjedjen a munkafolyamatokra, technológiákra, a munkavégzésre, a munkafeltételekre, a szociális kapcsolatokra és a munkakörnyezeti tényezők hatására.

A pszichoszociális kockázatok a munkavállalót érő azon hatások összessége pl.: konfliktusok, munkaszervezés, munkarend, foglalkoztatási jogviszonyok bizonytalansága, amelyek befolyásolhatják e hatásokra adott válaszreakciót, amellyel összefüggésbe stressz, ezenkívül munkabaleset vagy lelki eredetű, szervi (pszichoszomatikus) megbetegedés következhet be.

A pszichoszociális kockázatok felmérése során vizsgálni kell:

- A munkavállalók fizikai és szellemi terhelését.
- A munkakörnyezethez való alkalmazkodásának helyzetét.
- A munkahelyi szociális kapcsolatok alakulását, a munkaelégedettség helyzetét.
- A munkaszervezés formáját, valamint a pszichés megterhelést.

A vizsgálat során nem szabad figyelmen kívül hagyni a munkakörnyezet hatását sem. A kockázateértékelés során a legfontosabb szempont a stresszorok feltárása és a feltárt ártalmas stresszorok megszüntetése, valamint a stressz helyzetének megelőzése.

1.7 A munkáltató felelőssége az egyéni védőeszköz biztosításáért

A technikai színvonal jelenlegi fokán csak a műszaki megelőzés eszközeivel, a kollektív műszaki védelem alkalmazásával, mint elsődleges védelmi intézkedésekkel, biztonságosan nem lehetséges a kockázat kiküszöbölése (pl. zárt technológia alkalmazása). Ilyenkor a kockázatok egészséget nem veszélyeztető szintűre csökkentése érdekében a munkáltató a munkavállalókat a hatásokkal szembeni védelem biztosítása érdekében egyéni védőeszközzel köteles ellátni, amelyek az alkalmazott szervezési intézkedéssel együttesen szolgálják a megelőzést.

1.7.1 Az egyéni védőeszköz fogalma

Egyéni védőeszköz alatt minden olyan eszközt értünk, amelyet a munkavállaló azért visel vagy hord vagy tart magánál, hogy a munkavégzésből, a munkafolyamatból, illetve a technológiából eredő kockázatokat az egészséget nem veszélyeztető mértékűre korlátozza.

Az egyéni védőeszközök használatával, viselésével jelentős mértékben csökkenthetők azok a kockázatok, amelyek a munkavállalót munkavégzés során érik. Ehhez azonban az szükséges, hogy a védőeszköz képes legyen a hatások kivédésére.

Ezt biztosítják azok a jogszabályok, amelyek az egyéni védőeszközök forgalomba hozatalát és használatát megelőző speciális vizsgálatok elvégzéséhez köti. A vizsgálatok megállapításai alapján kerülnek kiállításra a megfelelőségük tanúsításához szükséges dokumentumok, mint az EK-típustanúsítvány, az ezt megalapozó jegyzőkönyv és EK- megfelelőségi nyilatkozat.

1.7.2 Az egyéni védőeszköz kiválasztása

Az egyéni védőeszköz kiválasztásánál a munkáltató köteles gondoskodni arról, hogy az úgy nyújtson védelmet a munkahelyi kockázatokkal szemben, hogy ne idézzen elő további veszélyt. Figyelembe kell vennie a munkavégzés körülményeit, továbbá az ergonómiai szempontokat és a munkavállaló egészségi állapotából következő elvárásokat.

Az egyéni védőeszköz kiválasztásánál fontos szempont, hogy ha egyszerre több kockázat áll fenn, akkor olyan módon biztosítsa az ellátást, hogy az egyéni védőeszköz a többféle hatás ellen egyidejűleg nyújtson védelmet.

Ha ez csak úgy oldható meg, hogy egyidejűleg több védőeszközt kell biztosítani, akkor ezeknek összeillőknek, és valamennyi fennálló kockázat ellen hatékony védelmi képességgel kell rendelkezniük.

1.7.3 Az egyéni védőeszköz juttatása

A munkavállalók egyéni védőeszközzel történő ellátása a munkáltató kötelezettsége és felelőssége. Annak érdekében, hogy azonos feltételek és körülmények valósuljanak meg az egyéni védőeszköz ellátás biztosításában, a munkavédelmi törvény előírása alapján az eljárás rendjét a munkáltatónak írásban kell rögzítenie.

Az Mvt. és a kapcsolódó jogszabályok az egyéni védőeszközökkel kapcsolatos főbb munkáltatói feladatokat az alábbi elvek köré csoportosítva rögzíti:

- A kockázatértékelést elvégzése.
- A munkavállalók tájékoztatása az őket érhető kockázatok jellegéről és mértékéről.
- A juttatás rendjének írásban történő meghatározása a munkabiztonsági és munkaegészségügyi szaktevékenységet végzők, valamint a munkavédelmi képviselő bevonásával.
- A kiválasztást megelőzően annak a felmérése, hogy a felhasználni kívánt egyéni védőeszköz megfelel-e a célnak.
- A munkavállalók folyamatos ellátása a kockázatokkal szemben védelmet nyújtó - lehetőség szerint - komplex egyéni védőeszközzel, és a magyar nyelvű használati utasítás átadása.
- Az ingyenesen biztosítás.
- A rendeltetésszerű használat megkövetelése és ellenőrzése.
- Naprakész nyilvántartás vezetése a juttatással kapcsolatos valamennyi dokumentumról.
- Gondoskodás a védelmi képesség által nyújtott védelem fenntartásáról.
- A viselés feltételeinek meghatározása.
- Gondoskodás a több munkavállaló által használt védőeszközök egészségügyi vagy higiénias kockázatának csökkentéséről.
- Mentési feladatokra és haváriákra védőeszköz csomag rendszeresítése.
- Gondoskodás a védőeszközök karbantartásáról, tisztításáról, javításáról.
- Gondoskodik arról, hogy a munkavállalók a védőeszközök használatának módját - szükség szerint gyakorlati képzés keretében - elsajátítsák, és ennek megtörténtét írásban dokumentálja.
- Gondoskodás az elhasználódott egyéni védőeszköz hulladékként, veszélyes hulladékként történő kezeléséről.

Az egyéni védőeszközöknek nincs kihordási ideje. A munkáltató a belső szabályozásában még „elvi” kihordási időt sem állapíthat meg, mert az egyéni védőeszköz cseréjét abban a pillanatban biztosítani kell, amikor az elvesztette védelmi képességét. A védőeszközt a munkáltató ingyenesen köteles biztosítani a munkavállaló részére, azért semmilyen ellenszolgáltatást nem kérhet.

A munkavállaló ugyanakkor a részére rendelkezésre bocsátott egyéni védőeszközt nem viheti el a munkahelyéről, kivéve azt az esetet, ha a munkavégzés a telephelyen kívül történik és ott egyéni védőeszköz viselése szükséges.

Az egyéni védőeszközök egyes csoportjainak védelmi képessége időhatárokhoz kötött.

Ha ilyen védőeszköz juttatásáról van szó, akkor annak is ki kell tenni a belső szabályozásból, hogy milyen módon állapítható meg a kiadás időpontjához képest a felhasználhatóság legkésőbbi időpontja, illetve ennek lejártát ki ellenőrzi és ki a felelős ilyenkor az eszköz cseréjéért.

1.7.4 Az egyéni védőeszközök karbantartása

Az egyéni védőeszközök karbantartása munkáltatói feladat, ezért ennek szabályait is rögzíteni kell. A munkáltató ugyancsak a belső szabályozásban rögzíti azt a módot, hogy mikor, milyen körülmények között kell a működés biztonságossága érdekében az egyéni védőeszközt megvizsgálni, hogyan kell a karbantartást biztosítani. Azoknak az eszközöknek az esetében, amelyeknél időszakos felülvizsgálat elvégzése szükséges, ennek határidőben történő elvégzéséért ki viseli a felelősséget, ki végzi el, és a megvalósulás ellenőrzése és dokumentálása hogyan történik.

2. A munkáltatói felelősség jellemzői

Az előző fejezetben már foglalkoztunk a munkáltató jogi felelősségével és megállapítottuk, hogy a munkahelyen a munkáltató felel a munkavédelmi feltételek, tehát a munkahelyi egészség és biztonság megvalósításáért és fenntartásáért.

Figyelembe véve a más területek jogelvéit is, a munkáltató felelőssége:

- **Általános**, ami azt jelenti, hogy kiterjed a munkáltató munkavédelmi tevékenységének egészére, teljes körűen érvényes a munkavédelmi követelményekre és szabályokra, a munkavédelmi eljárásokra, az együttműködési kötelezettségekre.
- **Objektív**, ami azt jelenti, hogy a munkáltatói jogok és kötelezettségek szempontjából nincs jelentősége a munkavállalók vétkességének, és a munkáltató felelőssége nem hárítható át a munkavállalóra, más személyekre, illetőleg az állami szervekre. Az objektív felelősség azt is jelenti, hogy a munkáltatás, tehát a munkáltató tevékenysége jogi tényen alapul és független a munkáltató meglévő anyagi gazdasági helyzetétől és a vétkességétől. Az objektív felelősséghez tartozik az is, hogy a munkavállalók egészségének és biztonságának védelmével kapcsolatos költségeit a munkáltató nem háríthatja át a munkavállalókra sem pénzbeli kötelezettség, sem más formában.
- **Elsődleges**, ami azt jelenti, hogy a munkavállaló munkavédelmi felelőssége előtt áll, tehát a munkavállaló másodlagos felelősségével, kötelezettségével együtt kell értelmezni és érvényesíteni. Az elsődleges felelősség ellenére egyes esetekben fennállhat a kármegosztás intézménye.

- **Végrehajtási szabadságon alapuló**, ami azt jelenti, hogy a munkáltató a rá vonatkozó hatályos munkavédelmi szabályokat és követelményeket mérlegelheti, és a rendelkezésre álló lehetőségek közül kiválaszthatja a legmegfelelőbb megoldáshoz vezető módszereket, amelyek biztosítják a munkahelyi egészségre és biztonságra vonatkozó követelmények teljesülését.

A munkavédelmi jogszabályok a munkavédelmi viszonyok más alanyait is bevonhatják a különböző munkavédelmi folyamatokba, azonban az Mvt. egyértelműen rögzíti azt, hogy ilyen esetekben is fennáll a munkáltató felelőssége az általa megbízott tevékenységért. Ennek érzékeltetésére megemlíjtük a munkabiztonsági szaktevékenységgel kapcsolatos feladatok ellátását. A munkabiztonsági szaktevékenység ellátásáért egyértelmű a munkáltató felelőssége, függetlenül attól, hogy azt az érintett személy milyen szakmai színvonalon látja el.

A munkáltatói felelősséget nem érintik a munkavállalók munkavédelmi kötelezettségei. Ez annyit jelent, hogy a munka világában a munkavállalók és a munkáltatók önállófelelősséggel kötelesek teljesíteni a munkavédelemmel kapcsolatos kötelezettségeiket, és az elháríthatatlan magatartás kivételével nem mentesül a munkavállaló a munkavédelemre vonatkozó szabályok megtartásának felelőssége alól.

A munkáltató felelőssége az is, hogy minden indokolt intézkedést köteles megtenni veszély esetére, ami például jelentheti a munkahely kiürítését vagy a rendkívüli munkavégzési körülmények esetére az azokban közreműködő személyek kijelölését.

3. A munkáltatói felelősség érvényesülésének irányai

Az előző fejezetben foglalkoztunk a munkáltató felelősségével, amely a munkavédelmi feltételek biztosításáért terheli. A felelősség érvényesülésének döntően három területe van, úgymint:

- Felelősség **a munkavállaló** irányában. Ez az a felelősség, amely a biztonságos és egészséget nem veszélyeztető munkakörülmények kialakítási kötelezettsége miatt terheli, amelyek biztosítása a munkavállalók védelmét szolgálja.
- Felelősség **az állam** felé. Ez az a felelősség, amely a hatósági munka segítésére, a hatósági ellenőrzések eltűrésére, a hatóság részére történő információnyújtásra, a hatósággal történő együttműködési kötelezettségre, valamint a hatósági jogerős, illetőleg az azonnali kötelezések (határozatok) teljesítésére, végrehajtására vonatkozik.

- Felelősség **külső vagy harmadik személy** irányában. Ez az a felelősség, amely a munkavégzés körülményeinek és feltételeinek a vállalkozások közötti, és a munkahelyen belüli összehangolását, továbbá a munkavégzés hatókörében tartózkodók (pl. járókelők, látogatók, szolgáltatást igénybe vevők, tanulók) védelmének biztosítását jelenti (pl. biztonsági jelzések biztosítása, munkaeszközök veszélyzónáinak lehatárolása, leesés vagy beesés elleni védelem biztosítása, egyéni védőeszközök biztosítása), de idetartozik a munkavédelmet érintő szerződések megtartásának a felelőssége is.

A Polgári Törvénykönyv szerint fennáll a munkáltató felelőssége szerződésen kívül is, ha a munkavállaló a munkavédelmi szabályok megszegésével harmadik személynek okoz kárt.

A munkáltató felelősségéhez tartozik a kártérítési felelősség is, amelynek részletes szabályait a Munka Törvénykönyve határozza meg.

Ezen túlmenően a munkáltató felelős a munkavállalóiért olyan értelemben is, hogy ha a munkavállalót a munkavégzése során munkabaleset vagy foglalkozási, illetőleg foglalkozással összefüggő megbetegedés éri, és ezért bizonyíthatóan a munkáltató a felelős, akkor az Országos Egészségbiztosítási Pénztárral szemben a sérült munkavállaló gyógyítási költségeinek megtérítésével jót kell állnia.

II. fejezet

Üzembe helyezés, előzetes vizsgálat, időszakos biztonsági és ellenőrző felülvizsgálat

1. Általános ismeretek

Egy vállalkozás munkavédelmi helyzetét jól jellemzi a munkaeszközök megfelelősége. Korszerűtlen, rosszul karbantartott cégeknél csak idő kérdése a súlyos balesetek és egészségkárosodások bekövetkezése, melyek az egész vállalkozás létét is veszélyeztethetik a munkavállalók, illetve hozzátartozóik, valamint a társadalombiztosítás kártérítési igényei miatt. Természetesen további anyagi károkat okoz a munkáltató presztízavesztése, hiszen a „jó vállalati arculat” elvesztése a megbízások számában is megmutatkozik.

A kiadvány készítésekor számos szempontot kellett figyelembe venni:

- A kiadvány a munkavédelemmel gyakorlatban foglalkozók számára készült, (munkáltatók, munkavédelmi szakemberek, munkavédelmi képviselők) így csak azokkal az elméleti és gyakorlati kérdéseket

tárgyalja, melyek valóban közvetlenül érintik tevékenységüket, és feltételezi az alapvető munkavédelmi ismereteket.

- 2011. decemberében módosult az Mvt. és változott a munkaeszközök és használatuk biztonsági és egészségügyi követelményeinek minimális szintjéről szóló 14/2004. (IV. 19.) FMM (továbbiakban: Mr.) rendelet is, mely a 2009/104/EK irányelvnek való megfelelést szolgálja. E jogszabályok jelentősen érintik a munkaeszközökkel kapcsolatos belső szabályozásokat is.
- A munkáltatók belső munkavédelmi szabályozása – így többek között a munkaeszközökkel kapcsolatos eljárások – a tapasztalatok szerint általában kifogásolhatók, ezt bizonyítják a felügyelők tapasztalatai, bíróságok ítéletei. Ennek oka egyrészt az, hogy a munkavédelmi szabályzatot (kivéve egyes területeket, pl. fegyveres, rendvédelmi szerveket) nem kötelező készíteni, másrészt a munkáltató és a munkavédelmi szakember nem ismeri fel a szabályozás fontosságát. Súlyos balesetek esetén gyakran csak a munkáltató felelőssége állapítható meg, hiszen nem rögzítette írásban, hogy az adott balesetet okozó munkaeszköz üzembe helyezéséért, időszakos vizsgálatáért, karbantartásáért ki a felelős.
- Egyes munkavédelmi előírások értelmezése valóban nehézséget okoz, melyet az előírások gyakori változásai csak tovább fokozza. Sajnálatos módon a 2006/42/EK irányelv alapján kiadott, a gépek biztonsági követelményei és megfelelőségének tanúsításáról szóló 16/2008. (VIII. 30.) NFGM rendeletet (továbbiakban: Gr.) az illetékesek nem ismerik megfelelően, pedig az új és használt gépek beszerzésénél, átalakításánál, a gépsorok kialakításánál ez rendkívül fontos.
- A munkavédelmi szabványok terén jelentős változások történtek, többek között megjelent a Gépek biztonsága. A kialakítás általános elvei. Kockázatértékelés és kockázatcsökkentés MSZ EN ISO 12100:2011 szabvány, továbbá fontos magyar nyelvű munkavédelmi szabványok kerültek visszavonásra és angol nyelvű B típusú MSZ jelzetű szabványok kerültek kiadásra (pl. biztonsági távolságok, védőburkolatok, vészki kapcsolás). E szabványok ismerete nem nélkülözhető a gyakorlati szakemberek számára.

A kiadvány végén több iratminta is található, melyek jó kiindulási alapot képeznek a belső szabályozásra, de természetesen azokat a cégek sajátosságainak megfelelően kell kiegészíteni, átalakítani.

A kiadvány terjedelmi korlátai miatt több témakör ismertetéséről le kellett mondani, illetve egyesek részletesebb kifejtésére nem volt mód, azonban reméljük, hogy így is hasznos segítséget fog nyújtani olvasóik számára.

2. Tanulságos halálos munkabalesetek

A munkabalesetek elemzése mindig tanulságos, hiszen ezáltal az újbóli bekövetkezésüket lehet megelőzni. A balesetek okai igen sokfélék lehetnek, egy-egy tragédiánál általában a vizsgáló hatóságok több kiváltó okot is megállapítanak, pl.: karbantartás hiánya, ellenőrzés elmulasztása, oktatási hiányosságok, nem elegendő munkavállalói létszám, pihenőidő hiánya.

Az alábbiakban – bizonyítva a munkaeszközök munkavédelemben betöltött alapvető jelentőségét – néhány példa kerül röviden ismertetésre:

Munkaeszköz nem megfelelő kezelése

- Egy 2 tonna teherbírású diesel targoncáról történő teherlerakás után a dolgozó leszállt a gépről, a felügyelet nélküli targonca hátramenetben a lejtős talajon elindult. A targoncavezető odaszaladt a munkaeszközhöz, hogy megállítsa, azonban a targonca oszlopa az ajtóhoz szorította, mellkasát összenyomta.
- Két daruval történő együttes emelés közben a kilengő teher a darukötöző fejét a tartóoszlopon lévő kapcsolószekrény és az emelet panel közé szorította.
- Gázüzemű emelőtargoncát egy jogosítvánnyal nem rendelkező segédmunkás nagy sebességgel vezetett. A kanyarodó targonca felborult és a vezető az ülésből kiesett, a targonca kerete a munkavállaló fejét a beton burkolaton összeroncsolta. (A targonca ülése el volt látva biztonsági övvel, amit a dolgozó nem használt.)

Munkaeszköz nem megfelelő állapota

- A traktoros szippantó kocsival munkát végzett, a burkolat nélküli kardánmeghajtás ruházatát elkapta és feltekerte.
- Faipari körfűrészén faágakból kuglikat daraboltak. A levágott és rosszul elhelyezett kugli a védelem nélküli körfűrész lapjára esett, mely azt visszavágta és a segédmunkáson halálos fejsérülést okozott.
- Az állatgondozó védőkeret és védőfülke nélküli MT 2-50 típusú erőgéppel felborult és a gép maga alá temette.
- Biztonsági berendezés hiányával működtetett betonelem-gyártó gépbe a keverőgép kezelő behajolt és fejét a berendezés összeroncsolta.
- Tetőszerkezet építése közben a segédmunkás egy létrákra támasztott pallókból szabálytalanul kialakított állványon sarokcsiszoló géppel dolgozott. Az állvány megbillent, a gép megcsúszott a kezében és a combján 5 cm mély, kb. 15 cm hosszú vágást ejtett. A létrán saját lábán lemászott, összeesett, elvérzett.

- Egy alkalmi munkás egy villanymotoron végzett szerelést, szabálytalanul egy földéletlen hosszabbítón keresztül a villamos hálózatra kötötte a gépet, áramütést szenvedett.
- Feszültség alatti hosszabbító kábellel együtt a segédmunkás víztócsában elesett, ahol a rövidzárlat következtében halálos áramütést szenvedett, mert a „Kalocsa” szekrényben lévő áramvédő kapcsoló nem oldott le, annak hibája miatt.

Megfelelő munkaeszköz hiánya

- Takarmánykeverőből az istállóhoz történő a táp szállítására rendszeresített házilagos gyártású gördülő tartálykocsi megbillent és rázuhant a mozgatását végzőre. A megtöltött tápszállító kocsi tehertömegközpontja – annak kialakítása miatt – lényegesen magasabban volt mint egy normál kézikocsinak. A borulást a beton járófelület egyenetlensége is elősegítette.
- Egy épület harmadik emeleti szintjén az erkély pótlólagos szigetelését végezte egy személy úgy, hogy a lakó által készített virágtartóba kapaszkodott. A virágtartó az oldalirányú terhelés miatt kiszakadt és a leesés elleni védelem nélkül dolgozó brigádvezető lezuhant.
- Csőszerelés közben a lakatos egy felületkezelő gép feszültség alatti részeit takaró burkolatára fellépett, mely a súlya alatt elmozdult. A feszültség alatti fémrészekkel érintkezve áramütést szenvedett.
- A traktorvezető, szerelés közben a gép alá bújt és a nem megfelelő alábakolás miatt a traktor rázuhant.
- A gépkezelő a biztonsági berendezés nélküli anyagtároló siló beadagoló nyílásán behajolt. A szállító csigát mozgató mechanizmus a nyakát összeszorította, melynek következtében megfulladt.

3. Fogalmak – értelmezésük

Mint minden eljáráshoz, így az üzembe helyezéshez, használatba vételhez, az időszakos ellenőrzéshez számos fogalom kapcsolódik, melynek megfelelő ismerete és helyes értelmezése elengedhetetlen.

3.1 EK (EGK) Irányelvek

Az általános ismertető két fontos irányelvet tartalmaz, a munkaeszközökre és a gépekre, melyek azonban lényegesen különböznek egymástól. Nyomatékosan hangsúlyozni kell, hogy az irányelvek értelmezése a jogalkotókra vonatkozik, míg az annak figyelembe vételével kibocsátott rendeleteket a jogalkalmazóknak kell betartaniuk.

- a) Az Európai Parlament és a tanács 2009/104/EK Irányelve a munkavállalók által a munkájuk során használt munkaeszközök biztonsági és egészségvédelmi követelményeiről. A Munkaeszközök és használatuk biztonsági és egészségügyi követelményeinek minimális szintéről szóló Mr rendelet összegegyeztethető szabályozást tartalmaz az Irányelvvel.

Mivel az Irányelv a Szociális rendelkezések által az EK-szerződés 153. cikke szerint került kiadásra, így a tagállamok jogosultak a nemzeti sajátosságait is a rendeletükben figyelembe venni, melyek szigorúbbak is lehetnek az Irányelvnél. (EK tagországokban is működő magyar vállalkozásoknak e tény figyelembe kell venniük.)

- b) A gépekről és a 95/16/EK irányelv módosításáról szóló 2006/42/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek való megfelelést a gépek biztonsági követelményeinek és megfelelőségének tanúsításáról szóló Gr rendelet szolgálja.

Az Irányelv a Belső piaci rendelkezések által az EK-szerződés 147. cikke szerint került kiadásra, ezért a nemzeti rendelkezésekre nincs lehetőség, azaz szigorúan kötelező érvényű és az alapvető biztonsági követelményeket tartalmazza. Nincs tehát lehetőségük a magasabb műszaki fejlettséggel rendelkező tagállamoknak arra, hogy a belső piacáról kiszorítsa speciális követelményeik által a műszakilag kevésbé fejlett tagországot. A négy szabadságjogok egyike a termékek szabad áramlása jelentős vívmány, mely a munkaeszközök munkavédelmi eljárásait is megkönnyíti.

3.2 Munkaeszköz fogalma

Az Mvt. 87.§ a munkaeszköz fogalmát az alábbiak szerint határozza meg:

4. Munkaeszköz: minden gép, készülék, szerszám vagy berendezés, amelyet a munkavégzés során alkalmaznak, vagy azzal összefüggésben használnak (kivéve: az egyéni védőeszköz).

A munkaeszközt tehát csak a szervezett munkavégzés keretében lehet értelmezni az Mvt. szerint. A gép fogalmát nem lehet csak az Gr rendeletben foglaltakra leszűkíteni, hiszen a Gr az 1. § (2) bekezdésében számos gépet kizár e rendelet hatálya alól.

Munkaeszközök sokfélék lehetnek, helyhez kötöttek és mobilok; gépi vagy ember általi meghajtásúak, stb.

3.3 Veszélyes munkaeszközök halmazának meghatározása

A munkáltatónak, ill. megbízottjának döntenie kell arról, hogy a felhasznált munkaeszközei közül melyek minősülnek veszélyesnek ill. nem veszélyesnek, de a Mr. rendelet 5.§ alá tartozónak, továbbá melyek felülvizsgálatára vonatkoznak egyéb jogszabály, szabvány vagy az üzemeltetésre, használatra vonatkozó dokumentumok.

A veszélyes munkaeszközök üzemeltetése esetén ugyanis az Mvt. többletkövetelményeket ír elő, pl. munkavédelmi üzembe helyezést [Mvt. 21. § (1)], újraindítást, áttelepítést [Mvt. 21. § (6)], időszakos biztonsági felülvizsgálatot [Mvt. 23. §].

A fentiek miatt a veszélyes munkaeszközök fogalmának helyes értelmezése rendkívül fontos, ezen a téren véleménykülönbségek is adódhatnak a gazdálkodó szervezetek, a munkavédelmi felügyelők, igazságszolgáltatás között.

Az Mvt. 21. § (2) ill. az Mvt. végrehajtásáról szóló 5/1993. (XII. 26.) MüM rendelet (továbbiakban: Vhr.) 1. § rögzíti a veszélyes munkaeszközök körét:

A 21. § alkalmazásában veszélyes munkaeszköznek minősül a **87. § 11. pontja alapján**, illetve a **foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter rendeletében meghatározott**, valamint a **hatósági felügyelet alá** tartozó munkaeszköz.

- 87. § 11. pontja

Veszélyes: az a létesítmény, munkaeszköz, munkafolyamat, technológia, amelynél a munkavállalók egészsége, testi épsége megfelelő védelem hiányában súlyos károsító hatásnak lehet kitéve.

A „megfelelő védelem hiánya” megfogalmazás értelmezése problematikus, hiszen ha csupán a védelmet tárgyi vonatkozásában vizsgáljuk is, minden védőburkolat leszerelésével a súlyos károsító hatás megvalósul. A „veszélyes” tényező megállapítása tehát általános esetben- azaz, ha nem tartozik a munkaeszköz a következő két halmazban - az üzemeltető felelőssége. Pl. Egy nagyméretű és nagy sebességgel működő köszörűt indokolt veszélyesnek minősíteni függetlenül attól, hogy azt a Vhr. 1/a melléklet nem tartalmazza és nem is hatóság alá tartozó.

- a foglalkoztatáspolitikáért felelős miniszter rendeletében meghatározott rendelet

Vhr. 1. értelmében: Az Mvt. 21. §-ának (2) bekezdése alá tartozó veszélyes munkaeszközök jegyzékét az 1/a. számú melléklet tartalmazza.

E melléklet lényegében két részből áll:

- a) 1-16 munkaeszköz megfelel az Gr 4. számú mellékletében felsorolt gépeknek.
- b) 17-23 munkaeszközzel a jogalkotó azért egészítette ki a felsorolást, mert az Gr csak a gépirányelv alapján rögzítette – akkor is a megfelelőség tanúsítással kapcsolatban – az adott gépeket, de számos valóban veszélyes gépet a felsorolás nem tartalmaz.(Egyébként az EGT-ban általános vélemény, hogy az Irányelvben rögzítettek nagymértékben hiányosak.)

A gyakorlatban többször tapasztalható, hogy nem veszik figyelembe a Vhr. 1/a mellékletben leírt teljes szöveget, azaz egyes gépek pl. csak akkor veszélyesek, ha a munkadarab behelyezése és/vagy kivétele kézzel történik, ill. kézi előtolást alkalmaznak (pl. faipari gépek, formázógépek), vagy bizonyos anyagokat (pl. fa vagy hasonló, hús vagy hasonlóanyagokat) dolgoznak fel. A jogalkotó szándéka nyilvánvalóan az, hogy csak azok a munkaeszközök kerüljenek e halmazba, melyek munkavédelmi szempontból kiemelt figyelmet követelnek meg.

Ezt nem csupán a munkaeszköz önmaga, hanem a felhasznált anyagok, a munkakörülmények is befolyásolhatják- a helyi sajátosságoktól függően.

- hatósági felügyelet alá tartozó munkaeszközök

Egyes munkaeszközök hatósági felügyelet alá tartoznak (pl. nyomástartó edények, gázpalackok).

Összefoglalva: a veszélyes munkaeszközök halmazát a munkáltatónak kell megállapítania, nem vitathatóan tartalmaznia kell a Vhr 1/a mellékletben és a hatósági felügyelet alá tartozó munkaeszközöket. (Nem kétséges, hogy egy hegesztő berendezés szintén veszélyes, jóllehet nem tartalmazza sem a Vhr 1/a melléklet, de hatósági felügyelet alá sincs besorolva.)

A munkaeszközökre a veszélyességüktől függően kell alkalmazni az egyes eljárásokat:

VESZÉLYES ÉS NEM VESZÉLYES MUNKAESZKÖZÖK ELJÁRÁSAI

VESZÉLYES	NEM VESZÉLYES MUNKAESZKÖZ	
Mvt. 87.§ 11. pont Vhr. 1/a melléklet Hatósági felügyelet alá tartozó	Jogszabály, szabvány, használati utasítás, üzemeltető előírása Biztonsága a szereléstől függhet	Biztonságos
Üzembe helyezés Mvt. 21. §. (1)	Ellenőrző felülvizsgálat Mr 4.§.	-
Időszakos biztonsági felülvizsgálat Mvt. 23. §. (1)	Időszakos ellenőrző felülvizsgálat Mr 5.§.	-
Újraindítás, áttelepítés Mvt. 21. § (6)	Ismételt használatba vétél Mr 6.§.	-
Jelzési kötelezettség a telephelyen kívüli használatnál Vhr. 3. §. (3)	Jelzési kötelezettség a telephelyen kívüli használatnál Mr 5. §. (3)	-
Elvégzése általában munkavédelmi szaktevékenység	Megbízott személy (nem feltétlen mv. szaktevékenység)	-

4. Munkaeszközökre vonatkozó jogszabályok, szabványok

4.1 Jogszabályok

Munkavédelemmel kapcsolatban számos hatályos jogszabályunk van (legfontosabbakat az e kiadvány 1.sz. melléklet tartalmazza), melyeknek egy része a munkaeszközök biztonságát is tartalmazza. Természetesen kiemelt jelentősége van az Mvt.-nek, melynek alapja a 2009/104/EK irányelv.

A Biztonsági Szabályzatok száma jelenleg 25 db és két részre csoportosíthatók:

- a) Mvt. 11. § alapján az egyes veszélyes tevékenységekre vonatkozóan adta ki a feladatkörében érintett miniszter. (Kivéve az Erdészeti Biztonsági Szabályzatot, melyet még a 47/1979. (XI. 30.) MT rendelet alapján bocsátottak ki.) E Biztonsági Szabályzatok (pl. mezőgazdaságra, fémipari szerelésre, emelőgépekre, hegesztésre) alapvetően a munkaeszközök használatát és eljárásait, így az üzembe helyezést és az időszakos biztonsági ellenőrzést is rögzítik, ezért figyelembe vételük feltétlen szükséges. (Egyes példákat lásd az adott témakörben.) Sajnálatos módon több BSZ elavult, így korszerűsítésük szükséges, egyes fontos tevékenységre (pl. faiparra, egészségügyre) az illetékes miniszter pedig kis sem adott szabályzatot.
- b) Egyes biztonsági szabályzatok kiadása a vonatkozó EGK ill. EK irányelven alapszik, pl. gázpalack, nyomástartó edények, melyek szintén tartalmazzák az üzembe helyezésre és időszakos ellenőrzésre vonatkozó szabályokat.

4.2 Szabványok

A munkavédelmi eljárásoknál figyelembe kell venni a nemzeti szabványoknak való megfelelést.

A szabványosításról szóló 1995. évi XXVIII. törvény (1) bekezdése az alábbiakat tartalmazza:

6. § (1) A nemzeti szabvány alkalmazása önkéntes.

(2) Műszaki tartalmú jogszabály hivatkozhat olyan nemzeti szabványra, amelynek alkalmazását úgy kell tekinteni, hogy az adott jogszabály vonatkozó követelményei is teljesülnek.

Az Mvt. 11. § alapján munkavédelemre vonatkozó szabálynak minősül a nemzeti szabványosításról szóló jogszabály figyelembevételével a munkavédelmi tartalmú nemzeti szabvány annyiban, hogy a **magyar nyelvű nemzeti szabványtól** különböző megoldás alkalmazása esetén a munkáltató köteles – vitás esetben – annak bizonyítására, hogy az általa alkalmazott megoldás munkavédelmi szempontból **legalább egyenértékű** a vonatkozó szabványban foglalt követelménnyel, megoldással.

A vastagon jelzett szövegrészek magyarázatra szorulnak:

- A munkavédelmi hatóságok csak azoknak a szabványoknak való megfelelést ill. egyenértékűséget vizsgálhatják a munkáltatóknál, melyek

magyar nyelvű fordítása megjelent. A gépek gyártójának ill. forgalmazójának esetében természetesen nincs jelentősége annak, hogy az adott EN vagy ISO szabvány fordítása megtörtént-e, azokat figyelembe kell venniük.

- A jogszabály szerint el lehet térni a szabványtól, azonban az eltérés egyenértékűségére vonatkozó bizonyítás kötelezettsége a munkáltatót terheli és nem az adott munkaeszköz gyártóját. Tehát egyrészt a munkaeszközök beszerzésénél erre figyelemmel kell lenni, másrészt ha a munkáltató az adott gépet átalakítja (pl. egy C típusú szabványtól eltérően más típusú biztonsági berendezést alkalmaz.)

A gépekre vonatkozó szabványbesorolást az MSZ EN ISO 12100:2011 szabvány az alábbiak szerint tartalmazza:

- az A típusú szabványok (a biztonsági alapszabványok) azokat az alapfogalmakat, kialakítási elveket és általános szempontokat tartalmazzák, amelyek minden gépre alkalmazhatók;
- a B típusú szabványok (a biztonsági csoportszabványok) egy biztonsági szempontot vagy a biztonsági berendezés egy olyan fajtáját tárgyalják, amelyek a gépek egy nagyobb csoportjához használhatók:
 - a B1 típusú szabványok meghatározott biztonsági szempontokra (pl. a biztonsági távolságokra, a felületi hőmérsékletre, a zajra) vonatkoznak;
 - a B2 típusú szabványok a biztonsági berendezésekre (pl. a kétkezes kapcsolásra, a reteszelő-berendezésekre, a nyomásra érzékeny berendezésekre, a védőburkolatokra) vonatkoznak;
- a C típusú szabványok (a gép biztonsági szabványai) részletes biztonsági követelményeket tartalmaznak egy meghatározott gépre vagy a gépek egy meghatározott csoportjára.

Szabványok érvényességét folyamatosan figyelemmel kell kísérni, melyet a gyakori változások különösen indokolják. Papír alapon a Szabványügyi Közlönyben, interneten lehetőség van előfizetésre és az ingyenes termékkatalógus által. Ez utóbbi csak szűk információt ad (ár, hivatkozási szám, cím, nyelv, érvényesség).

Hozzáférés: www.mszt.hu

- hivatkozási szám vagy cím szerint

- ICS szerinti keresés

ICS szerint munkavédelmi szempontból a legfontosabb szakterület a 13-as, ezen belül az alábbiak.

13. Környezet. Egészség. Biztonság	
Munkavédelem	13.100
Gépek	13.110
Védőberendezések	13.340*

*Figyelmeztetés: a „védőberendezések” megnevezés itt helytelen, az egyéni védőeszközök található ezen ICS alatt.

A gépekre vonatkozó legfontosabb (ICS 13.100 és 13.110) szabványokat a 2.sz.melléklet tartalmazza. Az üzembe helyezési eljárásnál nem csupán ezeket a szabványokat kell figyelembe venni, hanem pl. a munkakörnyezetre vonatkozókat (megvilágítás, zaj, munkaeszközök elhelyezése, stb.).

5. Munkaeszközök megfelelése

5.1 Megfelelés értékelése

A nem megfelelő munkaeszközök beszerzése meghiúsíthatja az üzembe helyezést, használatba vételt vagy jelentősen megdrágíthatja, ezért célszerű a munkavédelmi szakemberek véleményét kikérni e tevékenységnél. Már egy egyszerű kalapács vásárlásánál is lényeges, hogy milyen munkakörnyezetben használják (például robbanásveszélyes helyeken), különösen fontos ez a gépek esetében.

MSZ EN ISO 12100:2011 5.3.2 felsorolja a használati határokat, melyben - többek között - a használók feltételezett gyakorisága, tapasztalata, képessége is figyelembe vételre került. Különbséget kell tenni az ipari, nem ipari és háztartási gép között, tehát pl. hobbigépet ne vásároljunk karbantartó részére. Célszerű beszerzés előtt a használati utasítást tanulmányozni.

A munkaeszközök beszerzésénél figyelemmel kell lenni arra, hogy azok rendelkezzenek a megfelelésre vonatkozó igazolással.

Az Mvt. 18.§ (3) bekezdése 2012. január 1-től módosult, a gyártói nyilatkozat helyett az EK-megfelelési nyilatkozat került:

*Munkaeszközt üzembe helyezni, valamint használatba venni csak abban az esetben szabad, ha az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeit kielégíti, és rendelkezik az adott munkaeszközzel, mint termékre, külön jogszabályban meghatározott **EK- megfelelési nyilatkozattal**, illetve a megfelelést tanúsító egyéb dokumentummal (pl. tanúsítvány).*

Természetesen csak a termékek viszonylag szűk körére szükséges az EK-megfelelési nyilatkozat, melyekre az ún. új megközelítésű irányelvek vonatkoznak (pl. nyomástartó edények, kisfeszültségű berendezések, gázkészülékek, egyéni védőeszközök.)

Az alábbiakban csak a Gr rendelet által meghatározott megfelelés értékelési eljárást ismertetjük, mely a gépek túlnyomó részére alkalmazzák. (Az eljárást a gyártó szempontjából tárgyaljuk.)

Első lépésben meg kell állapítani a gyártónak, hogy a gyártani kívánt gép a Gr 4. mellékletben megtalálható-e. Amennyiben e listán nem szerepel, úgy az eljárás egyszerű lásd a kiadvány 3. sz. melléklet 5.§ (2) „nem veszélyes gépekre” vonatkozó részét, mely a felső vonalon van:

- Gépgyártás belső ellenőrzése.
- Műszaki dokumentáció elkészítése.
- EK- megfelelőségi nyilatkozat kiállítása.
- CE jel feltüntetése.

Ha a Gr 4.sz. mellékletében megtalálható, akkor vizsgálni kell, hogy van-e vonatkozó honosított harmonizált szabvány vagy sem. Amennyiben van ilyen szabvány és a gyártó eleget kíván tenni e követelményeknek, akkor 3 választási lehetősége van:

- 1) Lényegében a fenti egyszerű megoldás – bejelentett szervezet (3. fél) igénybe vétele nélkül.
- 2) EK-típusvizsgálati tanúsítványra megbízás bejelentett szervezetnek.
- 3) Teljes minőségbiztosítási eljárás - bejelentett szervezet megbízásával.

Ha nincs vonatkozó honosított harmonizált szabvány, akkor csak két megoldásból választhat a gyártó, nevezetesen a fenti 2. vagy 3. megoldást.

Az eljárásokat követően kerül sor a következőkre:

- Műszaki dokumentáció elkészítése.
- EK- megfelelőségi nyilatkozat kiállítása.
- CE jel feltüntetése.

5.2 CE jelölés értelmezése

A CE jelölés az EK megfelelőségi nyilatkozat „látható szimbóluma”, a piacfelügyeleti szervek számára a termék „kereskedelmi útlevele”

Nem tekinthető az alábbiaknak:

- Minőséget jelzőnek;
- Biztonsági címkének;
- Eredetet jelzőnek.

Aki egy CE jelet a terméken elhelyez, az a hatóságoknak kijelenti:

- a termék az érvényes európai előírásoknak megfelel;
- a terméket alávetette az előírt megfelelőségi eljárásoknak.

Amennyiben tehát az adott termékre nincs új megközelítésű irányelv, akkor a CE jelet nem lehet elhelyezni.

5.3 Új gép - használt gép fogalma piacfelügyeleti szempontból

Új gép az a gép, melyet az EGT-ban első alkalommal hoznak forgalomba.

Használt gép értelemszerűen tehát az a gép, melyet nem először hoznak forgalomba.

A munkaeszköz üzembe helyezésének egyik feltétele a munkaeszköz megfelelőségének vizsgálata.

A termék megfelelőségének tanúsítása alapján vélelmezni lehet, hogy a gép konstrukciója megfelelő volt, azonban a régi gépek gyakran mára már hatálytalanná vált szabványok alapján készültek.

5.4 Használt gépekre vonatkozó előírások

A használt gépek nem tartoznak a piacfelügyeleti szempontú gépirányelv, így a Gr hatálya alá sem, az alábbi két kivétellel:

- Azok a gépek, melyeket először vezetnek be (hoznak forgalomba) az EGK-n kívüli országból, akkor is az irányelv hatálya alá tartoznak, ha azok használt gépek.

Ez természetesen szigorítást jelent a 3. országokból importált termékekre, hiszen nem csupán az új gépeknek kell az irányelveknek megfelelniük, hanem a használt gépeknek is.

- Azokra a használt gépekre is érvényes a Gr, melyeknél jelentős átalakítás történt. (Gyakran igen nehéz feladat megítélni, hogy az adott gépen jelentős átalakítás történt vagy sem.)

Mivel azok a gépek, amelyek az EK irányelvek hatályba lépése előtt gyártottak és azóta változatlanul az EGT egyik tagországában üzemeltették, használt gépeknek nyilvánulnak, így nem tartoznak a vonatkozó irányelv szabályozása alá. Nem kell tehát megfelelnie a gépirálynelvnek és nem követelhető meg utólag a CE megfelelőségi jel, illetve a megfelelőségi nyilatkozat sem. E gépekre tehát enyhébb követelmények vonatkoznak, mint az új gépekre. Természetesen ez a könnyítés nem veszélyeztetheti a munkavállalók ill. a környezet biztonságát, mivel a minimális biztonsági feltételeknek ez esetben is meg kell felelniük.

5.5 Részben kész gépek

Gyakran előfordul, hogy egy kész gép (gépsort) kiegészítenek egyes gépelemekkel, esetleg más gépekkel, csökkentve a gépek biztonságát. (Nem gondoskodnak az egész gépet érintő vészleállítás lehetőségéről, érintésvédelmi problémákat okoznak stb.)

Gr 2. § az alábbiak szerint határozza meg a részben kész gépek fogalmát.

14. részben kész gép: olyan egység, amely önmagában nem képes meghatározott funkciót ellátni; a meghajtó rendszer részben kész gépnek minősül; a részben kész gép csak arra szolgál, hogy beépítsék vagy hozzászereeljék egy másik géphez vagy egy másik részben kész géphez vagy berendezéshez, ily módon létrehozva egy, az e rendelet hatálya alá tartozó gépet.

A fenti definícióban 3 feltételt nevesítettek és mindegyiknek teljesülnie kell, hogy egy gépet részben késznek minősítsenek.

- Egy egység, ami majdnem egy gépet képez.

A gép meghatározásából egy elem hiányzik, pl.: ha a kész gép rendeltetésszerű használatához a beszerelendő meghajtás hiányzik.

- Meghatározott funkció

A részben kész gépnek nincs meghatározott funkciója, azaz speciális felhasználási területe. Németül „keiner spezifischen Anwendung”, angolul „cannot in itself perform a specific application”.

Egy meghajtó rendszer vagy egy meghajtás több különböző gépekhez használható, alkalmazásuk azonban csak a beépítésük után lehetséges.

– Egy másik részben kész géphez vagy berendezéshez szerelés

A berendezés fogalma itt jelentheti a biztonsági berendezés vagy a vezérlés hiányát. (Pl. egy gépet vezérlés nélkül forgalomba hoznak.)

Azért fontos különbséget tenni a gépek és a részben kész gépek között, mert jelentősen eltérnek az eljárások:

Gépek	Részben kész gépek
Műszaki dokumentáció 8. melléklet „A”	Műszaki dokumentáció 8. melléklet „B”
Használati utasítás 1. sz. melléklet 1.7.4	Összeszerelési utasítás 9. melléklet
EK-megfelelősségi nyilatkozat 3. sz. melléklet „A”	Beépítésre vonatkozó nyilatkozat 3. sz. melléklet „B”
CE jel kötelező	CE jel nem lehetséges

6. Üzembe helyezés

6.1 Üzembe helyezés fogalma

*Mvt.21. § (1) Az üzemeltető munkáltató a veszélyes létesítmény, munkahely, **munkaeszköz**, technológia üzemeltetését írásban elrendeli (a továbbiakban: munkavédelmi üzembe helyezés).*

Belső szabályzásban (munkáltatói utasításban, MVSZ-ben, stb.) kell konkretizálni az üzembe helyezés elrendelésére jogosult személyt, aki vagy a cég vezetője, vagy az általa megbízott felelős. Hangsúlyozni kell, hogy a munkáltató általános felelősségén [Mvt. 2. § (2) bekezdés] túl személyi felelősség is megállapítható, ha a nem megfelelő munkaeszköz balesetet okoz. Számolni kell ezen kívül a kisebb anyagi tartalékokkal rendelkező cégeknek azzal, hogy súlyos baleset esetén a kártérítések akár csődbe is vihetik a vállalkozást.

A gépek telepítésénél lényeges a megfelelő szakember (technológus, karbantartó, operátor, stb.) bevonása. A gépek telepítésénél az egyes amerikai cégek magyar leányvállalatai sikerrel alkalmazzák, az ún. zöld kártya eljárást, ahol A4 formátumú zöld űrlapot helyeznek el a gépen egy műanyag tartóba, melybe az arra illetékesek folyamatosan bejegyzik az elvégzett munkákat, valamint az ellenőrzést végzők a tapasztalataikat.

A telepítés végén a zöld kártyát csatolják az üzembe helyezési dokumentációhoz. (Az eljárás hasonlít az építési napló vezetéséhez.)

Figyelem: a Gr szempontjából az üzembe helyezés fogalma eltér az Mvt-től:

2. § 15. *üzembe helyezés*: a gép első, az EGT területén történő rendeltetésszerű használatbavétele.

6.2 Munkavédelmi szempontú előzetes vizsgálat

Mvt. 21. § (3) A munkavédelmi üzembe helyezés feltétele a munkavédelmi szempontú előzetes vizsgálat. E vizsgálat célja annak megállapítása, hogy a létesítmény, a munkahely, a munkaeszköz, a technológia megfelel az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéshez szükséges tárgyi, személyi, szervezési, munkakörnyezeti feltételeknek, illetőleg teljesíti a 18. § (1) bekezdése szerinti követelményeket. A vizsgálat elvégzése munkabiztonsági és munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősül.

A munkáltató általában nem rendelkezik magas szintű munkavédelmi ismeretekkel, ezért a jogalkotó munkavédelmi szempontú előzetes vizsgálatot ír elő, melyet munkabiztonsági és munkaegészségügyi szaktevékenységnek minősít. A munkaegészségügy vonatkozásában az Mvt. alábbi szabályozása problémát okozhat:

*Mvt. 58. § (1) A munkáltató az 57. § (1) bekezdésében előírt kötelezettségén túl, a külön jogszabályban meghatározottak szerint és valamennyi munkavállalójára kiterjedően a 21. § (3) bekezdésében – **ide nem értve a munkaeszközöket** –, a 23. § (2) bekezdésében, a 40. § (1) bekezdésében, a 42. §-ban, a 44. § (1) bekezdésében, a 46. §-ban, a 49. § (1) bekezdésében, az 54. § (1) bekezdés b) és d)–g) pontjaiban, (2) bekezdésében, (7) bekezdés b) pontjában és az 56. §-ban előírt feladatainak ellátásához **foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatást köteles biztosítani**. A foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás biztosítása történhet a munkáltató által működtetett vagy a munkáltatóval kötött szerződés alapján külső szolgáltató útján.*

A veszélyes munkaeszközök üzembe helyezésénél tehát a 21. § (3) bekezdés szerint kötelező munkaegészségügyi szakembert igénybe venni, míg az 58. § (1) bekezdése szerint a foglalkozás-egészségügyi alapszolgáltatásnak nem része ezen eljárásban való részvétel.

Vélhetően a jogalkotó szerint túlzott igénybevételt jelentene a foglalkozás-egészségügy számára, ha az alapszolgáltatásba beletartozna valamennyi munkaeszköz üzembe helyezése, ezért azt kiveszi az alapszolgáltatásból. Ez a vélt ellentmondás feloldható, ha az alapszolgáltatást végző szerződésében rögzítjük e feladatot is - figyelembe véve a többlétszolgáltatást -, esetleg más munkaegészségügyi szakembert esetenként megbízunk e feladattal.

Munkavédelmi szempontú előzetes vizsgálat főbb tartalmi követelményeit az Mvt. 21. § (3) bekezdés 2. mondata csak általánosságban rögzíti. Célszerű az alábbiakat figyelembe venni:

a) Munkaeszköz megfelelősége

- *Adminisztratív megfelelőség ellenőrzése:*

Egyes gépek megfelelőségének (EK-megfelelőségi nyilatkozat, CE jel, magyar nyelvű használati utasítás) követelményeit az előzőekben már tárgyaltuk. Gépeknek nem tekinthető munkaeszközöknek a megfelelőségét az általános termékbiztonság szerint kell a gyártónak, forgalmazónak tanúsítania.

Egyes munkaeszközökhöz hatósági engedélyek is szükségesek (pl. Műszaki Biztonsági Felügyelet), továbbá munkabiztonsági és munkaegészségügyi méréseket is előírhatnak jogszabályok.

- *Megfelelőség gyakorlati ellenőrzése:*

Az ellenőrzést általában szemrevételezéssel, működési próbával, műszeres vizsgálattal végezhetők el. A munkaeszközt össze kell hasonlítani az üzemeltetési dokumentumban leírtakkal, importgép esetén megvizsgálva a kezelőelemek azonosításának és egyéb információknak feliratait, melyeknek magyar nyelven kell lenniük, a biztonsági szín és alakjeleknek ki kell elégíteniük a vonatkozó szabványokat [pl. MSZ EN 61310 sorozat].

Ellenőrizni kell a vészleállítók működőképességét, szükséges segédeszközök (szerszámok, tisztítószer, stb.) meglétét valamint az érintésvédelem megfelelőségét (Mr 5/A. §).

b) Munkaeszköz kezelésének, karbantartásának személyi feltételei ellenőrzése

- *Egészségi alkalmasság:*

- A munkavállalóknak rendelkezniük kell a szükséges előzetes, időszakos, soron kívüli egészségügyi felülvizsgálatok szerinti alkalmassággal, ill. pályaalkalmassággal [33/1998. (VI. 24.) NM rendelet].

- *Szükséges ismeretek, készség és jártasság:*

- Bizonyos munkaeszközök kezelése szakképzettséghez kötött (hegesztés, emelőgép, stb.), egyes tevékenység végzését célszerű - belső szabályzat által - begyakorlási időhöz kötni.

- *Munkavédelmi oktatás:*

- Előzetes és szükség esetén ismétlődő oktatásban kell a munkavállalókat részesíteni, azért hogy a foglalkoztatás teljes időtartama alatt a szükséges ismeretekkel rendelkezzenek elvégzését írásban rögzíteni kell (Mv. 55.§).

Az ismétlődő oktatás gyakoriságát belső szabályzatban javasolt meghatározni, figyelembe véve a vonatkozó jogszabályokat (pl. Biztonsági Szabályzatokat) és a helyi sajátosságokat.

c) Szervezési feltételek ellenőrzése

- *Munkarend kialakítása:*

- Szükséges pihenőidő biztosítása, túlzott fizikai és idegi terhelés megakadályozása, kedvező üzemi légkör megteremtése jelentősen segíti a biztonságos munkavégzést.
 - *Megfelelő számú és szakképzettségű munkavállaló*
 - A termelékenység növelése, az élők munkával történő takarékoság gyakran ellentétes a munkavédelmi célkitűzésekkel. Figyelembe kell venni, hogy a gép használati utasítása meghatározza a kezelő személyzet számát és a szükséges képzettséget és egyes tevékenységet egyedül végezni tilos (pl. magasban, mélyben végzett munka, egyes villamos szerelések). Számos balesetet okozott a szükséges szakember hiánya (pl.: villanszerelő hiánya miatt szakképzetlen személyek próbálták a műszaki hibát kiküszöbölni).
 - *Munkavédelmi eljárások biztosítása*
- Munkavédelmi ellenőrzések, műszaki mérések, a feltárt hiányosságok elhárítása és annak adminisztrálása szervezési intézkedéseket igényelnek, melyeket a belső munkavédelmi szabályzásban célszerű rögzíteni.

d) Munkakörnyezet vizsgálata

A meglévő munkakörnyezet jelentősen befolyásolja a munkaeszköz kiválasztását, pl. robbanásveszélyes környezet, külső téri alkalmazás esetén, míg a munkaeszközök üzemeltetése pedig hatással van a munkakörnyezetre pl. zaj-, rezgés-, por-, kémiai anyagok expozíciója által. A munkakörnyezet műszeres vizsgálatait jogszabályok, szabványok írják elő.

A munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről szóló 3/2002. (II. 8.) SzCsM-EüM együttes rendelet többek között rögzíti a zárt munkahelyek szellőztetésére, a helyiségek hőmérsékletére és megvilágítására vonatkozó előírásokat illetve utalnak nemzeti szabványokra. A vizsgálatok személyi feltételeit egyes jogszabályok meghatározzák pl. a munkavállalókat érő zajexpozícióra vonatkozó minimális egészségi és biztonsági követelményekről szóló 66/2005. (XII. 22.) EüM rendelet szerint azt csak szakértő vagy akkreditált szervezet végezheti, a megvilágítás mérésére vonatkozóan azonban személyi feltételt nem rögzít jogszabály.

6.3 Áttelepítés és újraindítása

Az áttelepítéssel és újraindítással kapcsolatos eljárást az Mvt. Munkavédelmi üzembe helyezés címszó alatt rögzíti:

Mvt. 21. § (6) A megfelelőségi nyilatkozatra vonatkozó feltételt kivéve a (3)–(4) bekezdésekben előírt rendelkezéseket kell alkalmazni a veszélyes munkaeszköz és technológia újraindítása, áttelepítése esetén is.

A fentiek értelmében tehát ezeknél az eljárásoknál is szükséges a munkavédelmi szempontú előzetes vizsgálat, annak érdekében, hogy a tárgyi, személyi, szervezési, munkakörnyezeti feltételek az előírások szerint megvalósuljanak.

A megfelelőségre vonatkozó nyilatkozat azonban nem szükséges, hiszen mint már korábban üzemeltetett munkaeszközre a korábbi nyilatkozatot el kell fogadni, illetve az új előírások szerint nem kell pótolni. (Lásd a használt munkaeszközök témakört.) Az áttelepítés és újraindítás fogalmát az Mvt. 87. § tartalmazza, mellyel kapcsolatban gyakran tapasztalható értelmezési probléma.

- *Áttelepítés: munkavédelmi szempontból korábban üzembe helyezésre kötelezett munkaeszköz olyan áthelyezése, amely üzembe helyezési, üzemeltetési körülményei tekintetében lényeges változást okoz.*

A fentiek szerint tehát nem kell ismételt üzembe helyezést végezni abban az esetben ha az áthelyezés lényeges változást nem hoz, pl. adott üzemcsarnokban úgy áthelyezik a gépet, hogy az alapozás, megvilágítás, szellőzés, térkövetelmények nem változtak. Természetesen ha pl. robbanásveszélyes helyre, zárt téren kívülre helyezik át, úgy az eljárást le kell folytatni.

- *Újraindítás: az olyan — munkavédelmi szempontból korábban üzembe helyezett — munkaeszköz, technológia újbóli üzembe helyezése, amelyet műszaki okból egybefüggően 30 napot meghaladóan nem használtak, vagy amelyen teljes szétszereléssel együtt járó javítási munkafolyamatot végeztek.*

Figyelembe kell venni a „műszaki okok” megfogalmazást, mely egyébként a korábbi Mvt. módosításaként került kiegészítésre. Amennyiben tehát termelési okokból 30 napot meghaladóan nem használták és nem végeztek teljes szétszereléssel együtt járó javítási munkát, úgy az újraindítás eljárása felesleges.

6.4 Próbaüzem, kísérleti üzem

A próbaüzem célja a technológia, a munkaeszköz feladatszerű működtetése annak megállapítása érdekében, hogy az a tervezett összes feladatát maradéktalanul képes ellátni. A próbaüzemeltetésnek tehát a későbbi üzemszerű működtetés szempontjából nagy jelentősége van pl. teljesítmény, minőség és nem utolsósorban a biztonság vonatkozásában.

Mvt. 21. § (7) Ha a veszélyes munkaeszközt, technológiát próba- vagy kísérleti jelleggel üzemeltetik, úgy az üzembe helyezési eljárás során figyelemmel kell lenni a próba- vagy kísérleti üzemeltetés kockázataira is. A veszélyes munkaeszköz, technológia próba- vagy kísérleti jelleggel történő üzemeltetésére kizárólag a (3) bekezdés szerinti próba- vagy kísérleti jelleggel történő üzemeltetéstől független előzetes vizsgálatok lefolytatását követően kerülhet sor. Az ilyen jellegű üzemeltetés a 180 napot nem haladhatja meg.

Több miniszteri rendelet [pl. 24/2007. (VII. 3.) KvVM rendelettel kiadott Vízügyi Biztonsági Szabályzat; 31/1995. (VII. 25.) IKM rendelettel kiadott Vas- és Fémipari Szerelési Biztonsági Szabályzat] is utal a próbaüzemre, azonban az erre vonatkozó eljárást részletesen nem szabályozzák.

Az Mvt. fenti bekezdés 2012. január 1-től lépett hatályba, a változtatást a kedvezőtlen gyakorlati tapasztalatok indokolták. A felügyelői ellenőrzés során ugyanis nem volt ritka, hogy az üzemeltető arra hivatkozott, hogy „csak” próbaüzemeltetést végeznek, illetve, hogy a munkavédelmi üzembe helyezés elrendelése próbaüzemeltetésre szól, ezért nem teljesülnek a munkavédelmi követelmények.

A próbaüzem feltételei

A próbaüzem szükségességéről az üzemeltető dönt, hogy megbizonyosodjon a munkaeszköz, technológia megfelelő működéséről. A próbaüzem kockázata nyilvánvalóan nagyobb, mint a későbbi üzemszerű működés esetén, ezért szabályozni kell a munkáltatónak az eljárás személyi, tárgyi és szervezési feltételeket. A próbaüzem olyan termelési tevékenység melynek a célja a munkaeszköz, a technológia tökéletesítése, összehangolása, de a számos bizonytalanság miatt munkavédelmi szempontból nagyobb odafigyelést igényel. (Méréseket végezhetnek, bizonyos paramétereken változtathatnak az üzemeltetés közben stb.)

Az alábbi feltételek példaként szerepelnek, a konkrét feltételeket a helyi sajátosságoknak megfelelően kell szabályozniuk a munkáltatóknak.

Személyi feltételek:

- A próbaüzem megszervezésére, irányítására és ellenőrzésére egyszemélyi felelőst kell megbízni, a megbízást írásban kell kiadni. E személynek illetve az általa megbízottnak a próbaüzem alatt jelen kell lennie.
- Próbaüzem alatt csak a legszükségesebb, arra felkészült a munkával megbízott személyek tartózkodhatnak a helyszínen ill. a veszélyzónában.
- Próbaüzem elrendelése előtt a résztvevőket munkavédelmi oktatásban kell részesíteni.

Tárgyi feltételek:

A próbaüzemet csak akkor lehet elkezdni, ha:

- A munkahely kielégíti a munkavédelmi követelményeket (pl.: biztonsági berendezések, világítás, szellőzés, térszükséglet, mérő-, és jelzőberendezések stb.).
- Üzemeltetési dokumentumok (kezelési, karbantartási, technológiai utasítások, stb.) magyar nyelven rendelkezésre állnak.
- Mentési eszközök és egyéni védőeszközök biztosítottak.
- Szükség szerint lehatárolták a próbaüzem területét, az illetéktelen személyek bejutásának megakadályozására.

Szervezési feltételek:

- A próbaüzemeltetés feltételeit, időbeli lefolyását írásban* meg kell határozni.

- A szükséges méréseket (pl. érintésvédelem, megvilágítás) a próbaüzem megkezdése előtt el kell végezni, esetleges hatósági engedélyekről kell gondoskodni.
- Munkavédelmi szempontú előzetes vizsgálatot kell végezni, rögzíteni kell azokat a feladatokat, melyek feltételei a további tevékenységnek és a végleges munkavédelmi üzembe helyezésnek.
- Képzett elsősegélynyújtónak elérhető távolságban kell lennie.
- Szükség szerint mentési tervet kell kidolgozni.
- Próbaüzemeltetésről részletes naplót (feljegyzéseket) célszerű vezetni, amelybe a próbaüzemeltetéssel kapcsolatos minden lényeges adatot, eseményt és tapasztalatot be kell jegyezni.*
- Az eredményes próbaüzem után a végleges munkavédelmi üzembe helyezési eljárást el kell végezni.

Az Mvt. 22. § ugyan már 2004-ben törlésre került, azonban a gyakorlatban még számos munkavédelmi szakemberben ez nem tudatosodott.

22. § (1) *A munkahelynek, munkaeszköznek, technológiának a munkavédelmi üzembe helyezés időpontjában hatályos munkavédelmi előírásokat kell kielégítenie.*

(2) Amennyiben a tervezés idején hatályban lévő munkavédelmi előírások az üzembe helyezés időpontjáig olyan mértékben szigorodtak, hogy érvényesítésük aránytalan gazdasági terhet jelentene, az (1) bekezdés előírása alól a hatáskörrel rendelkező illetékes felügyelet (17. §) felmentést adhat, ha az egészséget és a biztonságos munkavégzést nem veszélyezteti.

A munkáltató tehát nem védekezhet azzal, hogy a munkaeszköz a beszerzés időpontjában még megfelelt az akkori előírásoknak. (Sajnálatos módon az Emelőgép Biztonsági Szabályzatáról szóló 47/1999. (VIII. 4.) GM rendelet I. fejezet 7.2.3 pontja még mindig a fenti elavult szabályzást tartalmazza.)

7. Időszakos biztonsági felülvizsgálat

*Mvt. 23. § (1) A biztonságos műszaki állapot megőrzése érdekében időszakos biztonsági felülvizsgálat alá kell vonni a veszélyes technológiát és a 21. § (2) bekezdésében meghatározott **veszélyes munkaeszközt**, továbbá azt a munkaeszközt, amelynek időszakos biztonsági felülvizsgálatát jogszabály, szabvány, vagy a rendeltetészerű és biztonságos üzemeltetésre, használatra vonatkozó dokumentáció előírja. Az időszakos biztonsági felülvizsgálatot – kivéve a veszélyes technológia esetét – szakirányú képzettséggel és munkavédelmi szakképzettséggel rendelkező személy (munkabiztonsági szaktevékenység) vagy külön jogszabályban erre feljogosított személy, illetve erre akkreditált intézmény végezheti.*

Vhr. 3. § (1) Az időszakos biztonsági felülvizsgálatot az üzemeltetőnek ötévenként kell elvégeznie, ha jogszabály, szabvány vagy az üzemeltetési dokumentáció ennél gyakoribb felülvizsgálati időszakot nem ír elő.

Jogszabály nem írja elő – ellentétben az időszakos ellenőrző felülvizsgálattal – az időszakos biztonsági felülvizsgálatok körének meghatározását, de célszerű azok írásba foglalása. (Pl. vizsgálat gyakorisága, módja, felelősök.)

Felelősök lehetnek:

- vizsgálat elvégzéséért, ill. elvégeztetéséért;
- dokumentáció megőrzéséért;
- nyilvántartás vezetéséért;
- feltárt hiányosságok megszüntetéséért;
- utóellenőrzésért.

A felülvizsgálatok módját jogszabályok, szabványok határozzák meg (pl. emelőgépek, hegesztő berendezések).

8. Ellenőrző felülvizsgálat

Az egyes nem veszélyes munkaeszközök felülvizsgálatát is el kell végezni, mely több szempontból hasonló a veszélyes munkaeszközök üzembe helyezésével.

Mr 2.§ a) ellenőrző felülvizsgálat: az Mvt. 21. § (2) bekezdésének hatálya alá nem tartozó munkaeszköznek a szerelését követő, illetve az üzemeltetés megkezdését, valamint az új munkahelyen történő felállítást megelőző – az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos körülmények meglétét ellenőrző – vizsgálata.

Személyi feltételként „megbízott személy” kinevezését rögzíti az Mr.

2.§ f) megbízott személy: az a munkavállaló vagy polgári jogi szerződés alapján munkát végző külső szakember, akit a munkáltató meghatározott feladatok (pl. munkaeszköz karbantartása, megvizsgálása, ellenőrző felülvizsgálat, időszakos ellenőrző felülvizsgálat) elvégzésére írásban bíz meg, és rendelkezik a feladat elvégzéséhez szükséges szakmai képzéssel, tapasztalattal és gyakorlattal.

A jogszabály tehát nem teszi kötelezővé ez esetben a munkavédelmi szaktevékenységgel rendelkező személy bevonását.

Az Mr. 4.§ (2) bekezdés előírja, hogy az ellenőrzés módját a munkáltató írásban határozza meg és a vizsgálat megállapításait, a megtett intézkedéseket jegyzőkönyvben rögzítse.

A „Megbízás ellenőrző és időszakos ellenőrző vizsgálatra” és a „Munkaeszköz ellenőrző felülvizsgálata” iratmintát a 4. sz. és 5. sz. melléklet tartalmazza.

9. Időszakos ellenőrző felülvizsgálat

E felülvizsgálati eljárást egyes nem veszélyes munkaeszközöknél kell alkalmazni, melynek elvégzése szintén erre megbízott személy feladata.

Mr 2.§ b) időszakos ellenőrző felülvizsgálat: az Mvt. 21. § (2) bekezdésének hatálya alá nem tartozó olyan munkaeszköznek – a munkáltató által meghatározott gyakoriságú – felülvizsgálata, amely munkaeszköz a használat során bekövetkező elhasználódás vagy egyéb ok miatt a munkavállalók munkahelyi biztonságát és egészségét veszélyeztető helyzetet idézhet elő;

Az Mr. 6.§ (2) előírja, hogy az időszakos ellenőrző felülvizsgálatra kötelezett munkaeszközöket, a felülvizsgálat gyakoriságát, módját a munkáltató írásban határozza meg. E követelményeket a munkáltatók gyakran nem teljesítik, ezért a munkavédelmi felügyelők erre az ellenőrzésükön kiemelt figyelmet fordítanak. Iratmintát a 6. sz. melléklet tartalmaz.

10. Kockázatértékelés

A munkahelyek és a gépek kockázatértékelés eljárásai között számos azonosság és különbség figyelhető meg:

Munkahelyek kockázatértékelése	Gépek kockázatértékelése
1) Veszélyek azonosítása	1) Gép határainak rögzítése
2) Veszélyeztetettek azonosítása	2) Veszélyek azonosítása
3) Kockázatok min. ill. menny. meghat	3) Kockázatbecslés
4) Teendők meghat. és a szükséges intézkedések megtétele	4) Kockázat kiértékelése
5) Eredményesség ellenőrzése és az értékelés felülvizsgálata	5) Kockázat csökkentése
6) A kockázatértékelés és a teendők, valamint a felülvizsgálat írásba foglalása	6) Kockázatfelmérés és a kockázatcsökkentés dokumentálása

a) Az Mvt. a munkahelyi kockázatértékeléssel összefüggésben írja elő a munkaeszközök vizsgálatát:

54. § (2) A munkáltatónak rendelkeznie kell kockázatértékeléssel, amelyben köteles minőségileg, illetve szükség esetén mennyiségileg értékelni a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatokat, különös tekintettel az alkalmazott munkaeszközökre, veszélyes anyagokra és keverékekre, a munkavállalókat érő terhelésekre, valamint a munkahelyek kialakítására.

E tevékenység elvégzéséért a munkáltató felelős, készítése munkabiztonsági és munkaegészségügyi szaktevékenység, ellenőrzését a munkavédelmi hatóság látja el. A dokumentálás tartalmi követelményeit az Mvt. (5) bekezdése tartalmazza.

b) A gépek kockázatértékelése új gyártói követelményként jelent meg, melynek általános elveit a Gr 1. számú melléklet „Általános alapelvek” része tartalmazza.

1. A gépre vonatkozó biztonsági és egészségvédelmi követelmények meghatározása érdekében a gép gyártójának vagy meghatalmazott képviselőjének gondoskodnia kell arról, hogy a gépen kockázatfelmérést végezzenek. A gépet ezt követően a kockázatfelmérés eredményeinek figyelembevételével kell megtervezni és gyártani.

E tevékenység elvégzéséért a gyártó vagy a meghatalmazott képviselője felelős, készítésének személyi feltételei nincsenek meghatározva, ellenőrzését a piacfelügyeleti hatóságok végzik. Vizsgálat és a dokumentálás tartalmi követelményeit a Gr és szabványok tartalmazzák.

A gépek kockázatcsökkentése a tervező és a használó együttes kötelezettsége.

A tervezőnek a következő feladatai vannak:

1. lépés: Beépített biztonságot adó tervezői intézkedése.
2. lépés: Védőintézkedések és kiegészítő védőintézkedések.
3. lépés: Használati információ.
 - a gépen;
 - figyelmeztető jelzések, jelek;
 - figyelmeztető berendezések;
 - a használati utasításban.

A használónak a következő védőintézkedési feladatai vannak a fennmaradó kockázatok csökkentése érdekében:

- Szervezés
- Biztonságos munkafolyamatok
- Felügyelet
- Munkarendszerek engedélyezése
- Kiegészítő biztonsági berendezésekkel való ellátás
- Egyéni védőeszközök biztosítása
- Betanítás

A használónak figyelembe kell venni a helyi sajátosságokat (munkavállalók felkészültségét, fegyelmét, munkakörnyezetet, stb.). A gép használati utasításában foglaltakat (pl. egyéni védőeszköz jogosultságának meghatározását az Mvt. 56. § szerint) a helyi sajátosságok figyelembe vételével kell elvégezni.

Egy gép lehet biztonságos a kezelőre, de veszélyeztetheti a környezetét. Pl.: egy présgép kétkezes biztonsági berendezéssel való ellátása biztosítja a kezelő benyúlás elleni védelmét, de nem akadályozza meg a környezetében lévők szándékos vagy véletlen benyúlását.

(Az MSZ EN ISO 12100:2011 szabvány 2. ábrája kitűnően szemlélteti a kockázatcsökkentési folyamatot a tervező nézőpontjából.)

11. Karbantartás

A munkaeszközökkel kapcsolatos eljárásoknál a karbantartás feltételeinek meglétét vizsgálni szükséges.

A gép beszerzésénél és telepítésénél figyelmet kell fordítani a karbantartásra ill. karbantarthatóságára. A Gr 3. § (1) szerint „Gép vagy részben kész gép csak akkor hozható forgalomba vagy helyezhető üzembe, ha megfelel az e rendelet szerinti biztonsági és egészségvédelmi előírásoknak, és rendeltetésszerű összeszerelés, **karbantartás** és használat vagy az ésszerűen előre látható rendellenes használat mellett nem veszélyezteti személyek, állatok életét, testi épségét, egészségét és a vagyonbiztonságot.”

A karbantartás tárgyi, személyi és szervezési intézkedéseinek biztosítása a munkáltató feladata:

Karbantartás tárgyi feltételei:

- Megfelelő munkaeszközök (beleértve a célszerszámokat, megközelítésre szolgáló berendezéseket, mérő-ellenőrző és diagnosztikai eszközöket).
- Megfelelő munkakörnyezetet biztosító berendezések (pl.: világítás, szellőzés, stb.).
- Egyéni védőeszközök.
- Védőital.
- Elsősegélyre, mentésre szolgáló eszközök.
- Karbantartási utasítások.

Karbantartás személyi feltételei:

- Megfelelő szakképzettségű és számú munkavállaló rendelkezésre állása.
- Munkaköri alkalmasság orvosi vizsgálatok elvégzése.
- Munkavédelmi oktatás (különös tekintettel a karbantartási munkákra).

Karbantartás szervezési feltételei:

- Munkát irányító személyek megbízása.
- Beosztott munkavállalók megbízása, utasítással ellátása.
- Előzetes és időszakos ellenőrzése végzése (építmény, munkaeszköz, egyéni védőeszközök).
- Megfelelő tér biztosítása.
- Koordinátor biztosítása (szükség szerint).
- „Váratlan ráindítás” meggátlása.
- BET biztosítása (szükség szerint több munkáltató munkavállalói esetén).

12. Vészleállítás, vészkapcsolás

Számos baleset vált azáltal súlyossá, mert a gépet – a gép kezelője vagy a környezetben lévők - nem tudták gyorsan leállítani.

Az üzembe helyezéskor, időszakos felülvizsgálatokon e fontos berendezés meglétéről, működőképességéről feltétlen meg kell győződni.

Gr 1.2.4.3. Vészleállítás

A meglévő vagy a lehetséges veszély elhárítása érdekében a gépet egy vagy több vészleállító berendezéssel kell ellátni.

Ez alól kivételt képeznek a következők:

- a) olyan gép, amelyen egy vészleállító berendezés nem csökkentené a kockázatot, akár azért, mert nem csökkentené a leállási időt, akár azért, mert nem tenné lehetővé a kockázat kezeléséhez szükséges különleges intézkedéseket;
- b) hordozható kézi, illetve kézi irányítású gép.

A fogalmak helyes értelmezése érdekében a vonatkozó szabványok:

MSZ EN 60204-1:2010

9.2.5.4.2 Vészleállítás

A vészleállító szerkezetnek a funkcionális szempontokat is magában foglaló kialakítás elveit az ISO 13850 tartalmazza.

9.2.5.4.3 Vészkipcsolás utal az IEC 60364-5-53:536.4 szakaszra

MSZ EN ISO 12100:2011 3.40 vészkipcsolás

MSZ EN ISO 13850:2007 Gépek biztonsága. Vészleállítás (Visszavonva)

MSZ EN ISO 13850:2008 Gépek biztonsága. Vészkipcsolás. Tervezési alapelvek.

Törvények:

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről (2012. I. törvény 2012. július 1-től)

1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről

1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről

2000. évi XXV. törvény a kémiai biztonságról

1993. évi X. törvény a termékfelelősségről

Kormányrendeletek:

89/1995. (VII. 14.) Korm. rendelet a foglalkozás-egészségügyi szolgálatról

98/2001. (VI. 15.) Korm. rendelet a veszélyes hulladékkal kapcsolatos tevékenységek végzésének feltételeiről

280/2004. (X. 20.) Korm. rendelet a környezeti zaj értékeléséről és kezeléséről

191/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet az építési kivitelezési tevékenységről

111/2010. (IV. 9.) Korm. rendelet a szakmai vizsga megszervezésére vonatkozó engedély kiadásának és a vizsgaszervezési tevékenység ellenőrzésének részletes szabályairól

133/2010. (IV. 22.) Korm. rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről

273/2011.(XII. 20.) Korm. rendelet a munkavédelmi bírság mértékéről és a kiszabására vonatkozó részletes szabályozásáról

323/2011. (XII. 23.) Korm. rendelet a Nemzeti Munkaügyi Hivatalból és a szakmai irányítása alá tartozó szakigazgatási szervek feladat és hatásköréről

Miniszteri rendeletek**Munkaegészségügy:**

5/1993. (XII. 26.) MüM rendelet a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról

2/1998. (I. 16.) MüM rendelet a munkahelyen alkalmazandó biztonsági és egészségvédelmi jelzésekről

3/2002. (II. 8.) SzCsM-EüM együttes rendelet a munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről

4/2002. (II. 20.) SzCsM-EüM együttes rendelet az építési munkahelyeken és az építési folyamatok során megvalósítandó minimális munkavédelmi követelményekről

1/2004. (I. 9.) FMM rendelet a közbeszerzési eljárásokhoz kapcsolódó, a munkavállalók védelmére és a munkafeltételekre vonatkozó tájékoztatás kötelezettség eljárási szabályairól és díjazásáról

14/2004. (IV. 19.) FMM rendelet a munkaeszközök és használatuk biztonsági és egészségügyi követelményeinek minimális szintjéről

16/2008. (VIII. 30.) NFGM rendelet a gépek biztonsági követelményeiről és megfelelőségének tanúsításáról

6/1987. (VI. 24.) EüM rendelet a keszonmunkáról

27/1995. (VII. 25.) NM rendelet a foglalkozás-egészségügyi szolgáltatásról

27/1996. (VIII. 28.) NM rendelet a foglalkozási betegségek és fokozott expozíciós esetek bejelentéséről és kivizsgálásáról

25/1998. (XII. 27.) EüM rendelet az elsősorban hátsérülések kockázatával járó kézi tehermozgatás minimális egészségügyi és biztonsági követelményeiről

33/1998. (VI. 24.) NM rendelet a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénias alkalmasság orvosi vizsgálatról és véleményezéséről

50/1999. (XI. 3.) EüM rendelet a képernyő előtti munkavégzés minimális egészségi és biztonsági követelményeiről

61/1999. (XII. 1.) EüM rendelet a biológiai tényezők hatásának kitett munkavállalók egészségének védelméről

65/1999. (XII. 22.) EüM rendelet a munkavállalók munkahelyen történő egyéni védőeszköz használatának minimális biztonsági és egészségvédelmi

Biztonsági szabályzatok:

15/1989. (X.8.) MÉM rendelet az Erdészeti Biztonsági Szabályzat kiadásáról

17/1993. (VII. 1.) KHVM rendelet az egyes veszélyes tevékenységek biztonsági követelményeiről szóló szabályzatok kiadásáról

30/1995. (VII. 25.) IKM rendelet Kereskedelmi és Vendéglátóipari Biztonsági Szabályzat kiadásáról

31/1995. (VII. 25.) IKM rendelet Vas- és Fémipari Szerelési Biztonsági Szabályzat kiadásáról

35/1997. (XII. 5.) MKM rendelet a Színházművészeti Biztonsági Szabályzat kiadásáról

14/1998. (XI. 27.) GM rendelet a Gázpalack Biztonsági Szabályzatról

22/1998. (IV. 17.) IKIM rendelet egyes gázfogyasztó készülékek kialakításáról és megfelelőségének tanúsításáról

47/1999. (VIII. 4) GM rendelet Emelőgép Biztonsági Szabályzat kiadásáról

12/2000. (VI. 15.) NKÖM rendelet a Televízió és Mozgófilm Felvételi és Közvetítési Biztonsági Szabályzat kiadásáról

17/2008. (XII. 3.) SZMM rendelet az egyéni védőeszközök megfelelőségét tanúsító, ellenőrző szervezetek kijelölésének és bejelentésének részletes szabályairól

18/2008. (XII. 3.) SZMM rendelet az egyéni védőeszközök követelményeiről és megfelelőségének tanúsításáról

Munkavédelmi képzés:

29/2004. (XII. 20.) FMM rendelet a foglalkoztatáspolitikai és munkaügyi miniszter hatáskörébe tartozó szakképzések megszerzésére irányuló szakmai vizsga szervezésére feljogosított intézményekről

9/2006. (II. 27.) IM rendelet az igazságügyi szakértői szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képzési és egyéb szakmai feltételekről

15/2008. (VIII. 31.) SZMM rendelet a szociális és munkaügyi miniszter hatáskörébe tartozó szakképzések szakmai és vizsga követelményeiről

követelményeiről

25/2000. (IX. 30.) EüM-SzCsM együttes rendelet a munkahelyek kémiai biztonságról

26/2000. (IX. 30.) EüM rendelet a foglalkozási eredetű rákkeltő anyagok elleni védekezésről

41/2000. (XII. 20.) EüM-KöM együttes rendelet az egyes veszélyes anyagokkal, illetve veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes tevékenységek korlátozásáról

44/2000. (XII. 27.) EüM rendelet a veszélyes anyagokkal és a veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes eljárások, illetve tevékenységek részletes szabályairól

41/2004. (IV. 7.) GKM rendelet közúti járművezetők pályaképzéséről

22/2005. (VI. 24.) EüM rendelet a rezgés-expozíciónak kitett munkavállalókra vonatkozó minimális munkabiztonsági követelményekről

66/2005. (XII. 22.) EüM rendelet a munkavállalókat érő zajexpozícióra vonatkozó minimális egészségi és biztonsági követelményekről

12/2006. (III. 23.) EüM rendelet az azbeszttel kapcsolatos kockázatoknak kitett munkavállalók védelméről

4/2001. (II. 23.) GM rendelet a bányauzemekben megvalósítandó biztonsági és egészségvédelmi követelmények minimális szintjéről

4/2001. (IX. 26.) SzCsM-EüM együttes rendelet a tengeri halászhajók fedélzetén dolgozók munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről

9/2001. (IV. 5.) GM rendelet a nyomástartó berendezések és rendszerek biztonsági követelményeiről és megfelelőség tanúsításáról

16/2001. (III. 3.) FVM rendelet a Mezőgazdasági Biztonsági Szabályzat kiadásáról

108/2001. (XII. 23.) FVM-GM együttes rendelet a felvonók biztonsági követelményeiről és megfelelőségének tanúsításáról

3/2003. (III. 11.) FMM-ESzCsM együttes rendelet a potenciálisan robbanásveszélyes környezetben levő munkahelyek minimális munkavédelmi követelményeiről

11/2003. (IX. 12.) FMM rendelet az ipari alpinechnikai tevékenység biztonsági szabályzatáról

72/2003. (X. 29.) GKM rendelet a Feszültség Alatti Munkavégzés Biztonsági Szabályzatának kiadásáról

89/2003. (XII. 16.) GKM rendelet a bányafelügyelet hatáskörébe tartozó tevékenység során bekövetkezett súlyos üzemzavar és súlyos munkabaleset bejelentésének és vizsgálatának rendjéről szóló biztonsági szabályzat közzétételéről

63/2004. (IV. 27.) GKM rendelet a nyomástartó és töltőeszközök műszaki-biztonsági hatósági felügyeletéről

143/2004. (XII. 22.) GKM rendelet a Hegesztési Biztonsági Szabályzat kiadásáról

24/2005. (III. 23.) FVM rendelet a vágóállatok levágásának és feldolgozásának Biztonsági Szabályzatáról

80/2005. (X. 11.) GKM rendelet a gázelosztó vezetékek biztonsági követelményeiről és a Gázelosztó Vezetékek Biztonsági Szabályzata közzétételéről

45/2006. (VI. 15.) FVM rendelet a szikvíz gyártásának, töltésének, valamint a szikvízes palack és ballon tárolásának és szállításának Biztonsági Szabályzatáról

7/2007. (I. 22.) GKM rendelet a mutatóanyag berendezések biztonságosságáról

24/2007. (VII. 3.) KvVM rendelet a Vízügyi Biztonsági Szabályzat kiadásáról

Kiemelt jelentőségű munkavédelmi szabványok

- MSZ 14399:1980 Technológiai, műveleti, kezelési és karbantartási utasítások munkavédelmi követelményei
- MSZ 63-1:1985 Munkavédelem. Termelőberendezések munkavédelmi vizsgálatának tartalmi és alaki követelményei. Általános követelmények
- MSZ 63-4:1985 Munkavédelem. Termelőberendezések munkavédelmi vizsgálatának tartalmi és alaki követelményei. Üzembe helyezés
- MSZ 63-5:1985 Munkavédelem. Termelőberendezések munkavédelmi vizsgálatának tartalmi és alaki követelményei. Időszakos biztonsági felülvizsgálat
- MSZ 28001:2008 A munkahelyi egészségvédelem és biztonság irányítási rendszere (MEBIR). Követelmények (BS OHSAS 18001:2007)
- MSZ 28002:2009 A munkahelyi egészségvédelem és biztonság irányítási rendszere (MEBIR). Útmutató az MSZ 28001:2008 bevezetéséhez (BS OHSAS 18001:2007)
- MSZ 6072-1:1984 Fémforgácsoló szerszámgépek biztonságtechnikai követelményei. Általános előírások
- MSZ 6072-2:1984 Fémforgácsoló szerszámgépek biztonságtechnikai követelményei. Köszörű- és polírozógépek
- MSZ 6072-11:1984 Fémforgácsoló szerszámgépek biztonságtechnikai követelményei. Darabológépek
- MSZ 12779:1979 Traktorok és mezőgazdasági gépek általános biztonságtechnikai követelményei
- MSZ 73:1981 Termelőberendezések elhelyezésének biztonsági követelményei
- MSZ 1616:1980 Munkavédelem. Termelőberendezések kezelőelemeinek általános biztonságtechnikai követelményei
- MSZ-05-96.0829:1987 Munkavédelem. Asztalos szalagfűrészgép biztonságtechnikai követelményei
- MSZ-06-02.0211:1989 Munkavédelem. Faipari termelőberendezések egyedi biztonságtechnikai követelményei
- MSZ-09-57.0033:1990 Munkavédelem. Veszélyes berendezésekben beszállással végzett munkák biztonságtechnikai követelményei
- MSZ EN 349:1993+A1:2008* Gépek biztonsága. Legkisebb távolságok a testrészek összenyomódásának elkerüléséhez
- MSZ EN 574:1996+A1:2008* Gépek biztonsága. Kétkezes kapcsolók. Működési szempontok. Kialakítási elvek
- MSZ EN 1037:1995+A1:2008* Gépek biztonsága. A váratlan indítás megelőzése
- MSZ EN ISO 13849-1:2008 Gépek biztonsága. Vezérlőrendszerek biztonsággal összefüggő szerkezeti részei. 1. rész: A kialakítás általános elvei (ISO 13849-1:2006)
- MSZ EN ISO 13849-2:2008 Gépek biztonsága. Vezérlőrendszerek biztonsággal összefüggő szerkezeti részei. 2. rész: Validálás (ISO 13849-2:2003)
- MSZ EN ISO 13850:2008* Gépek biztonsága. Vészkioldás. Tervezési alapelvek (ISO 13850:2006)

MSZ EN ISO 13857:2008* Gépek biztonsága. Biztonsági távolságok a veszélyes terek felső és alsó végtaggal való elérése ellen (ISO 13857:2008)

MSZ EN 1088:1995+A2:2009* Gépek biztonsága. A védőburkolatokkal összekapcsolt reteszelőberendezések. A kialakítás és a kiválasztás elvei

MSZ EN 953:1997+A1:2009* Gépek biztonsága. Védőburkolatok. A rögzített és a nyitható védőburkolatok kialakításának és beépítésének általános követelményei

MSZ EN ISO 12100:2011 Gépek biztonsága. A kialakítás általános elvei. Kockázatértékelés és kockázatcsökkentés (ISO 12100:2010)

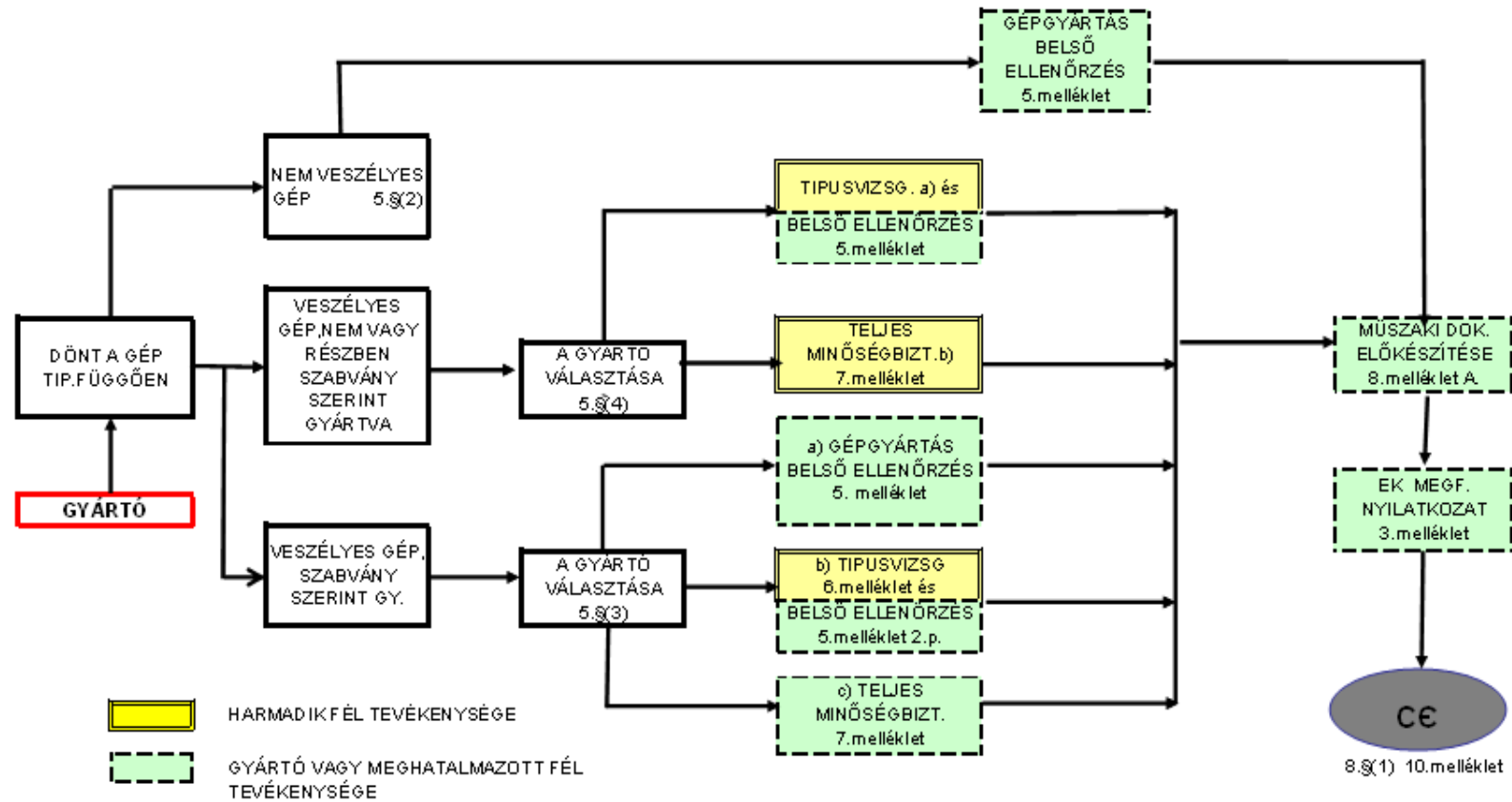

**Targonca fővizsgálata
(tehersüllyedés vizsgálata)**

**Híddaru fővizsgálata
(behajlás vizsgálata)**

GÉPEK MEGFELELŐSÉG-ÉRTÉKELÉSI ELJÁRÁSA [16/2008.(VIII.30.)NFGM]

MEGBÍZÁS
AZ ELLENŐRZŐ (HASZNÁLATBA VÉTEL ELŐTTI) ÉS IDŐSZAKOS ELLENŐRZŐ
FELÜLVIZSGÁLATOK ELVÉGZÉSÉRE

Ezennel megbízom

.....-t

név

beosztás

hogy a munkaeszközök és használatuk biztonsági és egészségügyi követelményeinek minimális szintjéről szóló 14/2004. (IV. 19.) FMM rendelet 4. § (1) szerinti **ellenőrző**, valamint az 5. § (2) szerinti **időszakos ellenőrző felülvizsgálatot** végezze el.

A felülvizsgálatra kötelezett munkaeszközök körét, a felülvizsgálat gyakoriságát, az ellenőrző felülvizsgálatok elvégzésének módját külön utasításban szabályozom.

A felülvizsgálatok megállapításait a vonatkozó adatlapon kell rögzíteni.

Megbízás kezdetének időpontja 201....., mely visszavonásig érvényes.

..... 201.....

.....

Megbízó

MUNKAESZKÖZ ELLENŐRZŐ FELÜLVIZSGÁLATA

[14/2004. (IV. 19.) FMM rendelet 4. §]

Vizsgálat szükséges*: – Nem veszélyes munkaeszköz új munkahelyen történő felállítását követően
 – Munkabiztonságot, munkaegészségügyet jelentősen érintő szerelést követően (üzemeltetést megelőzően)

Vizsgálat időpontja:.....

Megbízott személy neve és beosztása:.....

Munkaeszköz azonosítása: a) megnevezés / típus:.....

b) üzemi azonosító:.....

c) gyártó / forgalmazó:.....

d) telepítési vagy használati hely:.....

Vizsgálatnál figyelembe vett dokumentum (pl. mérési-, felülvizsgálati jegyzőkönyv):.....

Felülvizsgálat módja: a) szemrevételezés
 b) működési próba
 c) műszeres vizsgálat

Ellenőrzés alapja: (pl. jogszabály, szabvány, üzemeltetési dokumentáció):.....

Vizsgálat megállapításai (hiányosságok rögzítése):.....

.....

....., 201.....

..... megbízott személy aláírása

Kapják:.....

Megtett intézkedések:.....

Munkaeszköz az egészséges és biztonságos munkavégzés feltételeinek*
 megfelel nem felel meg

Megjegyzés:

....., 201.....

..... megbízott személy aláírása

Kapják:.....

* megfelelő sort szíveskedjék aláhúzni

MUNKAESZKÖZ ELLENŐRZŐ FELÜLVIZSGÁLATA

[14/2004. (IV. 19.) FMM rendelet 4. §]

- Vizsgálat szükséges*: – Nem veszélyes munkaeszköz új munkahelyen történő felállítását követően
 – Munkabiztonságot, munkaegészségügyet jelentősen érintő szerelést követően (üzemeltetést megelőzően)

Vizsgálat időpontja:

Megbízott személy neve és beosztása:

Munkaeszköz azonosítása: a) megnevezés / típus:

b) üzemi azonosító:

c) gyártó / forgalmazó:

d) telepítési vagy használati hely:

Vizsgálatnál figyelembe vett dokumentum (pl. mérési-, felülvizsgálati jegyzőkönyv):

Felülvizsgálat módja: a) szemrevételezés

b) működési próba

c) műszeres vizsgálat

Ellenőrzés alapja: (pl. jogszabály, szabvány, üzemeltetési dokumentáció):

Vizsgálat megállapításai (hiányosságok rögzítése):

.....

.....

....., 201.....

.....megbízott személy aláírása

Kapják:

Megtett intézkedések:

Munkaeszköz az egészséges és biztonságos munkavégzés feltételeinek*
 megfelel nem felel meg

Megjegyzés:

....., 201.....

.....

megbízott személy aláírása

Kapják:

* megfelelő sort szíveskedjék aláhúzni

III. fejezet

A munkabalesetek kivizsgálása és nyilvántartása

1. Jogszabályi kötelemények

A nemzetgazdasági miniszter szabályozási feladatkörébe tartozó az egyes foglalkozás-egészségügyi tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról szóló 51/2011. (XII. 23.) NGM rendelet (a továbbiakban: Rendelet) [megjelent a Magyar Közlöny 2011. évi 158. számában] több munkavédelmi témájú rendeletet módosított. A Rendelet 14. §-ában módosította a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 5/1993. (XII. 26.) MüM rendelet módosításáról szóló 5/2010. (III. 9.) SZMM rendelet hatályba léptető rendelkezéseit.

Ennek értelmében az **„új munkabaleseti jegyzőkönyvet” a 2013. január elsejétől bekövetkező munkabalesetekre kell alkalmazni.**

A Rendelet módosításának teljes szövege: 14. § (1) A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 5/1993. (XII. 26.) MüM rendelet módosításáról szóló 5/2010. (III. 9.) SZMM rendelet (a továbbiakban: Vhr.) 9. § (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép: „(2) E rendelet 4. §-a, illetve a 8. § (3) és (4) bekezdése 2013. január 1-jén lép hatályba.”

(2) A Vhr. 9. § (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép: „(4) 2013. január 1-jén hatályát veszti az R. 3. számú melléklete és az R. 4/B. számú melléklete.”

(3) A Vhr. 9. § (5) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(5) Ez a rendelet 2013. január 2-án hatályát veszti.”

15. § Ez a rendelet a kihirdetését követő napon lép hatályba, és a hatálybalépését követő napon hatályát veszti.

A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Mvt.) –2.§ (2) bekezdésében megfogalmazott alapelve szerint *„A munkáltató felelős az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés követelményeinek megvalósításáért. A munkavállalók munkavédelmi kötelezettségei nem érintik a munkáltató felelősségét.”*

Ezen alapelv azonban nem jelenti azt, hogy a munkavállalónak nincs kötelezettsége a balesetek – foglalkozási megbetegedések – megelőzése érdekében.

Ezen kötelezettségeket az Mvt. 60. §-a tartalmazza.

Az Mvt. a **65. § (1)** bekezdésében fogalmazza meg a munkabaleset, foglalkozási megbetegedés alapvető célkitűzését, mely feladat maradéktalan végrehajtása a balesetet szenvedett munkavállaló, illetve a munkatársak a munkáltatóval történő hatékony együttműködése nélkül nem, vagy nehezen valósítható meg.

„Mvt. 65.§ (1) A munkabaleset és a foglalkozási megbetegedés kivizsgálása során fel kell tárni a kiváltó és közreható tárgyi, szervezési és személyi okokat, és ennek alapján intézkedéseket kell tenni a munkabalesetek és a foglalkozási megbetegedések megelőzésére.”

1.1 Munkáltatói kötelesség jogszabályi alapja a munkabaleset kivizsgálásával, nyilvántartásával kapcsolatban

Az Európai Unióhoz történő csatlakozás fő követelményeihez tartozik a jogharmonizáció. Az Mvt. az V. fejezetében és a Vhr. 2005. január 01-től a baleset, munkabaleset, foglalkozási megbetegedés fogalom-meghatározásakor – a kivizsgálás szempontjainak meghatározásakor – az ESAW [European Statistics on Accidents at Work (Munkahelyi Balesetek Európai Uniók Statisztikája)] követelményeit figyelembe vette.

A Vhr. vonatkozó szakaszának jelentős módosítását vonta maga után az EURÓPAI BIZOTTSÁG 2011. április 11-i 349/2011/EU rendelete a **népegészségre és a munkahelyi egészségre és biztonságra vonatkozó közösségi statisztikáról szóló 1338/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a munkahelyi balesetek statisztikája tekintetében történő végrehajtásáról.**

A fenti EU rendelet nem érinti az Mvt. V. fejezetében meghatározott követelményeket, azaz minden esetben a 64. – 69. § követelményei szerint kell eljárni a munkáltatónak!

A munkáltató csak a munkavállalói együttműködéssel tehet eleget jogszabályi kötelezettségének!

1.2 A munkavállalói kötelesség a baleset bejelentésével kapcsolatban

Annak érdekében, hogy a munkáltató a munkabalesetek kivizsgálásával, nyilvántartásával kapcsolatos jogszabályi követelményeknek maradéktalanul eleget tehesen, a munkavállalónak az Mvt. 60. § (1) bekezdés h) pontja szerint a kötelessége a balesetét, rosszullétét haladéktalanul bejelenteni. Ezt követeli meg az Mvt. a 66. § (1) bekezdése is, amikor így rendelkezik: **„A sérült, illetőleg a balesetet észlelő személy köteles a balesetet, a munkát közvetlenül irányító személynek haladéktalanul jelenteni.”**

Az **elsősegélynyújtáson** túlmenően a munkabaleset okainak megállapítása érdekében alapvető követelmény a baleset helyszínének „biztosítása”, amely a munkáltató, a munkafolyamatot közvetlen irányító mellett a baleset észlelő kötelezettsége is!

2. A baleset minősítése, nyilvántartása, a munkabaleset kivizsgálás jogszabályi háttere

2.1 Baleset, vagy nem baleset

A munkáltató feladata a tudomására jutott egészségkárosodással kapcsolatban – az elsősegélynyújtást követően - megállapítani, hogy az baleseti eredetű-e. Azaz meg kell vizsgálni, hogy az Mvt. 87.§ 1/A kritériumainak megfelel-e az esemény.

*Mvt. 1/A. Baleset: az emberi szervezetet ért olyan **egyszeri külső hatás**, amely a **sérült akaratától függetlenül, hirtelen vagy aránylag rövid idő alatt következik be és sérülést, mérgezést vagy más (testi, lelki) egészségkárosodást, illetőleg halált okoz.***

A baleset fogalma szerint a baleset egyik legalapvetőbb kritériuma, hogy a **sérült akaratától függetlenül** következzen be az egészségkárosodás.

Egy sérüléssel – halállal – járó esemény minősítése, elbírálása során téves azon megközelítés, amely azért nem minősít egy arra jogosult egy eseményt balesetnek, mert a sérült a tevékenységét a biztonsági előírások szándékos, tudatos megszegésével végezte.

A „sérült akaratától független” megfogalmazást abból az aspektusból kell vizsgálni, hogy mi volt a sérült szándéka. Például, ha öncsonkítás volt a szándéka, melynek megvalósításához a fogasléces emelőt használ - az ujját az emelő tenyér és munkadarab közé téve megkezdi az emelést -, hogy az ujját összenyomva „balesetet” színleljen, az esemény nem nevezhető balesetnek. Ennek bizonyítása azonban rendkívül nehéz. Körülményes különösen akkor, ha a munkavállaló az öncsonkítási szándékát időközben „meggondolta”. Ilyen esetben a sérült az esemény körülményeinek vizsgálata során a meghallgatásakor előállhat a következő magyarázattal: Az volt a szándéka, hogy az ujját, a biztonsági előírásokat megszegve, „résmérőként” használja, igyekezett megállapítani, hogy milyen méretű betétet kell az emelő alá helyezni, az emelőfűl pontos illeszkedéséhez, az emelni kívánt munkadarabhoz, miközben a megbillenő, elmozduló munkadarab az ujját az emelőfűlhez szorította. Ilyen esetben a vizsgálatot végzőnek, ha az állítás ellenkezőjét – az öncsonkítási szándékot – bizonyítani nem sikerül, az eseményt balesetként kell kezelnie.

Sok vitára adhat okot, ha **külső hatás** fogalomkörét nem tisztázzuk megfelelően. Tévhit külső hatásként csak azt az eseményt értékelni, ha valamely testrészen élő, vagy élettelen anyaggal történő érintkezés következtében „a vér folyik”. Erre utal a fogalom meghatározásban a lelki sérülés is. Pl. ha egy gépkocsivezető közlekedés közben - önhibáján kívül - személyi sérüléssel járó balesetet okoz.

Gyakori hogy ennek napokon keresztül hatása alatt áll, és nem képes a feladatát – járművezetés – ellátni. Ebbe a körbe tartozik az az eset is, amikor a munkavállaló anyagmozgatás közben szemmel nem látható károsodást – pl.: idegbecsípődést – szenved. Ide sorolható a kényelmetlen testhelyzetben történő munkavégzés okozta, az idegpályát károsító hatás is.

Külső hatásként tehát mindazon ingert, hatást kell értékelni, mely az egyébként EGÉSZSÉGES SZERVEZET károsodását eredményezi.

Nem tartozik a külső hatás körébe a szervezet természetes elhasználódására, szervi elváltozására, krónikus megbetegedésére visszavezethető heveny sérülés. Pl.: a munkavállaló magas vérnyomása miatt eszméletét veszítve elesik, és felületi sérülést szenved.

A fogalom, az esemény és az egészségkárosodás bekövetkezése közötti kapcsolat időintervallumát a hirtelen – azonnali bekövetkezés - illetve aránylag rövidebb időben jelöli. A meghatározás viszonylagos. A hirtelen kifejezés a káros esemény és az egészségkárosodás egyidejűségét, közvetlen egymás után bekövetkezését feltételezi. Az aránylag rövid idő az esemény és az egészségkárosodás között bizonyos idő elteltével, időintervallummal számol. Pl. egy egészség károsító gáz belélegzése esetenként negyed-, fél óra múlva fejtheti ki hatását. Az esemény és a sérülés közötti „aránylag rövid idő”, esetleg „hosszabb idő” attól függően illeszthető e fogalom keretei közé, hogy a káros hatás és a bekövetkezett egészségkárosodás között az okozati összefüggés megállapítható. Pl.: egy járművezetőnél - függetlenül attól, hogy ki, mi volt az esemény kiváltója -, mentális, lelki sérülésének hatása több óra elteltével (esetleg másnap) jelentkezik.

2.2 Munkabaleset, vagy nem munkabaleset

Következőkben arról kell dönteni a munkáltatónak az Mvt. 66. § (2) bekezdése alapján, hogy munkabalesetnek tekinti-e a baleseti eseményt vagy sem.

Mvt. 66. § (2) A munkáltatónak minden bejelentett, illetve tudomására jutott balesetről meg kell állapítania, hogy munkabalesetnek tekinti-e. Ha nem tekinti munkabalesetnek, akkor erről és a jogorvoslat lehetőségéről (68. §) a sérültet, halálos baleset esetén a hozzátartozót értesítenie kell.

A munkabaleset fogalma az Mvt. VIII. fejezet szerint

3. Munkabaleset: az a baleset, amely a munkavállalót a szervezett munkavégzés során vagy azzal összefüggésben éri, annak helyétől és időpontjától és a munkavállaló (sérült) közrehatásának mértékétől függetlenül.

A munkavégzéssel összefüggésben következik be a baleset, ha a munkavállalót a foglalkozás körében végzett munkához kapcsolódó közlekedés, anyagvételezés, anyagmozgatás, tisztálkodás, szervezett üzemi étkeztetés, foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás és a munkáltató által nyújtott egyéb szolgáltatás stb. igénybevétele során éri.

Nem tekinthető munkavégzéssel összefüggésben bekövetkező balesetnek (munkabalesetnek) az a baleset, amely a sérültet a lakásáról (szállásáról) a munkahelyére, illetve a munkahelyéről a lakására (szállására) menet közben éri, kivéve, ha a baleset a munkáltató saját vagy bérelt járművével történt.

Bányászati munkabaleset: az a munkabaleset, amely a bányafelügyelet hatósági felügyelete alá tartozó tevékenységek végzése során bármely munkáltatónál következett be.

Súlyos az a munkabaleset (bányászati munkabaleset), amely

a) a sérült halálát (halálos munkabaleset az a baleset is, amelynek bekövetkezésétől számított egy éven belül a sérült orvosi szakvélemény szerint a balesettel összefüggésben életét vesztette), magzata vagy újszülöttje halálát, önálló életvezetését gátló maradandó károsodását;

b) valamely érzékszerv, érzékelő képesség, illetve a reprodukciós képesség elvesztését vagy jelentős mértékű károsodását okozta;

c) orvosi vélemény szerint életveszélyes sérülést, egészségkárosodást;

d) súlyos csonkulást, hüvelykujj vagy kéz, láb két vagy több ujja nagyobb részének elvesztését (továbbá ennél súlyosabb esetek);

e) beszélőképesség elvesztését vagy feltűnő eltorzulást, bénulást, illetőleg elmezavart okozott.

Az Mvt. fogalom-meghatározásának figyelembe vételével munkáltatói feladatok közé tartozik tehát megállapítani a bejelentett, tudomására jutott balesetről, hogy azt munkabalesetnek tekinti-e vagy sem.

Kiemelten figyelemmel kell lenni arra a direktívára, amely egyértelműen meghatározza, hogy mely baleset **NEM TARTOZIK A MUNKABALESETEK KÖRÉBE! Nem tekinthető munkavégzéssel összefüggésben bekövetkező balesetnek (munkabalesetnek) az a baleset, amely a sérültet a lakásáról (szállásáról) a munkahelyére, illetve a munkahelyéről a lakására (szállására) menet közben éri, kivéve, ha a baleset a munkáltató saját, vagy bérelt járművével történt.**

A munkavállalók munkahely és a lakás (szállás) közötti közlekedésének, szállításának vannak olyan kivételes esetei, amikor ezen „úti” balesetek a munkabalesetek közé tartoznak. Ide tartozik az az eset, amikor a munkáltató maga gondoskodik a munkavállaló(k) szállításáról saját, vagy bérelt járművel. Ilyen esetben ugyanis a munkáltató megelőzési lehetősége megállapítható akár a jármű műszaki állapotának, akár a járművezető vonatkozásában.

Nem sorolható e körbe, ha a munkáltató egy vállalkozóval (más munkáltatóval) a munkavállalók rendszeres lakás (szállás) – munkahely lakás (szállás) – szállítására köt szerződést.

Szintén a munkabalesetek körébe tartozik az a baleseti esemény, ha a lakáson ügyeletet tartó munkavállaló a hibaelhárítás helyére – akár taxival történő - utazás közben szenved balesetet, mert ezt a közlekedést a foglalkozás körében végzett munkához kapcsolódó közlekedésnek kell tekinteni.

Munkabalesetként kell kezelni azt a baleseti eseményt is, amikor a munkavállaló kiküldetéskor, kirendeléskor a rendeltetési helyre vagy onnan visszafelé utazás közben balesetet szenved.

Helytelen és törvénytelen a munkáltató döntése, ha azért nem minősíti a balesetet munkabalesetnek, mert, például:

- a munkavállaló nem tett eleget azonnal a bejelentési kötelezettségének;
- nem a közvetlenül irányító felé történt a bejelentés;
- alkoholos befolyás alatt állt a baleset időpontjában a sérült;
- a munkavállaló szabálytalanul végezte munkáját;
- nem volt munkaszerződése a sérültnek;
- csak „jó ismerősként” segített az egy napos munkaszerződéssel rendelkező munkavállalóknak;
- csak próbamunkát végzett a balesetet szenvedett;
- nem a rábízott feladatot hajtotta végre;
- még nem kezdődött, már befejeződött a munkaidő, „jogosulatlanul” tartózkodott a munkáltató telephelyén a balesetet szenvedett;
- nem talál olyan külső okot – egyenetlen, csúszós, botlásveszélyes, stb. – járófelületet mely miatt a munkavállaló sérülést szenvedett, stb.

A munkavállalói fegyelemsértés, a késedelmes bejelentés, az ittasság, stb. azon kategóriák, melyek – ahogy erre már korábban a baleset fogalmának meghatározásánál utaltunk - nem befolyásolják az esemény, a baleset Mvt. szerinti minősítését, tekintettel a törvényi megfogalmazásra „**MUNKABALESET ...a munkavállaló (sérült) közrehatásának mértékétől függetlenül.**”

A baleset minősítésekor az Mvt.-ben és a Vhr-ben foglaltak figyelembevételével körültekintően kell eljárni. A munkáltatónak cáfolhatatlanul kell bizonyítani döntését. Esetenként igazságügyi orvos szakértő bevonása is indokolt.

Az igazságügyi orvos szakértő igénybe vétele indokolt olyan esetben, amikor azt kell eldönteni, hogy a munkavállaló egészségkárosodását az adott munkafolyamat szerinti tevékenység kiválthatta-e. Különösen olyan esetek indokolják az igazságügyi orvos szakértő bevonását, amikor a munkavállaló pl. anyagmozgatási – emelési- tevékenység során „meghúzza, megrántja” a derekát. Az esemény bejelentését elmulasztja /mert bízik abban, hogy rövid időn belül fájdalmai elmúlnak, vagy félti az állását/ azonban néhány nap, hónap, esetleg év

után sérülése kiújul, fájdalmai felerősödnek, munkaképtelenné válik, az orvosi kezelés, rehabilitáció is indokoltta válik.

A baleseti esemény minősítését gyakran befolyásolja, hogy a munkabaleset és az üzemi baleset fogalma keveredik.

A kötelező egészségbiztosításról szóló 1997. évi LXXXIII. törvény (a továbbiakban: Ebtv.) elsődlegesen az egészségbiztosítási, szolidaritási szempontokat helyezve előtérbe minősíti a baleseteket. Az Ebtv. a baleseteket a baleseti ellátás szempontjából osztályozza!

Ebtv. 51. § (1) Baleseti ellátás üzemi baleset vagy foglalkozási betegség esetén jár.

(2) Baleseti ellátásként a sérültet baleseti egészségügyi szolgáltatás, baleseti táppénz és baleseti járadék illeti meg.

Ebtv. 52. § (1) Üzemi baleset az a baleset, amely a biztosítottat a foglalkozása körében végzett munka közben vagy azzal összefüggésben éri. Üzeminek minősül az a baleset is, amelyet a biztosított munkába vagy onnan lakására (szállására) menet közben szenved el (a továbbiakban: úti baleset). Üzemi baleset az is, amely a biztosítottat közcélú munka végzése vagy egyes társadalombiztosítási ellátások igénybevétele során éri.

(2) A társadalombiztosítási ellátás igénybevétele során bekövetkezett balesetek közül üzeminek az számít, amely a biztosítottat keresőképtelenségének vagy rokkantságának, továbbá az egészségkárosodás mértékének, rehabilitálhatóságának az elbírálása céljából elrendelt, illetőleg a keresőképesse váláshoz szükséges egyéb vizsgálaton vagy kezelésen történt megjelenésével összefüggésben érte.

(3) Foglalkozási betegség az a betegség, amely a biztosított foglalkozásának a különös veszélye folytán keletkezett.

(4) Ha e törvény eltérően nem rendelkezik, üzemi baleseten a foglalkozási betegséget, üzemi baleseti sérülten a foglalkozási betegségben megbetegedettet is érteni kell.

Ebtv. 53. § (1) Nem üzemi baleset az a baleset, amely

a) kizárólag a sérült ittassága miatt, vagy

b) munkahelyi feladatokhoz nem tartozó engedély nélkül végzett munka, engedély nélküli járműhasználat, munkahelyi rendbontás során, vagy

c) a lakásról (szállásról) munkába, illetőleg a munkából lakásra (szállásra) menet közben indokolatlanul nem a legrövidebb útvonalon közlekedve, vagy az utazás indokolatlan megszakítása során történt.

Az üzemi és nem üzemi baleseti kategória elhatárolásán túl a törvény arra kötelezi a munkáltatót, hogy *határozattal* állapítsa meg a balesetről annak üzemi voltát.

Ebtv. 64. § (1) A bejelentett üzemi baleset tényéről a baleseti táppénz megállapítására jogosult szerv dönt.

(3) A határozatnak tartalmaznia kell, hogy mikor történt a baleset, és az milyen egészségkárosító következményekkel jár.

(5) Az üzemi baleset megállapításáról szóló határozatot közölni kell a biztosítottal, a kezelő orvossal, továbbá a keresőképtelenséget elbíráló orvossal.

Nem szabad megfeledkezni arról, hogy táppénz csak abban az esetben jár a munka és egyben üzemi balesetet szenvedett munkavállalónak, ha az Ebtv. 64.§ szerinti határozat a keresőképtelenséget elbíráló orvos részére bemutatásra kerül!

Ebtv. 65. § (1) Az üzemi balesettel összefüggésben egészségbiztosítási baleseti ellátás csak az üzemi baleset tényét megállapító határozat bemutatása esetén állapítható meg.

Baleseti táppénz mértékét az Ebtv. az 55. §-ában határozza meg

Ebtv. 55. § (1) Baleseti táppénz annak jár, aki a biztosítás fennállása alatt, vagy a biztosítás megszűnését követő legkésőbb harmadik napon üzemi baleset következtében keresőképtelenné válik.

(2) Keresőképtelen az, aki az üzemi balesettel összefüggő és gyógykezelést igénylő egészségi állapota miatt vagy gyógyászati segédeszköz hiányában munkát végezni nem tud.

(7) A baleseti táppénz összege azonos a baleseti táppénzre való jogosultság kezdő napját közvetlenül megelőző naptári hónapban végzett munkáért, tevékenységért kifizetett (elszámolt), a biztosított pénzbeli egészségbiztosítási járulékalapját képező jövedelme naptári napi összegével, úti baleset esetén annak kilencven százalékaival. Ha a biztosított a baleseti táppénzre való jogosultságot megelőző hónapban nem volt pénzbeli egészségbiztosítási járulékfizetésre kötelezett, a baleseti táppénz összege a balesetet megelőzően elért tényleges, annak hiányában a szerződés szerinti jövedelméből számított naptári napi átlagjövedelem, úti baleset esetén annak kilencven százaléka.

Az egészségkárosodással járó esemény elhatárolása

Mielőtt konkrét példára rátérnénk, foglaljuk össze az alapvető munkavállalói és munkáltatói követelményeket az egészségkárosodással járó eseményekkel összefüggésben.

Az egészségkárosodással járó eseményekkel kapcsolatban, ha a munkáltató megállapította, hogy az balesetnek minősül, a vizsgálat során el kell dönteni, hogy munkabaleset- e vagy sem, illetve üzemi- e a beleset vagy sem. Ezt foglalja össze az alábbi táblázat.

BALESETNEK MINŐSÍTETT EGÉSZSÉGGÁROSODÁSSAL JÁRÓ ESEMÉNY		
ÜZEMI BALESETEK (de nem munkabalesetek)	SZERVEZETT MUNKAVÉGZÉS KÖZBEN BEKÖVETKEZETT BALESETEK (Belföldön vagy külföldön, írásban megkötött munkaszerződés nélküli esetekben is)	
	MUNKA- ÉS EGYBEN ÜZEMI BALESETEK	MUNKABALESETEK (de nem üzemi balesetek)
<i>Munkába vagy onnan lakásra (szállásra) menet közben történt baleset(nagyobb kiterő nélkül)</i> <i>Egyéni vállalkozó balesete</i> <i>Bedolgozót munkavégzés, közlekedés közben ért balesete</i>	Munkavégzés közben	Ittas állapotban történő munkavégzés Engedély nélküli munkavégzés, jogosulatlan járművezetés, gépkezelés Munkahelyi rendbontás
	Munkavégzéssel összefüggésben lévő közlekedés	
	Anyagmozgatás	
	Tisztálkodás	
	Szervezett üzemi étkeztetés	
	Foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás igénybevétele	
	A tanuló szerződés alapján, a hallgatói jogviszonyban a gyakorlati foglalkozás során	
	Munkavállaló szállítása lakásról munkahelyre, munkahelyről lakásra (szállásra) a munkáltató saját vagy bérelt járművével	
	Kiküldetés, kirendelés közben	
	Munkáltató által szervezett társadalmi munka során	
Kötelező munkahelyi képzés, továbbképzés során		
Munkahelyi sportrendezvény szervezője, rendezője		
NEM ÜZEMI BALESET	NEM MUNKABALESET	
Kizárólag a sérült ittassága miatt történt. Munkahelyi feladathoz nem tartozó, engedély nélkül végzett munka, engedély nélküli járműhasználat, munkahelyi rendbontás miatt következett be. A lakásról (szállásról) munkába, illetőleg a munkából lakásra (szállásra) menet közben, indokolatlanul nem a legrövidebb útvonalon közlekedve, vagy az utazás indokolatlan megszakítása során történt.	– Munkába vagy onnan lakásra (szállásra) menet közbeni baleset. – Egyéni vállalkozó balesete. – Bedolgozót munkavégzés, közlekedés közben ért balesete. – Munkahelyi sport rendezvény résztvevője.	

Egy kicsit részletesebben a munka- és egyben az üzemi balesetek köréről

Mely események tartoznak a munka és egyben üzemi balesetek körébe. A fenti besorolást tekintve látható, hogy e körbe elsődlegesen az Mvt. fogalmkörébe tartozó elemek szerepelnek. A „tevékenységi körök” értelmezése néhány kivétellel egyértelmű. A minősítéskor azonban minden esetben figyelembe kell venni az Mvt. szigorító kitételét, **„és a munkavállaló (sérült) közrehatásának mértékétől függetlenül”**, mely összhangban van a törvény alapgondolatával.

– Munkavégzés közben

Bárminemű szervezett munkavégzés keretében munkavégzésre (benne engedély nélküli) irányuló tevékenység.

– Munkával összefüggő közlekedés

A közlekedés történhet jármű használatával, vagy a nélkül, történjen az telephelyen belül vagy kívül. Csak a fogalom egyértelmű értelmezése érdekében kell megjegyezni, hogy a közlekedés nem egyezik meg az üzemen belüli „helyváltoztatással”. Pl. két műhely, két iroda, munkahely és étkező, vagy öltöző között – ha nem nagy távolság áthidalásáról van szó – helyváltoztatásról beszélünk, amely azonban nem befolyásolja a baleset minősítését.

– Anyagmozgatás

Az anyagmozgatás kézzel, illetve géppel történhet. Az anyagmozgatás gépeinek kezelése – néhány kivételtől eltekintve – „jogosítványhoz” kötött. Kezelési jogosultságot igazoló dokumentumot csak az adott berendezéssel kapcsolatos OKJ-s tanfolyam elvégzését követően – sikeres vizsga után – kaphat a hallgató/munkavállaló. Abban az esetben, ha az engedélyköteles működtetését arra jogosulatlan személy végzi nem befolyásolja az Mvt. szempontú minősítést.

– Tisztálkodás

Nem befolyásolja a baleset megítélését, ha a tisztálkodás nem a munkáltató saját szociális blokkjában történik. Pl. az X munkáltató szerződést köt Y munkáltatóval az egyik műhely rekonstrukciójára. Természetes, hogy ha Y munkáltató munkavállalója az X munkáltató zuhanyzójában balesetet szenved, az adott esemény munkabalesetnek kell tekinteni.

– Szervezett üzemi étkeztetés

Némi magyarázat szükséges e „tevékenységhez”. Az üzemi étkezés biztosítása a munkáltatói gazdálkodási forma változásával jelentős mértékben megváltozott. A hagyományos étkeztetési forma mellett elterjedt, hogy a munkáltató a telephelyén kívüli vendéglátóhelyen biztosít étkezési

lehetőséget. (Pl. Szerződés étkezési jegy beváltására.) Van olyan munkáltató, amely csak „szabadidőt” biztosít az étkezéshez.

Az étkezési időben, étkezés közben bekövetkező baleset megítélése során alapvetően azt kell figyelembe venni, hogy a munkáltató hogyan szabályozott e körben. [Hol, milyen körülmények között, milyen időtartamban.]

Munkabalesetnek kell tekinteni azt a balesetet, mely:

- A munkáltató a telephelyén belül biztosított üzemi étteremben, étkező helyiségben következik be.
- A munkáltató által meghatározott telephelyen kívül biztosított étkezdében, illetve az étkezde és telephely közötti útvonalon következik be.
- A munkáltató telephelyén belül – bele értve, pl. építés kivitelezési munkaterület – étkezésre biztosított időben történik.

Nem tekinthető munkabalesetnek az a baleset, mely a munkáltató telephelyén – beleértve, pl. építés kivitelezési munkaterületet is – kívül nem a munkáltató által meghatározott helyen, az étkezésre biztosított időtartam alatt következik be. Pl. a munkavállaló a közeli pecsenyesütőhöz megy főtt füstölt csülköt enni. (Ilyen esetben a munkáltató a baleset megelőzése érdekében nem tud intézkedést hozni, a munkáltató objektív felelőssége sem áll fenn!)

Kiküldetés során, vagy változó munkahelyen szolgáltatást végzők esetében természetesen nem határozható meg az étkezés helyszíne. Ilyen esetben az étkezésre biztosított időben bekövetkezett balesetet minősítse munkabaleset.

A munkáltató által biztosított „ÉTKEZÉSI UTALVÁNY” felhasználása során bekövetkezett baleset csak akkor tekinthető munkabalesetnek, ha a munkavállaló kiküldetése, kirendelése során kizárólagosan a napi (egyszeri) étkezéshez kapcsolható mennyiségű élelmiszer beszerzés érdekében tért be a beváltásra kijelölt kereskedelmi egységbe. (A családi ellátás érdekében történő beváltás során bekövetkezett baleset nem tartozik a munkabalesetek körébe.)

– **Foglalkozás-egészségügyi szolgáltatás igénybevétele**

A munkavállaló 33/1998. (VI. 24.) NM rendelet szerinti munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatához kapcsolható tevékenység során bekövetkezett baleset minősíthető munkabalesetnek.

– **A tanuló szerződés alapján, a hallgatói jogviszonyban a gyakorlati képzés során.**

A tanrendbe illeszkedő az iskolai laboratóriumi, gyakorlati oktatótermi helyiségbe bekövetkező baleset a tanulói balesetek körébe tartozik és a velük kapcsolatos eljárást a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 2. melléklete szabályozza.

– **Munkavállaló szállítása lakásról munkahelyre, munkahelyről lakásra (szállásra) a munkáltató saját vagy bérelt járművével**

Nem tartozik a bérelt jármű kategóriájába az a jármű, melyet a szolgáltató (gépkocsi kölcsönző) gépkocsivezetővel együtt biztosít a munkáltatónak.

[A jármű műszaki állapotának ellenőrzése, a közúti forgalom szabályainak megtartása kizárólagosan a kölcsönzőt (a kölcsönző gépkocsivezetőjét) terhelik.]

– **Kiküldetés, kirendelés közben**

Saját gépkocsi használata során bekövetkezett baleset csak akkor minősíthető munkabalesetnek, ha a munkavállaló és munkáltató a kiküldetést megelőzően jogilag megállapodott a gépkocsi használatáról.

– **Munkáltató által szervezett társadalmi munka során**

Az Mvt. 87. § 8. pontja határozza meg a munkáltató fogalmát. E fogalom meghatározás szerint munkáltató „... A társadalmi munka esetén munkáltató a társadalmi munka szervezője.” Ez annyit jelent, hogy egy önkormányzat, egy parkerdő társaság által kezdeményezett társadalmi munka során bekövetkezett balesetet munkabalesetnek kell tekinteni, a kivizsgálás, a nyilvántartás a szervezőt – önkormányzatot, parkerdő társaságot – terheli.

– **Kötelező munkahelyi képzés, továbbképzés**

Munkabalesetnek csak az a baleset minősíthető, amely a képzési program végrehajtása során, annak keretében történik. Pl. a több napos program 16 óráig tart, 18 órától biztosítják a vacsorát. A program szervezője az oktatási tematika mellett tájékoztatja a képzésen résztvevőket arról, hogy a képzés helyén lehetőség van asztaliteniszezésre, labdarúgásra, kondicionáló terem gépeinek használatára, szaunázásra, stb. Amennyiben a továbbképzés résztvevője valamely lehetőséggel élve balesetet szenved, akkor a balesete nem tartozik a munkabalesetek körébe.

Logikusan következik az előző bekezdés első mondatából, hogy abban az esetben, ha a program azt tartalmazza, hogy a regenerálódás érdekében a munkavállaló 16 és 18 óra között vagy asztaliteniszezzen, vagy focizzon, vagy a kondicionáló teremben gyúrjon, vagy szaunázzon, és közben baleset éri, a balesetet munkabalesetnek kell tekinteni.

A képzési hely megközelítése során bekövetkezett baleset minősítése során a „Munkavállaló szállítása lakásról munkahelyre, munkahelyről lakásra (szállásra) a munkáltató saját vagy bérelt járművével” részhez kapcsolódóan kell eljárni.

A szálláshelyen bekövetkező baleset akkor minősíthető munkabalesetnek, ha a szálláshelyet a munkavállaló rendeltetésszerűen vette igénybe.

Nem tartozik a munkabalesetek körébe az a baleset, melyet a munkavállaló akkor szenved el, pl. amikor ittas állapotban megy az emeletre és közben elesik.

– **Munkahelyi sportrendezvény szervezője, rendezője**

Csak az a baleset minősíthető munkabalesetnek, melyet a munkavállaló mint rendezvény szervező, lebonyolító pl. játékvezető szenved el. Abban az esetben, ha a szervezéssel megbízott munkavállaló játékosként – egyéni versenyben, vagy csapatjátékban – vesz részt és balesetet szenved, a balesetet nem szabad munkabalesetnek tekinteni.

Abban az esetben, ha a munkáltató a munkaidő keret terhére kötelezően előírja a sport-foglalkozást, és eközben a munkavállaló balesetet szenved, a balesetet ugyan úgy, mintha munkavégzés közben következett volna be, munkabalesetnek kell minősíteni.

A munkavállaló, ha egészségileg, nem alkalmas, vagy rá nézve hátrányos következményeket tapasztalva „megtagadja” a sportolást – kvázi a munkavégzést – joghátrányba nem kerülhet.

Jogszályellenesen jár el az a munkáltató, amikor a sportnapot a munkavállaló szabadságának terhére rendeli el.

2.3 Munkáltatói, teendő, munkavállalói jogorvoslati lehetőség munkabalesetnek nem minősülő baleset esetén

Az előzőekben az Mvt. 66. § (2) első mondatát megismerhettük. Ugyanezen szakasz második mondata arra kötelezi a munkáltatót, hogy „...Ha nem tekinti munkabalesetnek, akkor erről és a jogorvoslat lehetőségéről (68. §) a sérültet, halálos baleset esetén a hozzátartozót értesítenie kell.”

Mvt. „68. § (1) Ha a sérült a munkáltatónak a munkabaleset bejelentésével, kivizsgálásával kapcsolatos intézkedését vagy mulasztását, továbbá ha az érintett munkavállaló a foglalkozási megbetegedés, és fokozott expozíciós eset bejelentésének elmulasztását sérelmezi, a területileg illetékes munkavédelmi hatósághoz fordulhat.

(2) Ha a sérült meghalt vagy egészségi állapota miatt jogainak érvényesítésére nem képes, az (1) bekezdésben meghatározott jogokat a sérült hozzátartozója gyakorolhatja. A kérelemben a hozzátartozói minőséget valószínűsíteni kell.”

Abban az esetben, ha a sérült, vagy hozzátartozó él az illetékes Fővárosi/Megyei Kormányhivatal Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szervének Munkavédelmi Felügyelőségénél a jogorvoslati lehetőségével, minden rendelkezésére álló – esetleg még a munkáltató által meg nem ismert – dokumentációt csatolhat, illetve megnevezhet olyan személyeket, akiknek nyilatkozata elősegítheti a baleset körülményeinek tisztázását.

A felügyelőségi vizsgálat eredménye megegyezhet a munkáltatói vizsgálat megállapításával, vagy cáfolja azt, illetve ellentétes azzal.

A munkáltatóval azonos vizsgálati eredmény esetében a panaszost határozattal tájékoztatja az első fokon eljáró közigazgatási szerv a megállapításairól. Ez esetben a panaszos a döntést hozó szerv felettes szervéhez fordulhat jogorvoslatért.

3. Balesetek, munkabalesetek nyilvántartása, bejelentése

3.1 Nyilvántartási kötelezettség

Az Mvt. 64. §. (3) bekezdése, valamint az Vhr 5. §. szerinti adatokat kell nyilvántartani.

Mvt. 64. § (3) A munkáltató a munkabalesetek és foglalkozási megbetegedések bejelentése, kivizsgálása és nyilvántartása során a sérült (megbetegedett) következő személyes adatait rögzíti: név (ideértve a születési nevet is), anyja neve, társadalombiztosítási azonosító jele (taj-száma), születési hely és időpont, nem, állampolgárság, lakóhely (lakcím). A munkáltató esetében az adószámot kell feltüntetni, amennyiben adószámmal nem rendelkezik, személyes adataként saját adóazonosító jelét is rögzítenie kell.

5. § (1) A munkáltató minden munkabalesetet, ideértve a bányászati munkabalesetet is (a továbbiakban együttesen: munkabaleset), a bekövetkezését követően köteles haladéktalanul nyilvántartásba (a továbbiakban: munkabaleseti nyilvántartás) venni.

(2) A munkabaleseti nyilvántartás - az Mvt. 64. § (3) bekezdésében megjelölteken túlmenően - az alábbi adatokat tartalmazza:

a) a munkabaleset - minden évben 1-es sorszámmal kezdődő - számát;

b) a sérült munkakörét;

c) a sérülés időpontját, helyszínét, jellegét, rövid tényállását;

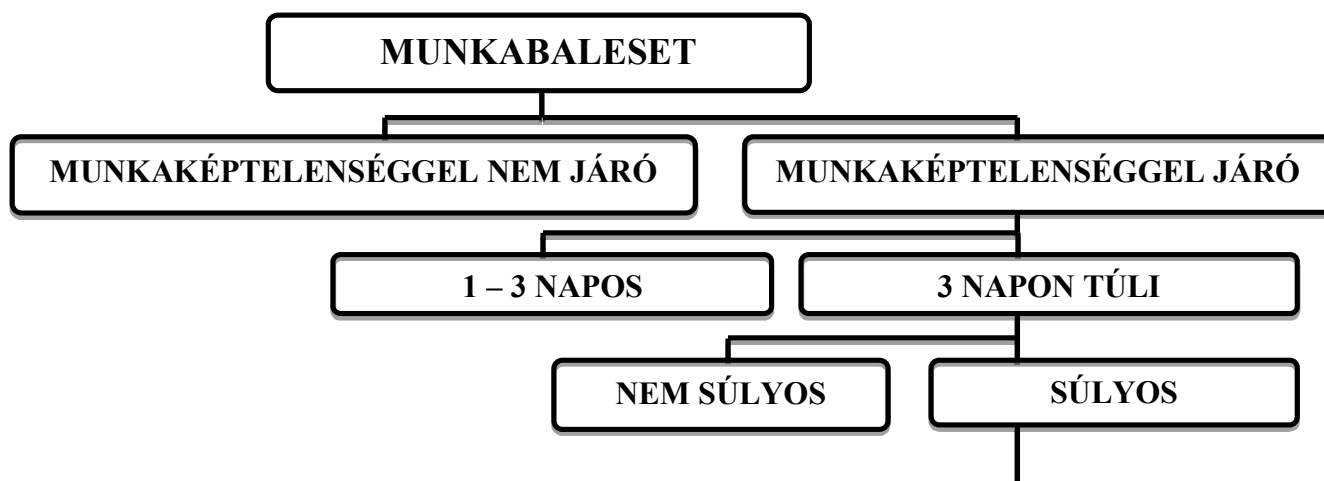
d) a sérült ellátására tett intézkedést;

e) annak tényét, hogy a sérült folytatta-e a munkáját.

(3) A munkabaleseti nyilvántartást a munkáltató székhelyén vagy a munkáltató nyilvántartását vezető szervezeténél (irodánál) összesítve, és minden területileg elkülönült szervezeti egységénél külön-külön vezetni kell.

A munkáltató azon szervezeti egységénél, ahol időszakosan és rövid időtartamban történik a munkavégzés, így különösen a kizárólag irattárolásra, műszeres vagy egyéb ellenőrzésre szolgáló egységnél, telephelyen, nem kötelező munkabaleseti nyilvántartást vezetni.

A legalább három munkanapot meghaladó munkaképtelenséggel járó munkabalesetek többszöröse azon baleseti események száma, amely nem jár csak néhány percet meghaladó munkaképtelenséggel, esetleg „hétvégi pihenéssel”.

- a sérült halálát (halálos munkabaleset az a baleset is, amelynek bekövetkezésétől számított egy éven belül a sérült orvosi szakvélemény szerint a balesettel összefüggésben életét vesztette), magzata vagy újszülöttje halálát, önálló életvezetését gátló maradandó károsodását;
- valamely érzékszerv, érzékelő képesség, illetve a reprodukciós képesség elvesztését vagy jelentős mértékű károsodását okozta;
- orvosi vélemény szerint életveszélyes sérülést, egészségkárosodást;
- súlyos csonkulást, hüvelykujj vagy kéz, láb két vagy több ujj nagyobb részének elvesztését (továbbá ennél súlyosabb esetek);

A munkabalesetekkel kapcsolatos részletes bejelentési kötelezettséget az Vhr. 5. §-a írja elő.

A bejelentési kötelezettség a munkavédelmi hatóság felé a – az 1 – 3 napos munkabalesetek, és a súlyos munkabalesetek kivételével – a „MUNKABALESETI JEGYZŐKÖNY”-vel történik.

A nem súlyos munkabaleseteket, ahogy azt a 3.1. rész tartalmazza

Nyilvántartásba kell venni, és ha a munkavállaló igényli, az OEP felé az előzőekben bemutatott nyomtatványon kell bejelenteni az egészségbiztosító felé.

Az 1 – 3 napos munkaképtelenséggel járó munkabaleseteket

Nyilvántartásba kell venni.

Az Vhr. melléklete szerinti jegyzőkönyvet a vizsgálatot követően ki kell tölteni és annak 1 – 1 példányát a **sérültnek** és az **OEP-nek** kell eljuttatni. (A további elosztást a munkáltató belső szabályzatában kell meghatározni.)

A 3 napos munkaképtelenséget meghaladó munkabaleseteket

Nyilvántartásba kell venni.

Az Vhr melléklete szerinti jegyzőkönyvet a vizsgálatot követően ki kell tölteni és annak 1 – 1 példányát a **sérültnek** és az **OEP-nek**, a munkabaleset helyszíne szerinti területileg illetékes **Munkavédelmi Felügyelőségnek** [vagy a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal (a továbbiakban: MBFH) munkabaleset helyszíne szerint illetékes területi szervének] kell eljuttatni. (A további elosztást a munkáltató belső szabályzatában kell meghatározni.)

A SÚLYOS kategóriába tartozó munkabaleseteket

Nyilvántartásba kell venni.

A munkabaleset helyszíne szerint területileg illetékes Munkavédelmi Felügyelőségének, vagy az MBFH munkabaleset helyszíne szerint illetékes szervének **AZONNAL be kell jelenteni**.

Az Vhr. melléklete szerinti jegyzőkönyvet a vizsgálatot követően ki kell tölteni és annak 1 – 1 példányát a **sérültnek/vagy a hozzátartozójának** és az **OEP-nek**, a munkabaleset helyszíne szerinti területileg illetékes **Munkavédelmi Felügyelőségnek**, vagy az MBFH munkabaleset helyszíne szerint illetékes területi szervének kell eljuttatni. (A további elosztást a munkáltató belső szabályzatában kell meghatározni.)

4. A munkabaleset kivizsgálás lépései

4.1 Jogszabályi követelmények

Mvt. 64.§ (4) bekezdése alapján „A munkáltatónak a munkaképtelenséggel járó munkabalesetet haladéktalanul ki kell vizsgálnia, és a kivizsgálás eredményét munkabaleseti jegyzőkönyvben kell rögzítenie.”

Vhr.,(1) A munkáltatónak a munkaképtelenséget okozó munkabalesetet - az arról történő tudomásszerzését követően - haladéktalanul ki kell vizsgálnia.

A vizsgálat megállapításait olyan részletesen kell rögzíteni - tanúk meghallgatásáról készült jegyzőkönyvvel, helyszínrajzzal, fényképpel stb. -, hogy az alkalmas legyen a munkabaleset okainak felderítésére és vita esetén a tényállás tisztázására.”

Mvt. 66. § (3) A munkáltatónak lehetővé kell tennie a munkavédelmi képviselő részvételét a munkabaleset kivizsgálásában.

Az Mvt. és az Vhr. kötelezi a munkáltatót a – súlyosságtól függetlenül – a munkabaleset kivizsgálására. Meghatározza a jogszabály – indirekt módon – a baleset kivizsgálásának időtartamát is, amikor a tárgyhót követő 8. napot jelöli meg a munkabaleseti jegyzőkönyv Munkavédelmi Felügyelőségre történő eljuttatás határidejeként.

A munkabaleset kivizsgálásának alapvető célja a munkabaleset ok láncolatának meghatározását követően, a hasonló baleset megelőzésére szolgáló intézkedések meghatározása, és azok maradéktalan végrehajtása, végrehajtatása.

A teljes körű, szakmailag jól megalapozott kivizsgálás érdekében célszerű olyan munkacsoportot alkotni, melynek tagjai a munkáltató tevékenységi körébe tartozó technológiai folyamatokat, a munkaeszközök üzemeltetésével kapcsolatos követelményeket ismerik, hatékony intézkedést tudnak meghatározni a hasonló munkabaleset megelőzése érdekében.

A munkacsoport vezetője – ha a munkáltató belső szabályzata úgy határozta meg - a munkáltató munkabiztonságáért felelős – a munkáltató vezetője, vagy az általa írásban feljogosított – személy legyen. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy annál a munkáltatónál, ahol választottak a munkavállalók maguk közül munkavédelmi képviselőt, biztosítani kell részükre a balesetvizsgálatban való részvétel lehetőségét!

A munkacsoport – természetesen – a szakmai követelményeknek megfelelően tovább bővíthető.

A súlyos baleset vizsgálatát végző hatósági szervek (pl. Munkavédelmi Felügyelőség, Rendőrség, Katasztrófavédelem, stb.) nem tartoznak a munkáltatói munkabaleset vizsgálati munkacsoportjába!

4.2 A kivizsgálás lépései

A munkabaleset zökkenőmentes kivizsgálásának garanciális feltételeit szolgálják, ha az elsősegélynyújtás személyi tárgyi feltételei biztosítottak, a munkabaleset kivizsgálásában résztvevők körének értesítési sorrendje minden munkavállaló számára ismert, és biztosítottak a munkabaleset kivizsgálás tárgyi feltételei is.

A munkahely jellegének megfelelően kell biztosítani a segélynyújtás tárgyi, személyi és szervezési feltételeit. Például mentődobozt kell biztosítani a létszám figyelembevételével (MSZ 13553 szerinti II. vagy III. típusút), és az elsősegélynyújtó helyet meg kell jelölni. Biztosítani kell, hogy műszakonként legalább egy elsősegélynyújtó ismerettel rendelkező személy legyen a munkáltatónál. Ezt követeli meg az Mvt. 46. §-ában.

A munkáltatónak a belső szabályzatában meg kell határozni, hogy a különböző súlyossági kategóriába tartozó munkabaleset esetén kit, mikor, milyen módon kell értesíteni a bekövetkezett eseményről.

A szakszerű kivizsgálás alapfeltételei közé tartozik a technikai háttér biztosítása is.

Így a balesetvizsgáló készenléti felszerelések között legyenek megtalálhatók a

Mérőeszközök:

melyek legyenek alkalmasak

hossz, terület, lejt szög, úrtartalom, hőmérséklet, páratartalom, zaj, rezgés-vibráció-, légszennyező-, CO₂ tájékoztató mérésére, égtáj- ill. hely meghatározására, feszültség kémlelésére, stb.;

Világító eszközök:

Akkumulátoros kézi-, ill. fejlámpa min. 8 órás üzem;

Kép- és hangrögzítők:

Fényképezőgép, videokamera, diktafon;

Számítástechnikai eszközök:

Laptop, mobil szkener (4GB);

digitális toll, stb.

Munkaképes állapot vizsgálatára alkalmas teszterek

Jelzőeszközök:

pl. jelzősíp;

**Jelölő eszközök, és írószerszámok,
jegyzőkönyvi úrlapok**

**EGYÉNI VÉDŐESZKÖZÖK,
MUNKARUHA**

Egyéb szakma specifikus eszközök:

pl. Digitális multiméter, nagyító.

4.2.1 A munkabaleset helyszínének biztosítása

Jogszabály csak a súlyos munkabaleset esetén követeli meg a munkáltatótól a munkabaleset helyszínének biztosítását. Az Vhr. a paragrafusban a következőket határozza meg: *7.§ (3) Súlyos munkabaleset esetén a munkáltató a munkavédelmi felügyelőség megérkezéséig köteles a baleseti helyszínt a mentést követően balesetkori állapotában megőrizni. Ha a balesetkori állapot megőrzése további súlyos veszélyhelyzetet idézne elő vagy jelentős anyagi kárral járna, akkor a baleseti helyszínről fényképet, videofelvételt vagy egyéb, a munkabaleset kivizsgálását elősegítő dokumentumot kell készíteni.* A baleset okainak pontos feltárásában nagy szerepet játszik a helyszín vizsgálata, az ott tapasztaltak értékelése. Ahhoz, hogy az adatgyűjtés eredményes legyen alapvető feltétel a *helyszín biztosítása*, annak „érintetlenül hagyása”!

A BALESET HELYSZÍNÉT CÉLSZERŰ ELKERÍTENI!

Szükség szerint az intézkedésre jogosultnak meg kell szervezni a helyszín őrzését is. A helyszín őrzése különösen azokon a nem telepített munkaterületeken indokolt, ahol a terület ideiglenes lehatárolása nem nyújt megfelelő biztonságot. Különösen akkor van jelentősége a helyszín őrzésének, ha a munkabaleset kivizsgálására jogosult személy(ek) nincsenek a helyszínen. **A munkabaleset helyszínének őrzéséről mindaddig gondoskodni kell, míg a vizsgálatot irányító személy nem ad engedélyt az őrzés megszüntethetőségéről.**

Súlyos munkabaleset esetében a vizsgálatot irányító személy akkor adhat engedélyt a helyszín őrzésének megszüntetésére, a helyszín megváltoztatására, ha a vizsgálatban résztvevő hatóságok (Munkavédelmi Felügyelőség, Rendőrség, Tűzoltóság, stb.) is befejezték a helyszíni vizsgálatot. A baleset helyszínét csak olyan mértékben szabad „megváltoztatni” melyet az elsősegélynyújtás igényel, illetve ha azzal további károsodás, károsító hatás előzhető meg.

4.2.2 Nyilvántartásba vétel

A nyilvántartásba vételi jogszabályi kötelezettség az előzőekben ismertetésre került.

A munkáltató természetesen a jogszabályban meghatározott adatokon túlmenően egyéb adatokat is belső nyilvántartásuk részévé teheti. Így pl. tartalmazhatja a nyilvántartás, hogy a munkaidő hányadik órájában történt a baleset, hogy a munkavállaló egyedül végezte-e a munkáját vagy sem, hogy milyen összegű kártérítést kapott a munkavállaló.

Teljes körű nyilvántartásba vétel, természetesen csak a baleset vizsgálat (kártérítési eljárás) lezárását követően történhet meg.

Amikor a baleset a munkáltató tudomására jut, az arra kötelezettnek legalább a nyilvántartás sorszámát, a balesetet szenvedett nevét (adatait), a baleset időpontját elő kell jegyezni.

4.2.3 Helyszíni adatgyűjtés

A helyszíni adatgyűjtés, információgyűjtés terjedjen ki:

- a környezeti tényezőkre, létesítményekre (készüljön „méretezett” helyszínrajz, fényképfelvétel, videofelvétel);
- a munkaeszközök (tárgyi tényezők) részletes vizsgálatára (fényképfelvétel, videofelvétel);
- a személyi tényezőkhöz kapcsolódó körülmények vizsgálatára, benne munkaköri alkalmassági orvosi vizsgálat vélemény, a munkavállaló(k) szakmai képzettségét igazoló okmányok, kezelési jogosultságot igazoló dokumentumok, stb. vizsgálatára.

Néhány szempont a helyszíni adatgyűjtéshez, a helyszíni szemle jegyzőkönyvének tartalmához.

Célszerű jegyzőkönyvbe foglalni:

- A sérült munkavállaló tevékenységét a baleset pillanatában.
- Hol történt a baleset: (szabadban, zárt térben).
- A baleset helyszínét: (épületrész, műhely, erdőrészlet, munkagödör, csatorna, stb.).
- A balesetet szenvedett munkavállaló helyzetének pontos (méretek -m, cm-) meghatározása, munkaeszközhöz, létesítményhez, útszélhez, stb. viszonyítva.
- A tevékenységhez szükséges tér (geometriai méretek) felmérésének eredménye.
- A baleset időpontjában az időjárási-, klimatikus-, energia-, útviszonyok, megvilágítás, zaj, vibráció, (műszeres mérések eredményei), undort keltő anyagok, stb. rögzítése.
- A balesetben közreható munkaeszköz(ök) pontos megnevezése, műszaki paraméterei (dokumentációi, munkavédelmi üzembe helyezés, időszakos bizt. felülvizsgálat), stb. A munkaeszközök műszaki biztonsági állapotának vizsgálata, a tapasztalatok rögzítése.
- Azon személyek felsorolása, akik a baleset közelében tartózkodtak, akik azzal kapcsolatban a további kivizsgálás során érdemben nyilatkozhatnak.
- A helyszín – szöveges adatgyűjtésen kívüli – rögzítés módja (rajz, fénykép-, videofelvétel, stb.).
- Egyéb minden olyan körülmény, ami a baleset rekonstruálásához elengedhetetlenül szükséges.
- Átvett, rendelkezésre álló dokumentációk (kezelési utasítás, technológiai utasítás, kezelési jogosultságot ig. dok., oktatási dok., építési napló, stb.).
- Megkért - helyszínen nem lévő - dokumentációk, (kockázatértékelés kockázatelemzés, üzembe helyezés, stb.).
- stb.

A személyi tényezők vizsgálata során többek között meg kell győződni arról, hogy:

- a munkavállaló(k) a munkabaleset bekövetkezésekor szakmai alkalmassági orvosi vizsgálat alapján a végzett tevékenység ellátására alkalmas(ak) volt(ak)-e;
- a munkavállaló(k) szakmailag – bele értve a biztonságtechnikai követelményeket is - alkalmas(ak) volt(ak)-e a feladat ellátására, (a szakmai alkalmasság csak akkor teljes értékű, ha azt gyakorlati végrehajtás is bizonyítja;

- vizsgálni kell e körben, hogy a munkavállaló(k) a munkabaleset időpontjában nem állt(ak)-e kábítószer, gyógyszer, alkohol, sokk hatása alatt.

4.2.4 A tanú meghallgatások

Még a „legegyszerűbb” baleseti esemény vizsgálata során is kötelező a tanúmeghallgatás (a sérült munkavállaló meghallgatása) és az általa mondottak jegyzőkönyvben történő rögzítése!

A vizsgálatot végzők a kérdések feltevésével és az azokra kapott válaszok meghallgatásával további információkat gyűjtenek. A tanúk, és más információkkal rendelkezők meghallgatása nem történhet csoportosan.

A meghallgatás során a kérdésekre adott választ össze kell hasonlítani a helyszíni vizsgálat tapasztalataival. Számos ok miatt nem biztos, hogy minden tanú vallomása megbízható, ezért mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy állításait más forrásból származó információval is megerősítsük.

A tanúmeghallgatás során a jegyzőkönyv felvétel nem maradhat el.

A tanúmeghallgatási jegyzőkönyv kötelező tartalmi elemei a következők.

A meghallgatási jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell:

- a munkabaleset nyilvántartási számát;
- a jegyzőkönyv felvételének helyét;
- a felvétel időpontját;
- a jelenlévők nevét, beosztását;
- a jegyzőkönyvvezető nevét;
- a jegyzőkönyv tárgyát;
- a meghallgatott személy nevét (születési nevét), egyéb személyes adatait (születési hely, év, hónap, nap, anyja neve, lakáscíme,- állandó, ideiglenes-) beosztását;
- a feltett kérdéseket (ki tette fel a kérdéseket) és válaszokat.

A jegyzőkönyvet a meghallgatott személlyel annak elolvasása - kiegészítése, módosítása - után alá kell íratni. Ha a jegyzőkönyv több oldalon folytatódik, akkor annak minden oldalát alá kell íratni a meghallgatott személlyel.

Az oldalakat folyamatos oldalszámozással kell ellátni.

4.2.5 Egyéb adatok gyűjtése

A munkaeszközök használata közben bekövetkezett munkabaleset vizsgálata során nem maradhat el a különböző műszaki dokumentációk, gépkönyvek,

anyagbizonylatok, technológiai-, kezelési-, karbantartási utasítások, megelőző mérési jegyzőkönyvek, üzembe helyezési dokumentációk, munkáltatói belső szabályzatok, utasítások, egyéni védőeszköz juttatási rend, üzemnaplók (daru napló, kazán napló, építési napló, üzemviteli napló, stb.), a munkáltató által kiadott engedélyek (pl. beszállási engedély, tűzgyújtási engedély), hatósági engedélyek (pl. építési-, bontási-, gépjármű forgalmi-) stb. tartalmának értékelése.

4.2.6 A meglévő információk összegzése, az esetleges ellentmondások feloldása

A helyszínelés, a tanúmeghallgatás és az egyéb adatok gyűjtése során ellentmondások keletkezhetnek, melynek oka lehet, hogy a pl. tanú(k) nem emlékeznek pontosan az eseményre, nem ismerik a munkáltató adott témakörrel kapcsolatos instrukcióit, a kockázatértékelés nem tartalmaz az adott technológiai folyamathoz kapcsolódó elemeket, stb. Ezeket az ellentmondásokat fel kell oldani a balesethez vezető okok meghatározása, és a hasonló munkabaleset megelőzése érdekében kialakításra váró intézkedések meghatározása érdekében.

4.2.7 A munkabaleset vizsgálata során feltárt hiányosságok összegzése

A munkabaleset vizsgálata során, a „begyűjtött” információk alapján meg kell határozni azokat az elemeket melyek az adott balesetvizsgálat során közvetlenül vagy közvetve hatással voltak a baleset bekövetkezésére. De meg kell határozni azokat a veszélyeztető tényezőket, melyek a balesettől függetlenül potenciális veszélyforrásként jelentkeztek.

4.2.8 Az ok láncolat meghatározása

A munkabalesetek döntő többségénél a „személyi tényező” meghatározó szerepet játszik. Nem szabad azonban sablonosan, a munkáltató érdekei szempontjából (személyi tényezőre utalva) rendkívül kedvezően, de egyoldalúan beállítani a baleseti eseményt, és a következők szerint minősíteni: „...egyértelműen a munkavállaló szabálytalan munkavégzése okozta a balesetet...”.

A baleset soha nem vezethető vissza egyetlen okra, az ok okozati tényezőket minden esetben meg kell határozni a hatékony prevenció érdekében.

A munkabaleset ok-láncolatának meghatározása során azokat az elemeket kell logikai, időrendi sorrendbe rakni, melynek elmaradása a baleset bekövetkezésének elmaradását jelenti.

Egy szélcsendes, napon a hőmérő higanyszála nulla fok fölé emelkedett. A fakitermelő vállalkozó két munkavállalójával H. N motorfűrész-kezelővel, és N. R. segédmunkással megérkezett a fakitermelésre kijelölt erdőterületre. A munkáltató a kerületvezető erdész megérkezéséig munkavédelmi oktatásban részesítette a munkavállalókat. Az erdész eligazítása alapján megkezdtek a fakitermelést. A vállalkozó T. E. és H. N. döntötte és ágazta, N. R. méretbe rakta a darabolt a fákat. Ebéd után a vállalkozó fűrészéből kifogyott az üzemanyag. Szólt H. N.-nek, hogy amíg az 50 – 60 m távol lévő „depó”-ban tankol, addig ne döntsön, segítsen a segédmunkásnak a leágazott fa összegyűjtésében, összehordásában. Az üzemanyag feltöltés közben a vállalkozó hallotta a motorfűrész hangját, és az időtartamból arra gondolt, hogy a munkavállalója kisebb átmérőjű fát döntött. A tankolás befejezése után T. E. visszaindult a munkaterületre, majd újabb fűrészelés hangját hallotta. A motorfűrész hangja hitelen megszűnt, de nem a fa dőlésével járó megszokott hangokat, hanem ágak recsegését, ropogását hallotta. Futva közelített a zaj irányába. A helyszínre érve látta, hogy H. N. a tervezett döntési iránnyal ellentétes oldalon a ledöntött fától 3 – 4 méterre a földön fekszik mozdulatlanul. A védősisak a fejétől 1,5 – 2 méterre a földön hevert, pántja szétcsúszva. A kikerkező mentők kórházba szállították a motorfűrész kezelőt, aki egy hónap múlva belehalt sérüléseibe.

A fent olvasható munkabaleset kapcsán mutatjuk be az ok láncolat meghatározását.

A balesetvizsgálat megállapításai a feltárt közvetlen és közvetett elemek:

- A vállalkozó a munkavállalókat érvényes munkaszerződésben foglaltak alapján foglalkoztatta.
- A balesetet szenvedett munkavállaló Erdészeti Szakmunkásképző Iskolában „motorfűrész” kezelői képesítést szerzett.
- A segédmunkát végző R. N. tevékenysége képesítéshez nem kötött.
- A vállalkozó is megfelelő motorfűrész kezelői képesítéssel is rendelkezett.
- A munkavállalók szakmai munkaköri alkalmassági vizsgálata elmaradt.
- A motorfűrészek (a vállalkozó, illetve a sérülést szenvedett munkavállaló által használt) biztonságtechnikai szempontból megfelelőek voltak.
- Kockázatértékelést a munkáltató nem készített.
- Technológiai utasítással, Erdészeti Biztonsági Szabályzattal a vállalkozó rendelkezik, az azokban foglaltakat a munkáltató és a segédmunkás ismeri.

- A munkavédelmi oktatás dokumentálása nem történt meg.
- A munkáltató a munkavállalók részére is megfelelő egyéni védőeszközt biztosított (a tanúmeghallgatások szerint azokat viselték a tevékenységük során).
- A balesetet szenvedett munkavállaló a védősisakot nem rendeltetésszerűen viselte, mert az álla alatt nem volt becsatolva, ezért az lesodródott a fejről.
- Egyéni védőeszköz juttatási rend, írásban nem került rögzítésre.
- Az egyéni védőeszközök használatával kapcsolatos oktatás dokumentálása is elmaradt.
- Kockázatértékelést nem készített, készítetett a vállalkozó.
- N.H. a fadóntést egyedül végezte.
- A kidöntött fa töátmérője 40 cm volt, a hajkmélység 17 cm.
- A kidőlő fa egy szomszédos fa 8 – 10 cm átmérőjű ágára zuhant.

A munkabaleset ok láncolata, melyben csak azok az elemek szerepelnek melyek valamelyikének elmaradása a halálos kimenetelű munkabaleset elkerülését eredményezte volna.

Fakitermelés

Nem megfelelő IRÁNYÚ hajkvágás

A megengedettnél NAGYOBB MÉLYSÉGŰ hajkvágás

A FA a számítottához viszonyítva MÁS IRÁNYBA DŐLT

A dőlő fa a szomszédos fáról egy ÁGAT LETÖRT

A lezuhanó faág a sisakot lesodorta

A faág életveszélyes fejsérülést okozott

Halál beállta

4.2.9 A hasonló munkabaleset megelőzését szolgáló intézkedések meghatározása

A munkabaleset vizsgálata kapcsán kerülnek megállapításra az intézkedések. A baleseti események a tevékenységi körhöz kapcsolva a „gyakorisági mutatójuk” alapján tipizálhatók ugyan, de apró részletekben mindig eltérnek egymástól.

A baleset „fajtáját” figyelembe véve a műszaki megelőzés, szervezési, szabályozási intézkedés, oktatás, valamint ezek kombinációja jöhet számításba a megelőző intézkedésként.

Követelmények az intézkedésekkel szemben.

- Ne legyenek látszatintézkedések, mert ezek inkább ártanak, mint használnak, a munkavállalók hiteltelennek, komolytalannak veszik a munkáltató munkabiztonsági tevékenységét.
 - Legyenek gyakorlatban jól alkalmazhatók, megbízhatók.
 - Műszaki gazdasági, szociális szempontból legyenek megvalósíthatók.
 - Ne legyen új veszélyeztetés forrása.
 - Reálisan kell meghatározni az intézkedések végrehajtási határidejét, figyelembe kell venni az intézkedés anyagi volumenét is.
 - Meg kell határozni az intézkedés végrehajtásáért felelős személy(eket)-t.
- A megelőző intézkedés(ek) végrehajtását a munkáltató belső szabályozásában meghatározott keretek között ellenőrizni kell.

4.2.10 A felelősség megállapítása

A felelősség megállapítása során elsődlegesen vizsgálni kell a munkáltató szerepét az Mvt. szempontjából, különös tekintettel a 2. § és az 54. § (7.) bekezdés b) pontjának aspektusából. Természetesen vizsgálni kell a balesetet szenvedett munkavállaló szerepét is, de nem szabad az „öntudatra, szakmai intelligenciára, stb.” alapozva megállapítani a kizárólagos felelősséget. Nem szabad figyelmen kívül hagyni az adott munkafolyamatban résztvevő segítő szerepének elemzését sem.

Elsősorban súlyos munkabaleset vizsgálata során a hatóságok pl. Munkavédelmi Felügyelőség, Rendőrség, stb. értékelhetik a munkáltató, illetve a munkáltató vezetőinek személyes felelősségét is. A felügyelői balesetvizsgálat alapozza meg az intézkedést azzal a munkáltatóval szemben, amelyik nem tett eleget az **Mvt. 23. § (2)** bekezdésében megfogalmazott kötelezettségének. Az Mvt. a munkáltató ez irányú kötelezettségének elmulasztását súlyos veszélyeztetésnek minősíti, mely munkavédelmi bírság kiszabását alapozza meg. A munkavédelmi bírság összege 50 000 Ft-tól 10 000 000 Ft-ig terjed.

5. Új munkabaleseti jegyzőkönyv kitöltési útmutató

Az Vhr 8. §-a szerint a kivizsgálás során nyert adatokat, tényeket - ideértve a munkabalesetből eredő munkaképtelenségnek a későbbiekben megállapított időtartamát is - a 3. számú melléklet szerinti munkabaleseti jegyzőkönyvben (a továbbiakban: jegyzőkönyv) kell rögzíteni. Ha a sérült állapota, vagy a munkabaleset jellege miatt a vizsgálatot az adatszolgáltatás időpontjáig nem lehet befejezni, akkor ezt a tényt a jegyzőkönyvben meg kell indokolni.

5.1 Fogalom meghatározások

Mielőtt a jegyzőkönyv kitöltésének részleteit ismertetnénk, meg kell ismerni A BIZOTTSÁG 349/2011/EU RENDELET fogalom-meghatározásait, követelményeit.

Fogalom-meghatározások:

- a) „munkahelyi baleset”: munkavégzés során bekövetkező olyan egyedi esemény, amely fizikai vagy lelki károsodáshoz vezet. A „munkavégzés során” kifejezés jelentése: foglalkozási tevékenység vagy munkában töltött idő során. Ide tartoznak a munkavégzés során történő közúti balesetek, de nem tartoznak ide a munkába járás során bekövetkező balesetek, azaz azok a közúti balesetek, amelyek az otthon és a munkahely közötti utazáskor történnek;
- b) „halálos baleset”: olyan baleset, amely a balesettől számított egy éven belül a sérült halálához vezet;
- c) „a munkáltató gazdasági tevékenysége”: a sérült munkáltatójának helyi egységében folytatott fő „gazdasági” tevékenység;
- d) „kor”: a sérült életkora a balesetkor;
- e) „sérülés típusa”: a sérült által elszenvedett fizikai következmények;
- f) „földrajzi hely”: az a területi egység, ahol a baleset bekövetkezett;
- g) „a vállalkozás mérete”: a sérült munkáltatójának helyi egységében dolgozó munkavállalók száma (teljes munkaidős egyenértékben);
- h) „a sérült állampolgársága”: az állampolgárság szerinti országnak megfelelően;
- i) „kiesett napok”: azoknak a naptári napoknak a száma, amíg a sérült a munkahelyi baleset következményeként munkaképtelen;
- j) „munkaállás”: a sérült által a balesetkor elfoglalt szokásos, vagy pedig eseti hely/állás;
- k) „munkakörnyezet”: az a munkahely, telephely vagy általános környezet, ahol a baleset történt;
- l) „munkafolyamat”: a sérült által a balesetkor végzett, meghatározó jellegű munka vagy feladat (általános tevékenység);
- m) „konkrét fizikai tevékenység”: a sérült pontos fizikai tevékenysége a baleset pillanatában;
- n) „a konkrét fizikai tevékenységhez kapcsolódó, balesetokozó tárgy”: a sérült által a baleset bekövetkezésekor használt szerszám, tárgy vagy eszköz;
- o) „rendellenesség”: az utolsó rendellenes esemény, amely a balesethez vezetett;
- p) „a rendellenességhez kapcsolódó, balesetokozó tárgy”: a rendellenes eseményben érintett szerszám, tárgy vagy eszköz;

q) „érintkezés – a sérülés módja”: az a mód, ahogy a sérülést okozó tárgy a sérülést (fizikai vagy lelki trauma) okozta;

r) „az érintkezésben részt vevő, balesetokozó tárgy – a sérülés módja”: az a szerszám, tárgy vagy eszköz, amellyel a sérült érintkezésbe került, vagy pedig a sérülés fiziológiai módja.

Az új munkabaleseti jegyzőkönyv a fenti fogalom-meghatározások figyelembe vételével a 2008. december 16-i 1338/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet szerinti adatokat tartalmazza. ESAW követelményei szerinti adatokat az alábbi tíz blokkban rendszerezve jeleníti meg a jegyzőkönyv. A jegyzőkönyv a fejezetrész utáni mellékletben található.

- „A” blokk: A munkáltató adatai
- „B” blokk: A sérült (munkavállaló) adatai
- „C” blokk: A munkabaleset adatai
- „D” blokk: A munkabaleset részletes leírása
- „E” blokk: A munkabalesettel kapcsolatos egyéb információk
- „F” blokk: A balesethez vezető ok/okok
- „G” blokk: Munkáltatói intézkedés(ek) a hasonló balesetek megelőzésére
- „H” blokk: Mellékletek, megjegyzések
- „I” blokk: A kivizsgálást végzők adatai, hitelesítések
- „J” blokk: A jegyzőkönyvet ellenőrző munkavédelmi felügyelő

5.2 A kitöltés lépései

A munkabaleseti jegyzőkönyv egyes adatai mellett lévő * arra utal, hogy az adott kódnégyzetbe az 5/2010.(III.9.)SZMM rendelet 4. melléklete (a továbbiakban: R7.) szerinti kódszámokat kell beírni.

A fejrész kitöltése

5 évig irattárban megőrzendő!

Nyilvántartási szám**:	20	év	hó	sorszám
------------------------	----	----	----	---------

MUNKABALESETI JEGYZŐKÖNYV

(Az 5/1993. (XII.26.) MűM rendelet 3. számú melléklete alapján)
Számítógéppel, írógéppel vagy nyomtatott betűvel töltendő ki!

Területi kód:*	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Adatszolgáltatás jellege:**	<input type="text"/>	<input type="text"/>

Nyilvántartási szám:

A munkáltatónak a sérülés mértékétől, a munkaképtelenség időtartamától független nyilvántartási kötelezettsége van. A munkáltató a belső szabályozásában kell, hogy meghatározza a nyilvántartási számot.

A nyilvántartási rendszer kialakításakor szem előtt kell tartani azt, hogy az azonosítóból – nyilvántartási számból - egyértelműen meghatározható legyen, hogy a munkabaleset melyik telephelyen következett be. A nyilvántartási számot minden esztendőben „xxxxx1”-el újra kell kezdeni.

Területi kód:

Annak a területnek (Budapest/megye/külföld) megfelelő kódszámát kell beírni a kódnégyzetekbe, ahol a munkabaleset bekövetkezett.

Adatszolgáltatás jellege:

A kódnégyzetbe az alábbi kódszámok közül azt a számot kell beírni, amelynek okán a munkabaleseti jegyzőkönyv kitöltésre került.

1-es, új jegyzőkönyvre utaló sorszámot kell beírni a kódnégyzetbe abban az esetben, ha az adott balesetről első alkalommal töltötték ki munkabaleseti jegyzőkönyvet.

2-es, módosításra, kiegészítésre utaló sorszámot kell beírni, ha a balesetről már korábban töltötték ki jegyzőkönyvet, de valamely adattal (kivéve munkaképtelen napok száma), tényezővel, megállapítással kapcsolatosan módosítás vált szükségessé.

3-as, nyilvántartásból való törlésre utaló sorszámot kell beírni, ha az adatszolgáltatásban meghatározott bejelentés megtétele után bekövetkezett, vagy utólag felismert tény, körülmény miatt, esetleg hatósági, bírósági döntés alapján a baleset nem minősül munkabalesetnek.

4-es, a balesetből eredő munkaképtelen napok számának közlésére utaló sorszámot kell beírni a kódnégyzetbe abban az esetben, ha a már jelentett munkabaleset sérültje visszanyerte munkaképességét és a sérülés miatti munkaképtelen napok számát a korábban megküldött jegyzőkönyv nem tartalmazta.

„A” blokk: A munkáltató adatai

1. Neve:																			
2. Címe:																			
3. Telefonszáma:						/						Fax:				Mobil:			
4. E-mail címe:																			
5. Adószáma:						-				-				Adóazonosító jele:					
6. Községi adószáma:																			
7. Gazdálkodási forma:																			
8. Fő tevékenysége (TEÁOR '08)*:						9. Helyi egység fő tevékenysége (TEÁOR '08)*:													
10. Összlétszám kategória*:						11. Helyi egység létszám kategória*:													

Ebben a blokkban az Mvt. 87. § 8. pontjának figyelembevételével a munkabaleseti jegyzőkönyvet kitöltő munkáltató adatait kell feltüntetni. Általánostól eltérő foglalkoztatás esetén, pl. kirendelés, munkaerő-kölcsönzés keretén belül foglalkoztatott munkavállaló balesetéről felvett munkabaleseti jegyzőkönyv (H) blokkjában a kirendelő és a kölcsönbeadó munkáltató nevét és címét szerepeltetni kell.

Az 1 – 5 sorokba a cégjegyzékben, vállalkozói igazolványban szereplő adatokat kell beírni.

6. kód a külföldi tulajdonú munkáltatóknak kell kitölteni.

7. A gazdálkodási forma megjelölésére a 9001/2002. (SK 3.) KSH közlemény 2. számú melléklete szerinti kódszámot (113 Kft., 212 Bt., 114 Rt., 231 Egyéni vállalkozó, 233 Adószámmal rendelkező magánszemély stb.) kell beírni.

8. Kitöltés az R7. szerint.

9. A kódnégyzetekbe a sérült munkahelyéül szolgáló helyi egység fő gazdasági tevékenységét jelölő kódszámot kell beírni a TEÁOR'08-ban leírtaknak megfelelően. A fő gazdasági tevékenység ebből a szempontból azt a tevékenységet jelenti, amely a legtöbb munkavállalót foglalkoztatja. EZ A KÓDSZÁM NEM MINDEN ESETBEN EGYEZIK MEG A MUNKÁLTATÓ FŐ TEVÉKENYSÉGÉRE UTALÓ KÓDSZÁMMAL! Pl. A munkáltató fő tevékenysége 2562 Fémmegmunkálás, ugyanakkor a legtöbb munkavállaló az adott telephelyen zárgyártással foglalkozik, akkor e kódnégyzetbe 2572-öt kell beírni.

10. A munkáltató összlétszámára, 11. a balesetet szenvedett munkavállalót foglalkoztató helyi egységre utaló kódszámot kell az R7.-ből kiválasztani. Pl. abban az esetben, ha a munkáltató összes létszáma 531 fő, akkor a 10. kódnégyzetbe 5. kódszámot kell beírni. Ha a munkavállalót foglalkoztató helyi egység létszáma 58 fő, akkor 3 kódszámot kell alkalmazni. Ha a munkáltató, külön helyi egységgel nem rendelkezik ebbe a kódnégyzetbe is a 10. kódnégyzetbe írt kódszámot kell beírni.

„B” blokk: A sérült (munkavállaló) adatai

1. Neve:		2. TAJ száma:		-		-	
3. Születési neve:		4. Anyja neve:					
5. Születési helye:		6. Születési ideje:		év		hó	nap
7. Neme*:		8. Állampolgársága*:		9. Életkora:		év	
10. Lakcíme:			Település		(út/utca)	hsz	
	ép.	lh.	em.	ajtó	11. Telefonszáma:		
12. Munkaköre (FEOR):*				13. Alkalmazotti viszonya*:			
14. Munkatapasztalat az adott munkakörben a munkáltatónál*:			év		hó		

A „B” blokk 1 – 5 kódnégyzeteibe a munkabalesetet szenvedett munkavállaló személyi adatait kell beírni. A születési helye rovatnál, ha a munkabalesetet szenvedett munkavállaló születési helye Magyarország államhatárán kívüli területre esik, akkor annak az országnak a nevét kell feltüntetni a jegyzőkönyvben, ahol a születési okmányt kiállították.

A 7. és a 8. kódnégyzetek kitöltése az R7. szerint.

A 9. kódnégyzetbe a munkavállaló „betöltött” életkorát kell beírni. Pl. a munkavállaló 1992. március 10-én született és a munkabaleset 2012. március 09-én történt akkor a 9. kódnégyzetbe 19-et, ha a baleset 2012. március 11-én következett be, akkor a kódnégyzetbe 20-at, kell beírni.

A **Lakcím** rovatba a lakcímet igazoló hatósági igazolványba, személyi igazolványba, vagy más, személyazonosításra alkalmas okmányba bejegyzett és postai irányítószámmal ellátott lakóhelyet (annak a lakásnak a címét, amelyben él) kell feltüntetni. Ha ez nem állapítható meg, úgy ebbe a rovatba a tartózkodási helyet kell beírni. Erről a körülményről a munkáltatónak az (H) blokk „Mellékletek, megjegyzések” rovatban tájékoztatást kell adnia

11. kódhely: A munkabalesetet szenvedett munkavállaló telefonszáma, csak a hozzájárulásával írható be.

12. kódhely: A munkabalesetet szenvedett munkavállaló munkakörét szövegesen és a **7/2010. (IV. 23.) KSH közleménnyel kihirdetett Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere (FEOR-08)** szerinti számmal jelölni. Pl a balesetet szenvedett munkavállaló védőnői tevékenységet lát el, akkor a helyes kitöltés szövegesen: **Védőnő**, a FEOR SZÁM: **2225**.

13. kódnégyzet kitöltése az R7. szerint.

Abban az esetben, ha a munkavállalót a munkáltató „véglegesítette”, azaz határozatlan időtartamban teljes munkaidőben foglalkoztatja, a 13-as kódnégyzetbe **311-es** kódszámot kell beírni.

A **14. kódnégyzetbe** – sok esetben függetlenül attól, hogy mióta foglalkoztatja a munkavállalót a munkáltató – azt az időtartamot kell beírni, amióta abban a munkakörben dolgozik a munkavállaló, amelyben a munkabalesetet elszenvedte. Pl. egy 10 éves munkaviszonnyal rendelkező munkavállaló tehergépkocsi vezetésére szerzett jogosultságot, és e munkakörben történő foglalkoztatásának másnapján munkabalesetet szenved, akkor a kódnégyzetek helyes kitöltése „**00**” és „**00**”.

„C” blokk: A munkabaleset adatai

1. Dátuma: 20 <input type="text"/> <input type="text"/> év <input type="text"/> <input type="text"/> hó <input type="text"/> <input type="text"/> nap	2. Időpontja: (óra: 24 órás időszámítás) <input type="text"/> <input type="text"/>
3. Sérülés a munkavégzés hányadik órájában <input type="text"/> <input type="text"/>	a hét hányadik napján* <input type="text"/> következett be
4. A sérülés típusa*: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	5. A sérült testrész*: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
6. A munkavégzés helye*: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	7. A baleset földrajzi helye*: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
8. A sérülés súlyossága*: <input type="text"/> <input type="text"/>	9. A munkaképtelenség időtartama*: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>

A „C” blokkba a munkabaleset dátumának és időpontjának beírása nem különbözik a korábban (jelenleg is használt) munkabaleseti jegyzőkönyv adataitól.

Új **elemként** kell beírni a munkabaleseti jegyzőkönyv adatai közé, hogy a munkaidő hányadik órájában következett be a munkabaleset, melyet a műszakkezdetől kell számítani. A 8 órás munkarendtől eltérő foglalkoztatás esetén, (pl. rész munkaidő, vagy egyenlőtlen munkaidő-beosztás) a jegyzőkönyv (H) blokkjának „Mellékletek, megjegyzések” rovatában a munkaidő mértékét meg kell jelölni. Szintén új elemként jelentkezik „**a hét hányadik napján**” következett be a balesetre vonatkozó kérdés. A hét hétfővel kezdődik így a pénteken bekövetkezett munkabaleset esetében a kódnégyzetbe „**5**”-öt kell beírni, függetlenül attól, ha a hétfői nap munkaszüneti nap.

4. kódhoz tartozóan a sérült által elszenvedett fizikai következményt - amely a munkaképtelenséget okozta - azaz a sérülés típusát kell bejegyezni, melyhez tartozó kódszámokat az R7. tartalmazza. Pl. abban az esetben, ha a munkavállaló sertés darabolásakor az alkarját a késsel, a karját 3 cm hosszban megvágta, akkor a 4. kódnégyzetbe szövegesen kell beírni **3 cm-es vágás**, a kódnégyzetbe pedig **012**.

5. kódnál a sérült testrészt kell jelölni. Az előző példánál maradván **alkar** beírás és az R7.-ből kiválasztott **52** kód a helyes jelölés.

6. kódnégyzetbe az R7. kódszámával kell a baleset helyét megjelölni, hasonlóan a korábbi(jelenleg még használt) jegyzőkönyvhöz.

7. kódnégyzetbe a baleset földrajzi helyét kell a területi számjelrendszerről szóló 9001/2008. (SK. 1) KSH közlemény 2. számú mellékletében szereplő - az adott helységhez (településhez) tartozó - NUTS kódot kell beírni. Ha a baleset lakott településen kívüli területen következett be, akkor a baleset helyszínéhez legközelebb eső település nevét és NUTS kódjának, HU jelet követő első három kódnégyzetébe a megyét jelölő, utolsó két kódnégyzetbe 99 kódszámot kell beírni. Közúton történt baleset esetén a közút számát, és ha ismert a km szelvényét, valamint a két irányban lévő települések nevét kell feltüntetni.

A NUTS kód beírásánál a közelebbi települést kell figyelembe venni kivéve, ha baleset a távolabbi településhez eső megyében történik, de ebben az esetben is az utolsó két kódnégyzetbe 99 kódszámot kell írni.

Abban az esetben, ha a baleset külföldön következett be, szövegesen be kell írni a baleset helyét az ország és a település megjelölésével. A kódnégyzetekbe EU-s ország esetén - amennyiben ismert - a megfelelő kódokat kell beírni, ennek hiányában NUTS kódnak megfelelően az országot jelölő első két betű feltüntetése mellett a további öt kódnégyzetbe nulla számjegyet kell írni.

8. kódnégyzetben a sérülés súlyosságára utaló információt kell kódszámmal jelölni, melyeket az R7. tartalmaz, hasonlóan a korábbi (jelenleg még használt) jegyzőkönyvhöz.

A **9. kódnégyzet** a munkabalesetből eredő munkaképtelenség időtartamára vonatkozóan informálhatja a jegyzőkönyv elemzőjét. Azon naptári napok számát kell a kódnégyzetekbe beírni, amelyek alatt a munkavállaló a munkabalesetből kifolyólag munkaképtelen volt

004-182	Munkaképtelen napok száma (hat hónapnál rövidebb munkaképtelenség esetén)
997	Maradandó károsodás (munkaképesség elvesztése) vagy 183 vagy több munkából kiesett nap (hat hónap vagy annál hosszabb ideig történő munkaképtelenség)
998	Halálos kimenetelű munkabaleset
999	Másutt nem említett
000	Munkából kiesett napok száma ismeretlen

Abban az esetben, ha a munkaképtelenség időtartama a jegyzőkönyv beküldési határidejéig nem állapítható meg, a harmadik kódnégyzetbe „A” betűjelzést kell beírni. Ha a munkaképtelenség időtartama ismerté válik új - az adatszolgáltatás jellege kódnégyzetbe **4 kódszámmal jelölt** – jegyzőkönyvet kell kitölteni, és eljuttatni mindazoknak, akik az eredeti jegyzőkönyvből kaptak.

„D” blokk: A munkabaleset részletes leírása

<p><i>A baleset leírása külön lapon folytatható!</i></p>
--

A munkáltatónak ebben a blokkban a lehető legpontosabban le kell írnia a munkabaleset előzményeit, tényleges lefolyását (hol és hogyan történt a baleset, milyen körülmények között és mi okozta a sérülést stb.), tömören és egyértelműen rögzítenie kell a balesettel kapcsolatos összes tényt, körülményt, tevékenységet, úgy hogy az „E” blokkban szereplő egyéb információkat tartalmazó rovatok egyértelműen kitölthetők legyenek.

A munkabaleset leírása külön lapon folytatható, amelyen a helyszínelés időpontjában készített fényképpel (fényképfelvételekkel), helyszínrajzzal bemutatható a munkabaleset helyszíne, illetve környezete.

„E” blokk: A munkabalesettel kapcsolatos egyéb információk

1. Munkahelyi környezet:									
2. Munkafolyamat:									
3. Sérült konkrét fizikai tevékenysége:									
3.1. A konkrét fizikai tevékenység anyagi (tárgyi) tényezője:									
4. Balesetet kiváltó különleges esemény:									
4.1 A különleges esemény anyagi (tárgyi) tényezője:									
5. A sérülést okozó érintkezés, a sérülés módja:									
5.1 A sérülést okozó érintkezés anyagi (tárgyi) tényezője:									
6. Személyi tényező (k):	S					M			
7. A biztonsági- és jelzőberendezések, egyéni védőeszközök, egyéb védelmi megoldások alkalmassága:									
	7.1.	7.2.	7.3.	7.4.	7.5.				
Védőburkolat	☐	Védőberendezés	☐	Jelzőberendezés	☐	Egyéni védőeszköz	☐	Egyéb védelmi megoldás	☐

Ebben a blokkban a szöveges választ igénylő rovatokat lehetőleg röviden, egy-két szóval kell kitölteni. A szürke kódnégyzetek kitöltése a Munkavédelmi Felügyelőségen a felülvizsgálatot végző felügyelő feladata.

1. Munkahelyi környezet:

Azt a munkahelyet, munkaterületet vagy általános környezetet kell megjelölni, ahol a baleset történt (gyártóműhely, karbantartó műhely, felületkezelő üzem, építési terület/bontás/, raktárépület, közlekedési terület, istálló, stb.).

2. Munkafolyamat:

Azt a fő tevékenységet kell megjelölni, amelyben a balesetet szenvedett munkavállaló a baleset idején részt vett. Ez annak a munkatípusnak és feladatnak a tágabb meghatározása, amelyet a sérült végzett azon időintervallumban, amely a balesettel végződött. A baleset idején és helyén éppen végzett fő feladatnak nem kell feltétlenül megegyeznie a baleset pillanatában végzett konkrét fizikai tevékenységgel. A munkafolyamat rendszerint bizonyos időtartamot feltételez.

Munkafolyamatokra példa: termelés, gyártás, építkezés, földeken végzett munka, állattenyésztés, oktatás, járművezetés, stb.

3. A sérült konkrét fizikai tevékenysége:

A balesetet szenvedett munkavállaló által a baleset időpontjában végzett konkrét fizikai tevékenységet kell meghatározni, vagyis azt, hogy pontosan mit csinált a sérült a baleset pillanatában. Például, fűrőgép működtetése, gépjármű vezetése, munkavégzés gépi meghajtású kéziszerszámmal, teher szállítása kézben, járás, stb.

3.1 A konkrét fizikai tevékenység anyagi (tárgyi) tényezője

Azt a munkaeszközt, beleértve tárgyat és anyagot (anyagi tényezőt) kell megjelölni, amelyet a balesetet szenvedett munkavállaló a baleset bekövetkezésekor használt, amellyel munkát végzett, függetlenül attól, hogy az adott munkaeszköz a baleset bekövetkezésében közrejátszott-e. Az anyagi tényezőnek nem feltétlenül van köze a balesethez. Ha azonban a konkrét fizikai tevékenységgel több anyagi tényező is kapcsolatban áll, akkor azt kell megnevezni, amelyik a legközelebbi kapcsolatba hozható a balesettel.

Anyagi tényezők: asztali fűrőgép, kézi kalapács, gépalkatrész, stb.

4. Balesetet kiváltó különleges esemény:

Azt a szokásos munkafolyamattól eltérő rendellenes eseményt, rendellenességet kell megnevezni, amely kiváltotta a balesetet. Ha események sorozatáról van szó, az utolsó rendellenességet kell megnevezni (azt, amely időben legközelebb áll a sérülést okozó érintkezéshez).

Balesetet kiváltó különleges esemény: szilánkokkal járó törés, robbanás, munkaeszköz feletti uralom elvesztése, elcsúszás, botlás, stb.

4.1 Különleges esemény anyagi (tárgyi) tényezője:

Azt a munkaeszközt, beleértve tárgyat és anyagot kell feltüntetni, amelyet a balesetet szenvedett munkavállaló használt, amellyel érintkezésbe került, és amelynek a meghibásodása, rendellenes állapota a balesetet kiváltotta, illetve amellyel a sérülés összefüggésben van. Ha több anyagi tényező kapcsolódik az (utolsó) különleges eseményhez, az utolsó anyagi tényezőt kell megnevezni, vagyis azt, amely időben a legközelebb áll a sérülést okozó érintkezéshez.

Különleges esemény anyagi tényezője: fűrőgép, épületelemek (ajtók, falak), stb.

5. A sérülést okozó érintkezés, a sérülés módja:

Azt a cselekvést, tevékenységet vagy környezeti eseményt kell feltüntetni, amely a munkavállaló sérülését okozta. Ha több sérülést okozó érintkezés is bekövetkezett azt kell megnevezni, amely a legsúlyosabb sérülést okozta.

Sérülést okozó érintkezés: repülő tárgy okozta érintkezés, érintkezés forró tárggyal, álló tárggyal való ütközés, beszorulás tárgyak közé, stb.

5.1 A sérülést okozó érintkezés anyagi (tárgyi) tényezője:

Azt a munkaeszközt beleértve tárgyat és anyagot kell feltüntetni, amellyel a balesetet szenvedett munkavállaló érintkezésbe került, vagy amely a pszichológiai sérülését okozta. Ha több anyagi tényező is kapcsolatba hozható a sérüléssel, akkor azt az anyagi tényezőt kell megnevezni, amely a legsúlyosabb sérüléssel áll összefüggésben.

Anyagi tényező: szerszámgépéből származó szilánk stb.

6. Személyi tényező:

A baleset bekövetkezésében szerepet játszó személyi tényezőt a balesetet szenvedett személyre vonatkozóan az S (sérült) rovatnál kell bejegyezni. Amennyiben más személynek is volt szerepe a baleset bekövetkezésében, úgy azt az M (más személy) rovatnál kell szerepeltetni. Abban az esetben, ha több személyi tényező is megállapítható a balesettel kapcsolatban, akkor azt a tényezőt kell megjelölni, amelyik a legnagyobb hatással volt a sérülés bekövetkezésére. Például, ha alkoholos befolyásoltság következménye a fegyelmezetlenség, akkor az alkoholos befolyásoltságot kell megjelölni. Amennyiben egyéb tényező kerül megjelölésre akkor azt a (H) blokkban meg kell nevezni.

Kód	Megjelölés
00	A személyi tényezőknek nem volt szerepe a balesetben
01	Szakkézetlenség, kioktatás hiánya
02	Gyakorlatlanság
03	Egészségi alkalmatlanság
04	Alkoholos befolyásoltság
05	Gyógyszer hatása
06	Kábítószer hatása
07	Egyéb abnormális élettani hatás
08	Figyelmetlenség
09	Fegyelmetlenség, szabályszegő, utasítás ellenes magatartás, tevékenység
10	Egyéb, a besorolásban nem szereplő személyi tényező

7. A biztonsági és jelző berendezések, egyéni védőeszközök, egyéb védelmi megoldások alkalmassága:

A 7.1-7.5. kódnégyzetekben a munkabaleset vizsgálata alapján a munkaeszköz biztonsági berendezéseivel (védőburkolat, védőberendezés), jelzőberendezésével, valamint egyéni védőeszközzel és egyéb védelmi megoldásokkal kapcsolatos megállapításokat kell a munkáltatónak az 1-8. kódszámok valamelyikével megjelölni. Egyéb védelmi megoldásoknál kell értékelni pl. az építési munkahelyeken és létesítményekben a le, illetve beesés elleni védelmet, gépjárműveknél a biztonsági övet, stb.

Kód	Megjelölés
1	Alkalmas, rendeltetésszerűen használták
2	Alkalmas, nem rendeltetésszerűen használták
3	Alkalmas, nem használták
4	Alkalmatlan, rendeltetésszerűen használták
5	Alkalmatlan, nem rendeltetésszerűen használták
6	Alkalmatlan, nem használták
7	Szükséges, de nem volt
8	Nem szükséges

„F” blokk: A balesethez vezető ok/okok

<p><small>Külön lapon folytatható!</small></p>
--

A munkabaleset kivizsgálása során feltárt – a baleseti eseménnyel közvetlen összefüggésben lévő, és közvetlen összefüggésben nem lévő – valamennyi okozati tényezőt fel kell sorolni.

A baleseti vizsgálatban részt vevő munkavédelmi képviselő részére lehetővé kell tenni, hogy a rovatot aláírásával elláthassa.

2. A balesetkivizsgálást végezte:

A rovat kitöltése kötelező, ha munkavédelmi (munkabiztonsági) szakképesítéssel rendelkező személy folytatja a vizsgálatot, ideértve a munkabiztonsági szaktevékenység alá tartozó munkabaleset vizsgálatát, illetve ha a balesetvizsgálat szolgáltatás keretében történik, egyéb esetekben az adatszolgáltatás önkéntes.

Szolgáltatás esetén a szolgáltatást végző cég (vállalkozás) nevét, címét is fel kell tüntetni.

3. Munkáltató képviselője:

E rovatba a munkáltató vezetőjének, vagy az általa írásban (egyedileg vagy belső szabályzatban) feljogosított személynek a nevét és beosztását, egyéni vállalkozó esetén a vállalkozónak, magánszemély munkáltató esetén a munkáltatói jogkört gyakorló személy nevét kell beírni. Az aláírás dátumát követően a jegyzőkönyvet az a személy írhatja alá, akit a név és a beosztás rovatba beírtak. Bélyegzővel rendelkező munkáltató esetén az aláírást a munkáltató működése során jogszerűen használt bélyegzőjével hitelesíteni kell.

„J” blokk: A jegyzőkönyvet ellenőrző munkavédelmi felügyelő

Megjegyzés:			
Név:	F. ig. szám:	Dátum:	Aláírás:.....

A „J” blokkot a jegyzőkönyvet felülvizsgáló felügyelő tölti ki. Bejegyzi a baleset kivizsgálásával, a jegyzőkönyv kitöltésével kapcsolatos észrevételeit, intézkedéseit.

6. A munkabaleset vizsgálati anyagának összeállítása

Csak a súlyos munkabaleset vizsgálati anyagával kapcsolatban támaszt a jogszabály – Vhr. 9. § - követelményeket.

(3) A súlyos munkabalesetről készített jegyzőkönyvnek a munkavédelmi felügyelőséghez történő megküldésekor másolatban mellékelni kell a munkáltatói balesetvizsgálat teljes dokumentációját így különösen:

- a meghallgatási jegyzőkönyveket;
- a szakmai képzettséget igazoló dokumentumot;
- a kezelési jogosultságot igazoló dokumentumot;
- az egészségügyi alkalmasságot igazoló dokumentumot;
- az üzembe helyezést dokumentáló iratot;
- időszakos biztonsági felülvizsgálatot dokumentáló iratot;

g) a kockázatértékelést dokumentáló iratot;

h) fényképfelvételeket, videó felvételeket;

i) a belső szabályzatok vonatkozó részeit;

Természetesen a csatolt dokumentumok listája kiegészíthető a munkaeszközhöz kapcsolódó kezelési, karbantartási utasítással, technológiai utasítással, a munkaeszközhöz tartozó regisztrátumokkal, mérési dokumentumokkal (zaj, rezgés, légállapot, stb), munkaidő nyilvántartással, stb., melyeket a munkabaleseti jegyzőkönyv „H” blokkjában maradéktalanul fel kell tüntetni.

7. A munkabaleseti jegyzőkönyv megküldése.

A munkabaleseti jegyzőkönyvet – mely a kivizsgálás eredményét kell, hogy tükrözze – a **3.2. pontban** részletezettek szerint kell a jogszabályokban, munkáltatói belső szabályzatban meghatározottak szerint megküldeni.

Tartalomjegyzék

I. A munkáltató jogi felelőssége a munkavédelemben	2
1.A munkáltató jogi felelősségének elemei	2
1.1 A munkáltató felelőssége a megelőzés általános követelményeinek figyelembe vételéért.....	2
1.2 A munkáltató felelőssége a belső szabályozási rendszer kialakításáért.....	5
1.3 A munkáltató felelőssége a belső ellenőrzési rendszer megvalósításáért.....	7
1.4 A munkáltató felelőssége a tájékoztatásért és a munkavédelmi oktatás megtartásáért.....	11
1.4.1 A munkavédelmi oktatás alapelvei, célja és tartalma...	12
1.4.2 Előzetes munkavédelmi oktatás	13
1.4.3 A megváltozott körülmények munkavédelmi oktatása.	14
1.4.4 Az ismeretek megszerzéséről történő meggyőződés....	15
1.4.5 Ismétlődő munkavédelmi oktatás	16
1.4.6 Rendkívüli munkavédelmi oktatás	16
1.4.7 A munkavédelmi oktatás időpontja	17
1.4.8 A munkavédelmi oktatás dokumentálása	17
1.4.9 Az oktatási tematika.....	17
1.4.10 Az oktatást végzők kiválasztása	18
1.5 A munkáltató felelőssége a kockázatértékelés elvégzéséért ..	18
1.5.1 Jogi keretek.....	18
1.5.2 A kockázat fogalma	20
1.5.3 A kockázatértékelés fogalma.....	21
1.5.4 A kockázatértékelés célja	21
1.5.5 A kockázatértékelés folyamata.....	22
1.5.6 A kockázatértékelés elemei.....	22
1.5.7 A veszélyeztetettek azonosítása	24
1.5.8 A kockázatok minőségi vagy mennyiségi értékelése ..	25
1.6 Munkáltató felelőssége a m.helyi stressz megelőzésében.....	27
1.7 A munkáltató felelőssége az egyéni védőeszköz bizt.	28
1.7.1 Az egyéni védőeszköz fogalma.....	29
1.7.2 Az egyéni védőeszköz kiválasztása	29
1.7.3 Az egyéni védőeszköz juttatása	29
1.7.4 Az egyéni védőeszközök karbantartása	31
2. A munkáltatói felelősség jellemzői	31
3. A munkáltatói felelősség érvényesülésének irányai	32
II. Üzembe helyezés, előzetes vizsgálat, időszakos biztonsági és ellenőrző felülvizsgálat	33
1. Általános ismeretek	33

2. Tanulságos halálos munkabalesetek	35
3. Fogalmak – értelmezésük	36
3.1 EK (EGK) Irányelvek.....	36
3.2 Munkaeszköz fogalma.....	37
3.3 Veszélyes munkaeszközök halmazának meghatározása.....	37
4. Munkaeszközökre vonatkozó jogszabályok, szabványok	40
4.1 Jogszabályok.....	40
4.2 Szabványok.....	40
5. Munkaeszközök megfelelősége	42
5.1 Megfelelőség értékelése.....	42
5.2 CE jelölés értelmezése.....	43
5.3 Új gép - használt gép fogalma piacfelügyeleti szempontból.....	43
5.4 Használt gépekre vonatkozó előírások.....	44
5.5 Részben kész gépek.....	44
6. Üzembe helyezés	45
6.1 Üzembe helyezés fogalma.....	45
6.2 Munkavédelmi szempontú előzetes vizsgálat.....	46
6.3 Áttelepítés és újraindítása.....	48
6.4 Próbaüzem, kísérleti üzem.....	49
7. Időszakos biztonsági felülvizsgálat	51
8. Ellenőrző felülvizsgálat	52
9. Időszakos ellenőrző felülvizsgálat	52
10. Kockázatértékelés	53
11. Karbantartás	55
12. Vészleállítás, vészkipcsolás	55
III. A munkabalesetek kivizsgálása és nyilvántartása	65
1. Jogszabályi kötelemények	65
1.1 Munkáltatói köteleesség jogszabályi alapja a munkabaleset kivizsgálásával, nyilvántartásával kapcsolatban.....	66
1.2 A munkavállalói köteleesség a baleset bejelentésével kapcsolatban.....	66
2. A baleset minősítése, nyilvántartása, a munkabaleset kivizsgálás jogszabályi háttere	67
2.1 Baleset, vagy nem baleset.....	67
2.2 Munkabaleset, vagy nem munkabaleset.....	68
2.3 Munkáltatói, teendő, munkavállalói jogorvoslati lehetőség munkabalesetnek nem minősülő baleset esetén	78
3. Balesetek, munkabalesetek nyilvántartása, bejelentése	79
3.1 Nyilvántartási kötelezettség.....	79
3.2 Bejelentési kötelezettség.....	80
4. A munkabaleset kivizsgálás lépései	82
4.1 Jogszabályi követelmények.....	82
4.2 A kivizsgálás lépései.....	83

4.2.1 A munkabaleset helyszínének biztosítása	84
4.2.2 Nyilvántartásba vétel.....	85
4.2.3 Helyszíni adatgyűjtés	85
4.2.4 A tanú meghallgatások	87
4.2.5 Egyéb adatok gyűjtése	87
4.2.6 A meglévő információk összegzése, az esetleges ellentmondások feloldása	88
4.2.7 A munkabaleset vizsgálata során feltárt hiányosságok összegzése	88
4.2.8 Az ok láncolat meghatározása	88
4.2.9 A hasonló munkabaleset megelőzését szolgáló intézkedések meghatározása	90
4.2.10 A felelősség megállapítása	91
5. Új munkabaleseti jegyzőkönyv kitöltési útmutató.....	91
5.1 Fogalom meghatározások	92
5.2 A kitöltés lépései	93